

ОБЛАСТ ПЕРНИК

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ

2014-2020

Перник, м. май 2013 г.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Списък на използваните съкращения

Б2020	Национална програма за развитие България 2020
БВП	Брутен вътрешен продукт
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГКПП	Граничен контролно-пропускателен пункт
ДАА	Държавна агенция „Архиви“
ДМА	Дълготрайни материални активи
ЕЕ	Енергийна ефективност
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕИБ	Европейска инвестиционна банка
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕФВР	Европейския фонд за връщане
ЕФМДР	Европейски фонд за морско дело и рибарство
ЕФРР	Европейски фонд за регионално развитие
ЗЗ	Защитена зона
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
КИН	Културно-историческо наследство
КФ	Кохезионен фонд
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МС	Министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
МФИ	Многофинансиращи институции
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НПД	Нетен приход от дейността
НПО	Неправителствена организация
НПР	Национална програма за развитие
НСИ	Национален статистически институт
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие
ОДЗ	Обединено детско заведение
ОИСР	Организация за икономическо сътрудничество и развитие
ОП	Оперативна програма
ОСР	Обща стратегическа рамка
ОСРП	Областна стратегия за развитие на област Перник
ПВ	Пътен възел
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство
ПО	Приоритетна ос
ППЗРР	Правилник за прилагане на закона за регионалното развитие

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадна вода
ПСПВ	Пречиствателна станция за питейна вода
ПЧИ	Преки чуждестранни инвестиции
ПЧП	Публично-частни партньорства
РБ	Република България
РЗИ-Перник	Регионална здравна инспекция – Перник
РИО-Перник	Регионален инспекторат по образованието – Перник
РИОСВ-Перник	Регионална инспекция по опазване на околната среда и водите – Перник
РПР	Регионален план за развитие
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
ТСБ-Перник	Териториално статистическо бюро – Перник
ТЦ	Тематична цел
УО	Управление на отпадъците
ЦГЧ	Централна градска част
ЮЗР	Югозападен район
NUTS	<i>Nomenclature des unités territoriales statistiques</i> : Номенклатура за статистически териториални единици
nZEB	<i>Nearly Zero-Energy Buildings</i> : Сгради с почти нулево потребление на енергия
PISA	<i>Programme for International Student Assessment</i> : Програма за международно оценяване на учениците
SEAP	<i>Sustainable Energy Action Plans</i> : Планове за действие на устойчива енергия
SWOT	<i>Strentgths, weaknesses, opportunities and threats</i> : Силни и слаби страни и възможности и заплахи

Съдържание

Списък на използваните съкращения	2
Въведение	6
1. Анализ на икономическото и социалното състояние на област Перник	9
1.1. Географско положение	9
1.2. Инфраструктура	9
1.2.1. Достъпност и свързаност	9
1.2.2. Здравна инфраструктура	12
1.2.3. Образователна инфраструктура	15
1.2.4. Културна инфраструктура	18
1.3. Демография	19
1.4. Икономика	25
1.5. Селско и горско стопанство	33
1.6. Туризм	34
1.7. Пазар на труда	35
1.8. Околна среда	47
1.8.1. Въздух	47
1.8.2. Води	49
1.8.3. Почви	52
1.8.4. Управление на твърдите отпадъци и сметосъбиране	53
1.8.5. Защитени зони	54
1.8.6. Инвестиции	56
1.9. Анализ на силните и слабите страни и на възможностите и заплахите (SWOT анализ)	57
2. Стратегически цели и приоритети за развитие на област Перник за периода 2014-2020 г.	62
2.1. Визия	62
2.2. Стратегически цели	62
2.3. Приоритети за развитие	64
Стратегическа цел 1: Достъпност и мобилност	64
Приоритет 1: Физическа инфраструктура	65

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Приоритет 2: Икономическа мобилност	67
Стратегическа цел 2: Интелигентно и устойчиво икономическо развитие:.....	67
Приоритет 1: Подкрепа на предприемачеството	69
Приоритет 2: Подкрепа на клъстерите и мрежите.....	69
Приоритет 3: Оптимизация на услугите за бизнеса	71
Стратегическа цел 3: Качество на живота	72
Приоритет 1: Качествено, интелигентно и мобилно здравеопазване.....	72
Приоритет 2: Качествено и иновативно образование.....	74
Приоритет 3: Активни и активиращи социални политики	76
Приоритет 4: Иновативни политики за подкрепа на културните институти и насърчаване на културни индустрии	77
Приоритет 5: Спортът като ресурс за икономическо развитие и повишаване качеството на живота	79
Приоритет 6: Младите хора: основен капитал за развитие на територията (хоризонтален приоритет)	80
Стратегическа цел 4: Устойчиво развитие и опазване на околната среда.....	80
Приоритет 1: Управление на енергийните ресурси.....	84
Приоритет 2: Енергийна ефективност	85
Приоритет 3: Интелигентно териториално развитие	86
Приоритет 4: Опазване и възстановяване на околната среда	86
2.4. Логика на стратегическата рамка.....	87
2.5. Връзка между ОСРП и стратегически документи от по-висш йерархичен клас – синергия на интервенциите	94
3. Обща оценка на необходимите ресурси за постигане целите на стратегията	100
4. Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа	108
5. Критерии за оценка на изпълнението на областна стратегия за развитие Перник	117
5.1. Индикатори за въздействие и контекст.....	118
5.2. Индикатори за резултати.....	119
6. Стратегически насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие.....	122
7. Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност.....	132
8. Списък на приложенията	136

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Въведение

Стратегията за развитие на област Перник за периода 2014 – 2020 год. е изработена при спазване на изискванията на „Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020)”, одобрени със заповед № РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството и в изпълнение на чл. 12, ал. 3 от Закона за регионалното развитие.

Областната стратегия за развитие има своето определено място и роля в холистичната система за стратегическо планиране на устойчиво интегрирано регионално и местно развитие. Тя се разработва в контекста на актуалното социално-икономическо състояние на областта и в съответствие със стратегическата ориентация на регионалната политика в Европейския съюз и националните цели и приоритети за регионално развитие, при съобразяване с нормативната и институционалната среда за нейното прилагане, наблюдение и оценка.

Нейното структуриране беше изцяло съобразено с всички значими национални и европейски документи за интегрирано развитие:

- Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 – 2022 год. – дългосрочният програмен документ за целите и приоритетите за развитието на страната за период от 10 години;
- „Националната програма за развитие: БЪЛГАРИЯ 2020”, която определя националните ангажименти в изпълнение на целите на Стратегията на ЕС „Европа 2020”;
- Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.)

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

- Актуализирания във връзка с разпоредбите на чл.11, ал.1, ал.2, ал.3 от ППЗРР документ за изпълнението на Националната стратегия за регионално развитие за периода 2011-2015 г., приет от МС с Решение № 922 от 16 декември 2011;
- Актуализирания съгласно чл.19, ал.1, ал.2, ал.3 от ППЗРР документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Югозападен район от ниво 2 за периода 2011-2013 г., одобрен от Регионалния съвет за развитие на района от ниво 2;
- Актуализираният документ за изпълнение на Регионалния план за развитие на Югозападен район;
- Регионален план за развитие на Югозападен район 2014 – 2020;
- Изготвените през 2011 г. „Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014- 2020) и Общински планове за развитие (2014-2020)”, одобрени със заповед № РД-02-14- 2402/22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството;
- Становищата и препоръките, формулирани в Междинната оценка на Областната стратегия за регионално развитие на област Перник за периода 2005 – 2010 год., разработена през м. декември 2010 год.;
- Становищата и препоръките в Междинните оценки на общинските планове за развитие на общините на територията на област Перник;
- Формулираните цели и приоритети в Договора за партньорство и оперативните програми, чрез които ще се управлява финансирането от общността през следващия програмен период 2014 – 2010 год.

Областната стратегия за развитие на област Перник се разработи от консултантски екип в непрекъснат диалог както с експертите от областна администрация Перник, така и с представители на всички заинтересовани страни.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Бяха организирани срещи по тематични направления на два основни етапа – при старта на разработване на документа и при приключване на аналитичната част и формулиране на приоритетите за развитие. В Приложение №4 са представени протоколи от заседанията на работните групи, както и списък с участниците. Цялата текуща информация, илюстрираща процеса на разработване на документа беше достъпна през интернет страницата на областна администрация – Перник (http://www.pernik.e-gov.bg/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=132), както и през специално създадената група в социалната мрежа Фейсбук (<https://www.facebook.com/groups/429050660522789/>)

На проведените заседания на областния съвет за развитие бяха обсъдени и приети както заключенията на анализа, така и стратегическата рамка за развитие. Стратегията беше представена и на заседание на регионалния съвет за развитие на Югозападния район, проведено на 21.05. 2013 год.

При разработването на аналитичната част, с преимущество се ползваха данните, предоставени за целите на документа от Териториалното звено на Националния статистически институт – Перник. При липсващи данни, те се осигуряваха от съответните отговорни структури, чрез областна администрация – Перник. При констатирано разминаване на данните в някои от областите на анализа, консултантът се е съобразил с тези, предоставени от ТСБ – Перник.

Окончателния текст на документа е съобразен с всички коментари, които екипът е счел, че имат основание и са базирани на фактологията и заключенията на анализа, отговарят на стратегическата рамка, в която се вписва областната стратегия, както и на изискванията на приложимото законодателство.

1. Анализ на икономическото и социалното състояние на област Перник

1.1. Географско положение

Област Перник се намира в рамките на Югозападен район (NUTS II) и включва шест общини: Перник, Радомир, Брезник, Трън, Земен и Ковачевци. Близостта на областния център до гр. София (около 30 км) и границата със Република Сърбия (около 80 км.) представляват ключовите географски фактори по отношение стратегическото развитие на областта.

През територията на областта преминават главни пътни връзки с европейско и балканско значение: **Европейски транспортен коридор № IV** (Дрезден - Прага - Братислава - Гьор - Будапеща - Арад - Крайова - София - Пловдив – Истанбул) и **Европейски транспортен коридор No VIII** (Дурас - Тирана - Кафтан/Кафасан - Скопие - Деве Баир - Гюешево - София - Пловдив – Бургас). Автомагистрала Люлин допълнително ускорява трансфера между областта и столицата, като планираната автомагистрала Струма ще предостави добра връзка на областта с Гърция.

Железопътните линии, преминаващи през областта, са част от международните линии София – Атина и София – Скопие, като летище София се намира на 40 км от областния център.

Климатът на общината е умерено-континентален, със средногодишна температура от 10.3 градуса.

Най разпространените почвени видове са чернозем, подходящи за отглеждане на пшеница, картофи, ръж и лен. Голяма част от почвите са ерозирани и замърсени или не се ползват за земеделски цели.

1.2. Инфраструктура

1.2.1. Достъпност и свързаност

Под достъпност и свързаност разбираме възможността на населението за достъп до услуги и локации от стратегическа важност. В контекста на засилващата се концентрация на

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

публични услуги от първостепенна важност в големите центрове, е много важно да разглеждаме транспортната инфраструктура като ключов елемент на достъпността, който позволява осъществяването на социално-икономическо взаимодействие между населените места. Другият ключов елемент, който разглеждаме в рамките на тази точка, е покритието на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) в областта. Като втора тематична област на Общата стратегическа рамка за периода 2014-2020, ИКТ инфраструктурата има първостепенно значение за достъпа до редица услуги в частния и административния сектор и за свързаността на гражданите. Това налага и смисловото обвързване на транспортна и ИКТ инфраструктура за целите на социално-икономическия анализ.

Пътната инфраструктура в областта, която е част от Републиканската мрежа, възлиза на общо 568 км. (към 2011 г.), от които:

- Автомагистрала – 10 км;
- Първокласни пътища – 80 км;
- Второкласни пътища – 66 км;
- Третокласни пътища – 412 км.

Автомагистрала Люлин, открита през 2011 г., свързва град София с град Перник и има стратегическо значение за областта и особено за община Перник, осигурявайки връзка с най-високо платения пазар на труда в страната, както и с огромен пазар за реализация на бързо-оборотна продукция.

В момента е в процес на изграждане автомагистрала Струма, която свързва магистрала Люлин при пътен възел Даскалово с ГКПП Кулата. Към момента е завършена отсечката ПВ Даскалово – Долна Диканя, като втората отсечка – Долна Диканя – Дупница, се очаква да бъде открита през м. август 2013 г.

Автомагистрала Люлин, автомагистрала Струма и инвестиционното намерение да бъде изградено „международно гражданско летище за обществено ползване от висок клас според международните стандарти“ „СОФИЯ УЕСТ“ – бивше военно летище

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

„Кондофрей“, създават предпоставки за изграждане на интермодален център, който предвид близостта на областта до Сърбия и до столицата може да има стратегическо значение за икономическото развитие на Пернишка област.

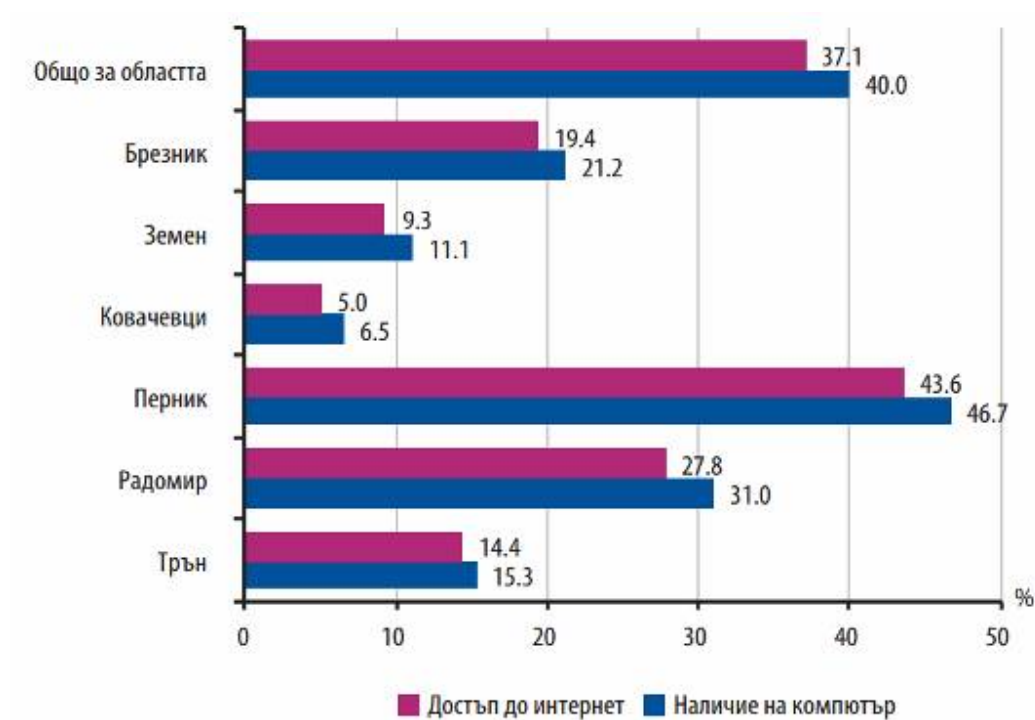
Дължината на железопътната мрежа в област Перник възлиза на 111 км. с гъстота от 46,4 км./1000 кв. км. (по данни на НСИ към 31.12.2008 г.). В областта оперират 76 автобусни линии, от които 10 републикански, 13 областни, 37 общински и 16 градски. Въпреки големия брой линии, качеството на автобусния транспорт, обслужващ малките населени места, и състоянието на третокласната пътна мрежа значително затрудняват връзката на населението от малките населени места с градските центрове и особено с областния център.

Данните за наличието на компютър и достъп до интернет показват, че 40% от обитаваните жилища в областта имат компютър, а с достъп до интернет са 37,1%, при среден интернет достъп на национално равнище от 50,9%. Относителният дял на домакинствата с достъп до интернет е доста по-нисък от средния за Югозападния район – 59,3 %, но това се дължи предимно на изключително голямото покритие на широколентов достъп в столицата.

Много е важно да се отбележат разликите на ниво общини – в община Ковачевци интернет покритието е рекордно ниско – едва 5% от домакинствата разполагат с интернет достъп. Следват Земен и Трън със съответно 9,3% и 14,4%. Това показва наличието на райони, почти откъснати от технологиите на 21-ви век, което в перспектива пречи да бъдат посрещнати бъдещите предизвикателства и възможности пред обществото, като електронно здравеопазване, застаряващо население, образование, електронно приобщаване, енергийна ефективност, електронно управление и информираност.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 1: Относителен дял на обитаваните жилища с достъп до интернет и наличие на компютър по общини, 2011

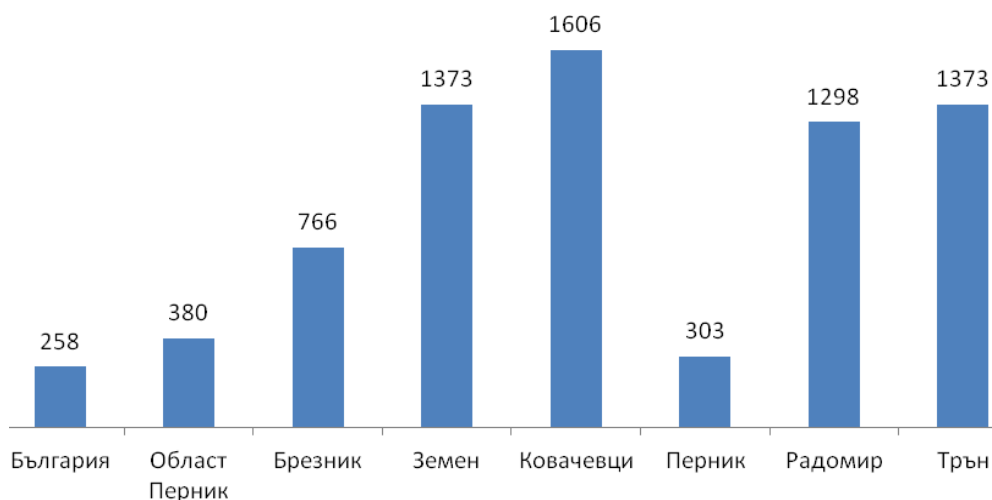
Източник: НСИ

1.2.2. Здравна инфраструктура

Нивото на системата за здравеопазване в областта е сравнително ниско. По данни на НСИ на територията на областта към 2012 г. функционират общо 36 здравни и лечебни заведения с общ капацитет 591 легла (86% от които в заведения за болнична помощ). В сравнимост, на 100 хил. души в областта се падат 453.81 легла, докато в ЮЗР този коефициент е 667.45. По принцип популацията в областта е сравнително ниско покрита от здравна инфраструктура, като по показателя брой пациенти на лекар, областта е почти 50% над средното за страната.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 2: Брой жители на един лекар по общини, 2011 г.

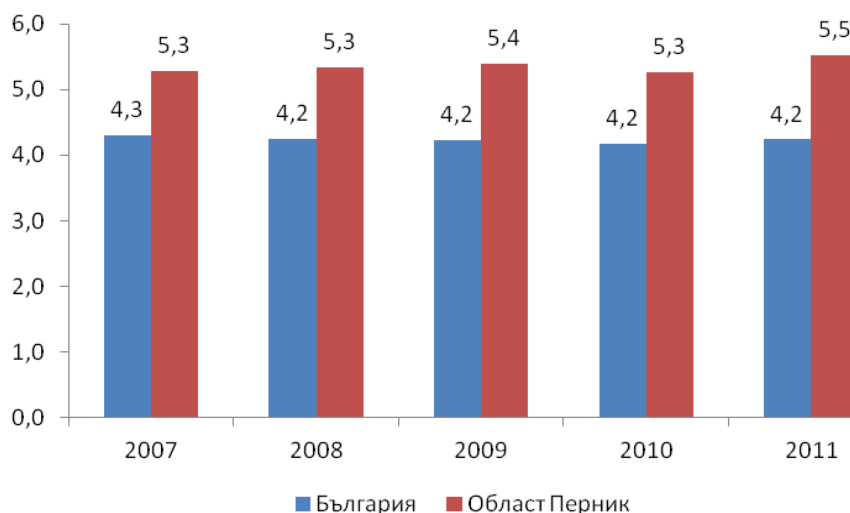
Източник: НСИ

Интеррегионалните разлики, които наблюдаваме при практически всички показатели за социално развитие, са видими и тук – докато средната за областта тенденция е неблагоприятна, тя скрива катастрофалните резултати на ниво малките общини в региона: с изключение на община Брезник (където показателя е около 3 пъти по-висок от средното), в останалите общини на лекар се падат над 5 пъти повече пациенти от средното за страната.

Ниското развитие на здравната система транслира директно в сравнително ниското ниво на общественото здраве в общината. Смъртността с възможност за превенция в областта е с 30% по-висока в 2011 г. (като разминаването е с тенденция за увеличение – разликата в 2007 г. е 23%).

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 3: Смъртност на 1000 души в популацията до 65 годишна възраст, 2007 г. - 2011 г.

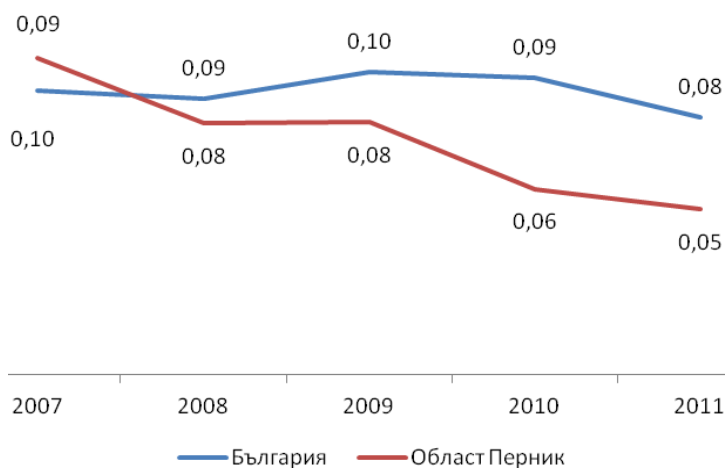

Източник: НСИ

Докато позицията на областта в рамките на ЮЗР дава сравнително лесен достъп до най-добрите в страната болнични заведения, това е ресурс, който не може да замени покритието на здравната система на местно ниво.

Нивото на детска грижа в здравната система, от друга страна, е устойчиво по-добро от средното за страната.

Графика 4: Детска смъртност на 1,000 новородени

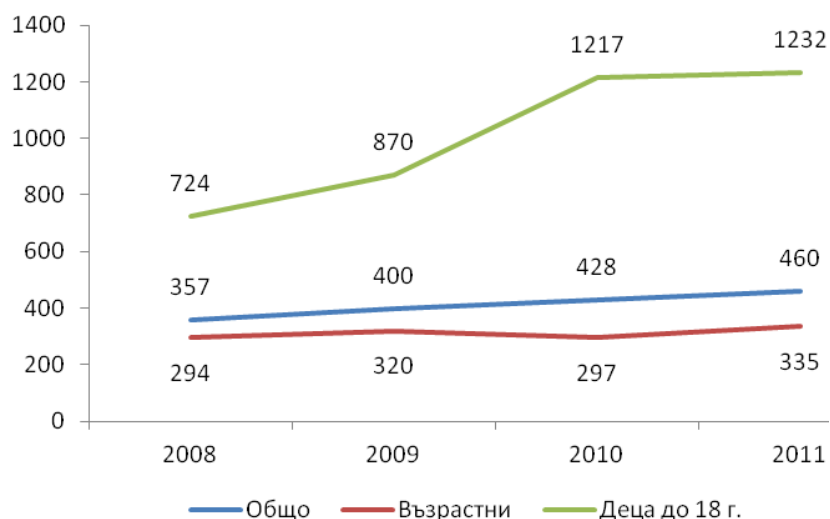

Източник: НСИ

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Специфичен за областта остър и задълбочаващ се здравен проблем е високото ниво на замърсяване на въздуха (вж. раздел Околна среда). Заболеваемостта в областта от болести на дихателната система е много висока, особено при децата до 18 годишна възраст.

Графика 5: Заболеваемост на 1000 души от болести на дихателната система

Източник: Регионална здравна инспекция: Перник

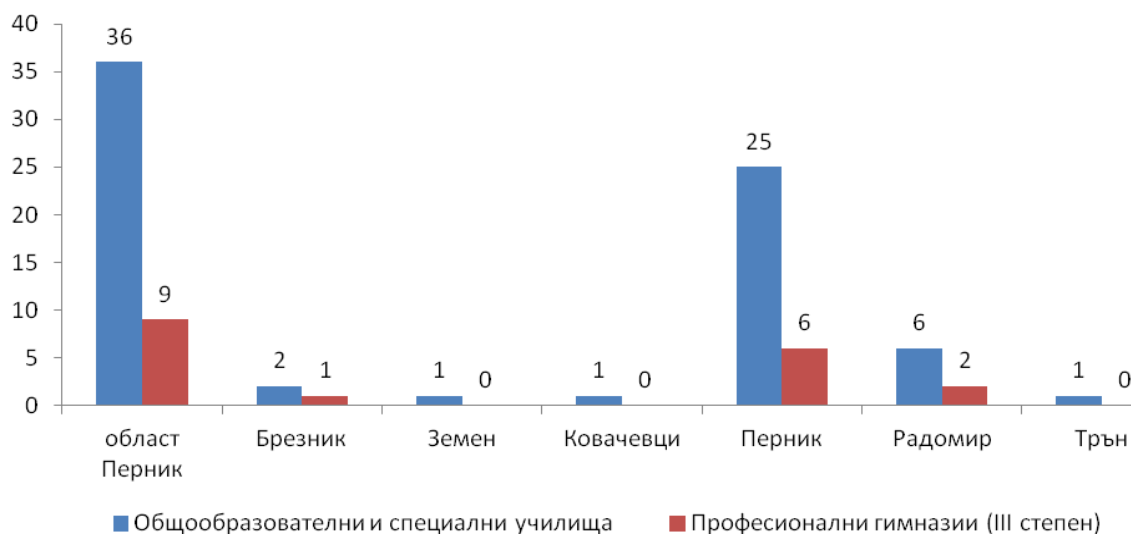
Специфично заболяемостта е съсредоточена в Перник и Радомир (над 1200), като проблемът е значително ограничен в останалите общини (под 400). Съсредоточението на заболяванията в общините с високи степени на замърсяване, според РЗИ-Перник, подкрепя хипотезата за причинно-следствена връзка.

1.2.3. Образователна инфраструктура

Системата от образователни институции в областта на ниво средно образование е сравнително добре развита: на територията на областта работят, по данни на НСИ за 2011 г., 36 общообразователни и специални училища и 9 училища за придобиване на III степен на професионална квалификация. Основно инфраструктурата е съсредоточена в община Перник, но във всяка от общините в областта има поне едно общообразователно училище.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 6: Разпределение на училищата в областта, 2011 г.

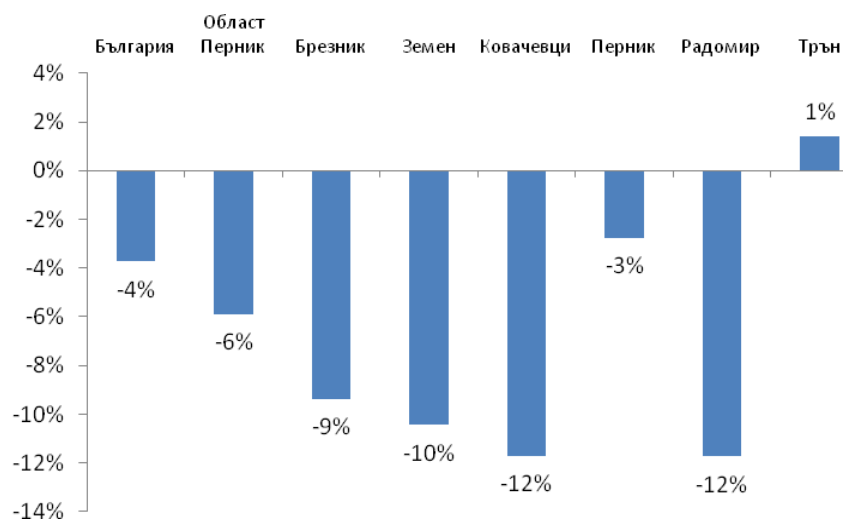
Източник: НСИ

В рамките на областта се намира едно висше училище, открито в 2010 г.: Европейски политехнически университет, в което в момента са заети 76 преподаватели, но се обучават едва 195 студенти.

Структурата на образованието в областта е значително по-неблагоприятна от средното за страната (вж. раздел Пазар на труда). Тъй като не съществуват обективни данни към момента относно *качеството* на образователната инфраструктура (напр. данните от международното изследване PISA не са достатъчно дисагрегирани), не е възможно да се отговори еднозначно доколко това е един от факторите, обуславящи ниско образованата работна сила в областта. При все това, системата страда от проблемите общи за цялата страна: липса на ресурси, липса на възможности за привличане и задържане на персонал, липса на гъвкавост и реформи, които да позволят да се отговори адекватно на нуждите на икономиката, и т.н. Особено остра е липсата на системно сътрудничество на професионалните гимназии с бизнеса. Ценен ресурс в рамките на образователната система представлява Информационният център за образование при Районен младежки дом – Мошино, който предоставя кариерни и образователни консултации и ориентация.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 7: Ученици в общообразователните училища, промяна у.г. 2009/2010-2012/2013

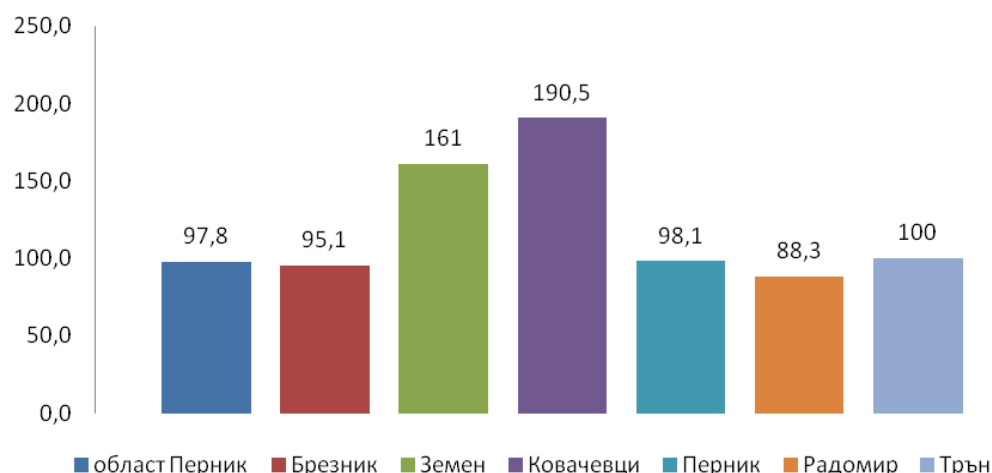
Източник: НСИ

Ведно с тенденцията за застаряване на населението и депопулация на малките общини, наблюдаваме значително намаление на броя ученици в общообразователните училища. С изключение на община Трън, намалението е съсредоточено в малките общини в областта. Учащите в училища за придобиване на III степен професионална квалификация в областта също спадат с 16% за периода 2010-2012 г. Не наблюдаваме значителни проблеми с отпадане на ученици от системата: по данни на РИО-Перник, средно едва около 0.5% от учениците преждевременно прекъсват формалното си образование в последните 3 години.

Наличните места в детските градини в областта покриват почти 100% от нуждите на населението. В едно с тенденцията за застаряване на населението и депопулация на малките общини, там се наблюдава наличие на повече места от деца, които ги посещават.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 8: Места в детските градини на 100 деца, 2011/2012 г.

Източник: НСИ

1.2.4. Културна инфраструктура

В областта функционират разнообразни културни институти, включително един театър, четири музея, една библиотека с фонд на 200 000, Държавния архив – Перник, 74 читалища, както и широк спектър формални и неформални организации. По информация на Министерството на културата, на територията на областта се намират 40 паметника на културата с национално значение¹. Читалищната мрежа е фокусна точка на културната дейност на местно ниво.

Наличната статистика за активността на културните институти (музеи и театри) показва тенденция към ръст на посещенията, която обаче не транслира в по-високи приходи. В голямата си част организацията на културния живот (в институционализираната му част) все още не разчита на културата като продукт. Инициативите в тази посока са основно базирани на туризма и са несистематични. В огромната си част културните институти се финансират чрез държавни или общински субсидии или чрез проекти с финансиране от националния бюджет или европейските фондове (община Перник е особено активна в това направление). В рамките на областта се провеждат разнообразни фестивали и културни

¹ Съгласно изготвен от Министерство на културата „Списък на паметниците на културата с категория „Национално значение“ на територията на област Перник“ от 20.10.2006 г.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

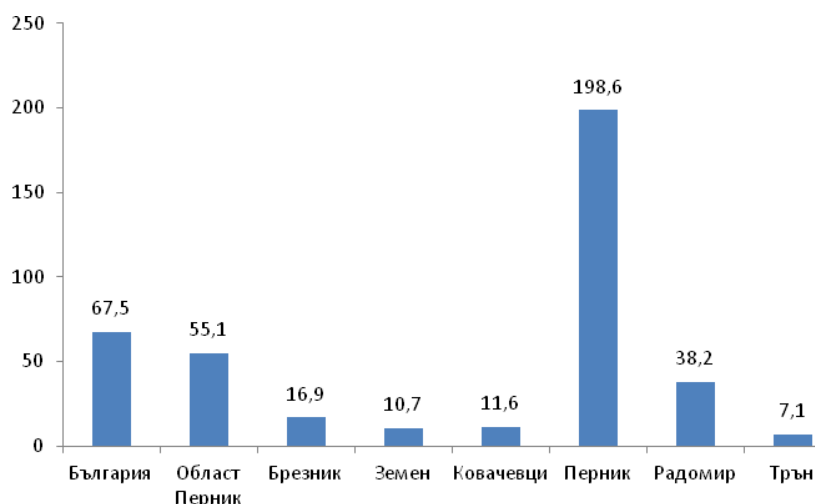
събития, като най-значителното от тези (и единственото със значима добавена стойност и потенциал за монетизация) е международният фестивал на маскарадните игри „Сурва”.

Областта е на едно от последните места в страната по издадени книги: през 2011 г. е издадена само една с тираж под хиляда броя (по данни на ТСБ, гр. Перник).

1.3. Демография

Населението на областта в 2011 г. наброява 132,833 души, основно съсредоточени в две общини: Перник (96,697 или 72.8%) и Радомир (20,722 или 15.6%)². В сравнение със средното на страната, областта е сравнително ниско населена, като интрарегионалните разлики са значителни, от 7.1 в Община Трън до 198.6 в Община Перник.

Графика 9: Гъстота на населението (брой население на кв. км.), 2011 г.

Източник: НСИ

Развитието на броя на населението в областта следва общите отрицателни тенденции на национално ниво. Докато средно областта от 2007 до 2011 г. губи брой жители, съразмерен със средното за страната (около 4 %), малките общини преминават през значителен срив на популацията: община Ковачевци губи близо 40% в рамките на 1 година (2011 г.), Земен – 26%, Трън – 20%, Брезник – 15%.

² За детайлни данни за населението, вж. Приложение 1

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Таблица 1: Индекс на населението (2007 = 100)

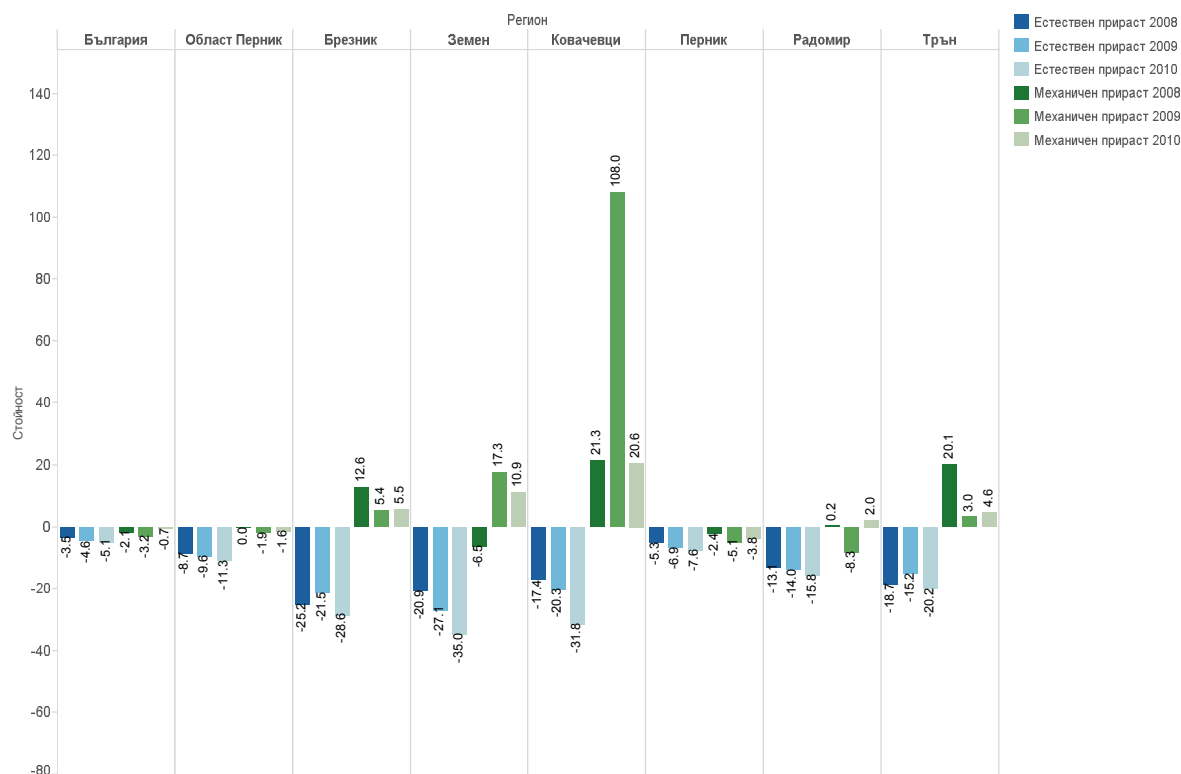
	2008	2009	2010	2011
България	99.6%	99.0%	98.2%	95.9%
Област Перник	99.0%	98.6%	97.6%	95.7%
Брезник	98.3%	97.7%	96.3%	87.8%
Земен	96.4%	95.1%	93.4%	73.9%
Ковачевци	96.2%	96.4%	100.9%	61.0%
Перник	99.4%	99.0%	98.1%	99.3%
Радомир	99.0%	98.4%	96.7%	94.2%
Трън	97.1%	97.2%	96.7%	79.6%

Източник: НСИ

Една от основните причини за спада в населението в наблюдавания период са устойчиво негативния ръст на естествения прираст, който е около 2 пъти по-нисък от средното за страната (-11.3‰ и -5.1‰, съответно). Темповете на спад в малките общини говорят за разпространена демографска криза (4 до 7 пъти по-високи от средното в страната, с тенденция за увеличение).

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 10: Естествен и механичен прираст Обл. Перник 2008-2010

Източник: НСИ

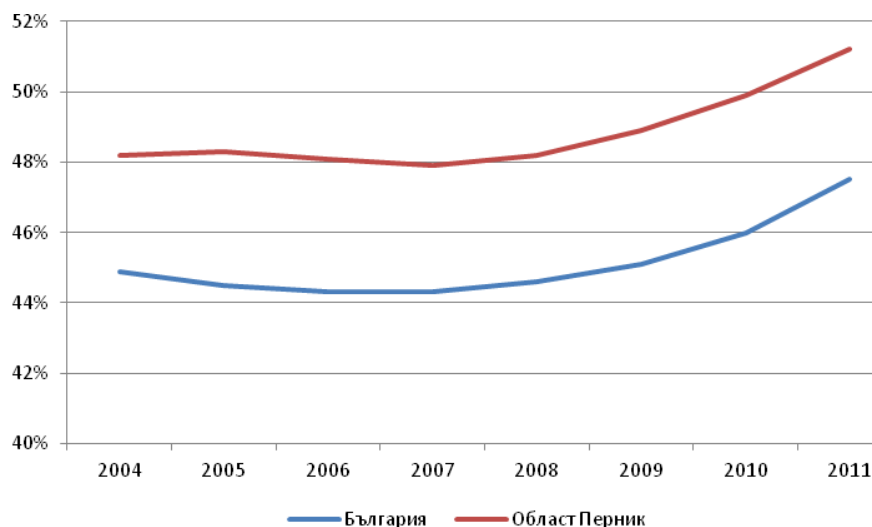
Докато за областта темповете за механичен прираст остават негативни и съразмерни със средното за страната, при малките общини (с изключение на Радомир) наблюдаваме устойчиво положителни нетни миграционни потоци в периода 2008-2010, вероятно като реакция на срива на пазара на труда след 2008 г. Ефектът е забележим (популацията се стабилизира в този период), но временен; в 2011 г. тенденцията е обърната и нетната миграция е изключително висока за мащаба на региона.

Перспективата за влошаване на възрастовата структура на региона (което също така означава, че темпът на естествен прираст ще продължава да спада и демографската криза, особено в малките общини, ще се изостри допълнително) е рефлектирана и в коефициента на възрастова зависимост³.

³ Дял население извън към този в активна възраст (15-64)

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

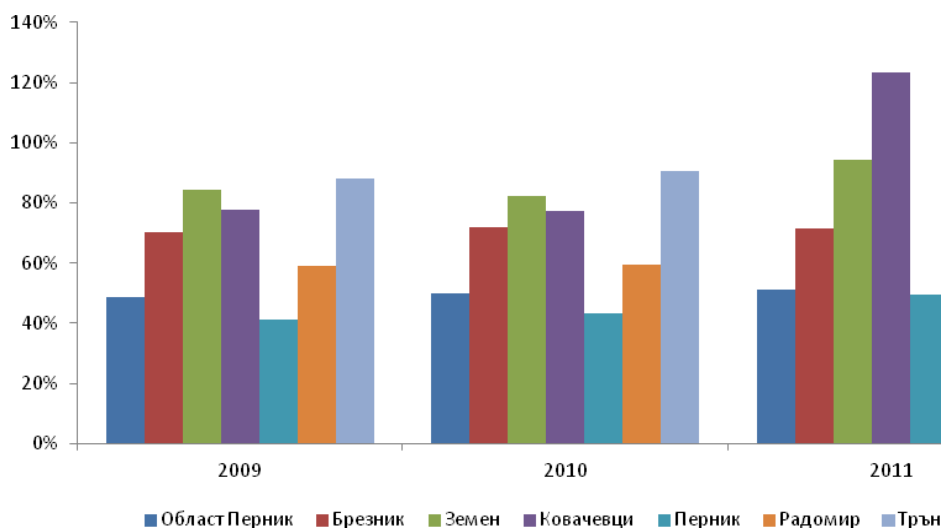
Графика 2: Коефициент на възрастова зависимост

Източник: НСИ

Докато на областно ниво развитието на показателя е абсолютно еквивалентно на това на национално ниво, наблюдаваме значителни интрарегионални разлики във възрастовата структура на населението, като делът на населението в активна възраст (15-64) е особено нисък в по-малките общини в областта (50% до 100% над средната стойност).

Графика 3: Коефициент на възрастова зависимост, обл. Перник

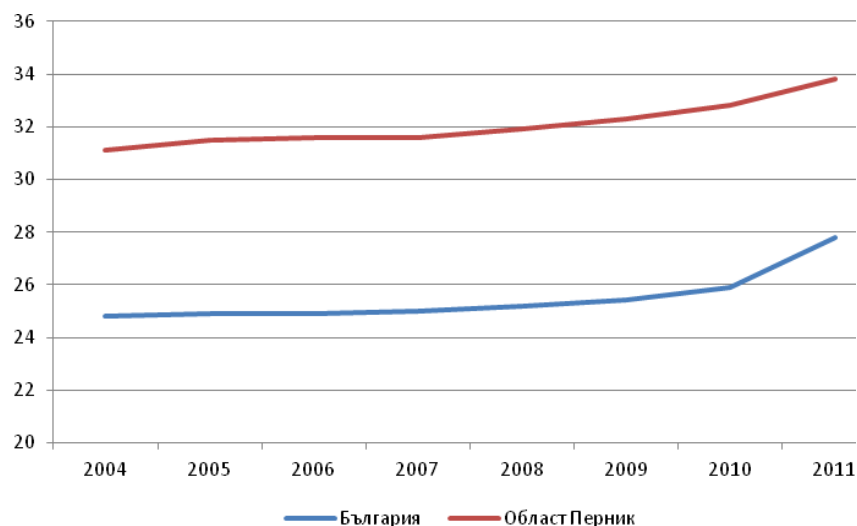

Източник: НСИ

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Като цяло, застаряването на населението в областта следва общите тенденции на национално ниво, но проблемът е по-силно изразен: населението над 65 годишна възраст съставлява около 30% по-висок дял от популацията в активна възраст в Област Перник.

Графика 4: Коефициент на възрастова зависимост 65+

Източник: НСИ

Почти идентичното развитие на коефициентите на възрастова зависимост с тези на национално ниво говори, че до голяма степен динамиката в основата на демографската криза е структурна; с други думи, предизвикателствата, пред които е поставена областта са идентични с тези на национално ниво, въпреки че интензитетът на проблема е значително по-висок. Можем, следователно, да твърдим, че причините за демографския срив са подобни на областно и национално ниво: ниска раждаемост, демографска структура, доминирана от възрастни поколения, както и значителна миграция на млади поколения извън територията.

Отворен въпрос дори на теоретично ниво е каква е точната причина, която генерира ниските темпове на естествен прираст, които се наблюдават в повечето развити страни. От една страна, увеличеното участие на жените в работната сила е един от предполагаемите фактори, които ограничават раждаемостта. Липсващата инфраструктура за целодневна грижа – ясли, детски градини, училищни занимания – е общоевропейски проблем и

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

приоритет за развитие, но е само един аспект от цялостната картина. От друга страна, организацията на работния процес не подкрепя гъвкавото разпределение на работното време и или отнема възможността за съчетание на кариерата със семейния живот, или задължава жените да направят значителни отстъпки от кариерното си развитие. Компресирането и акселерацията на фазите на икономическа активност и плодовитост е разпознат проблем (т.е. времето, с което жените разполагат, за да изградят семейство и кариера, намалява поради повишените изисквания относно образование, умения и опит), който води до изключително високи нива на натовареност, особено заедно с факта, че въпреки преразпределението на икономическите роли между половете, разпределението на социалните и семейни задължения остава същото.

В България, както е характерно за бившите социалистически страни (вкл. Източна Германия), коефициентите на икономическа активност между мъжете и жените са почти еквивалентни (област Перник не прави изключение: 1.06 мъже са икономически активни за всяка жена в 2012 г.).

В допълнение, естеството на икономическата система и типа работа, която е налична в област Перник: основно ниско платени и ниско квалифицирани работни места (вж. анализа на пазара на труда), означава, че домакинството обикновено има нужда от двама работещи родители, за да покрива нуждите си, което прави отглеждането на дете скъпо и високо-рисково икономическо решение.

Както в повечето южно европейски държави, в които инфраструктурата за отглеждане на деца е ниско развита, основна роля в решението представлява подкрепата от (особено възрастните членове на) семейството. С депопулацията на малките общини и промяната на структурата на поколенията, обаче, този ресурс (социалната мрежа за подкрепа) значително намалява.

Специфичен за област Перник демографски фактор е близостта на най-високо платения пазар на труда в страната (София), което означава, че за голяма част от (особено високо квалифицираните) млади семейства напускането на областта е сравнително лесно (драстичните загуби на социален капитал, обикновено асоциирани с преместването, особено тези в семейството, са сравнително ограничени поради близостта на двата

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

региона). Следователно, особено при постоянната релокация, раждаемостта не се отчита или завръща в областта, което също води до сравнително ниския темп на механичен отлив на популацията и диспропорционално високия темп на естествен отлив. Следователно е трудно да бъде отчетено доколко ‘класически’ интервенции (напр. повишаване на качеството и броя детски градини) сами по себе си (т.е. извън холистична концепция за развитие на областта) ще дадат видим резултат.

1.4. Икономика

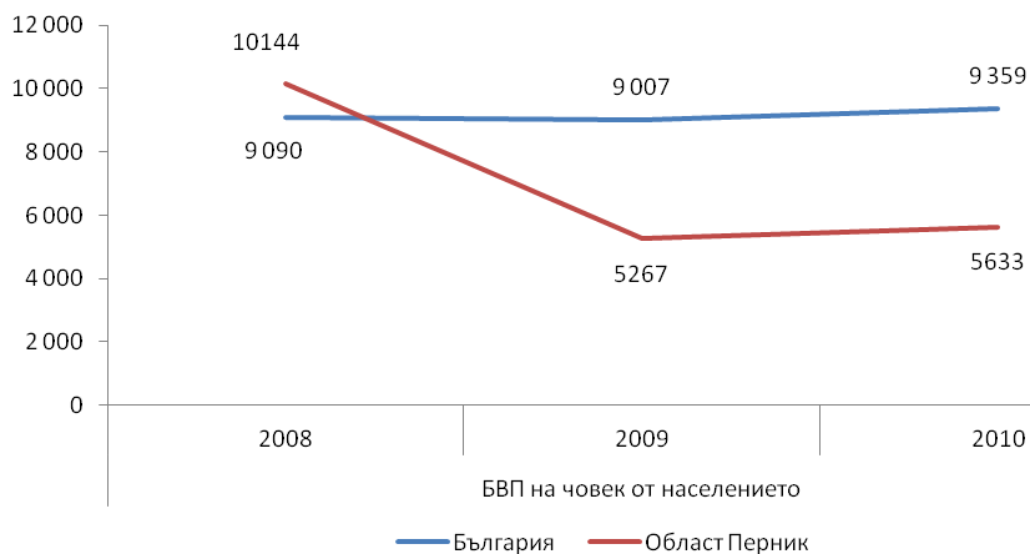
Икономическото развитие на дадена географска или административна територия отразява социалните и икономическите измерения на промяната на стандарта на живот на населението, дължаща се на изменението на характера, обхвата и обема на икономическата дейност в рамките на територията. Съгласно Лисабонската стратегия основен приоритет представлява постигането на устойчив икономически растеж и осигуряване на повече и по-добри работни места.

Икономическият контекст на анализирания период както в глобален, така и в регионален план, е белязан от последиците от световната икономическа криза, започнала през 2007 г. в САЩ и изострила се в глобален план през 2008 г.

Общата икономическа ситуация в област Перник следва логиката на събитията в глобален и европейски план. През 2009 г. БВП на човек от населението в Област Перник спада до 5267 лв. или 51% от стойността през 2008 г. Макар че през 2008 г. БВП на човек от населението в областта надвишава с 10% средната стойност на показателя за страната, кризата засяга драстично повече област Перник – БВП на човек от населението за България регистрира минимален спад от 1% или 50 пъти по-малко от областта.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

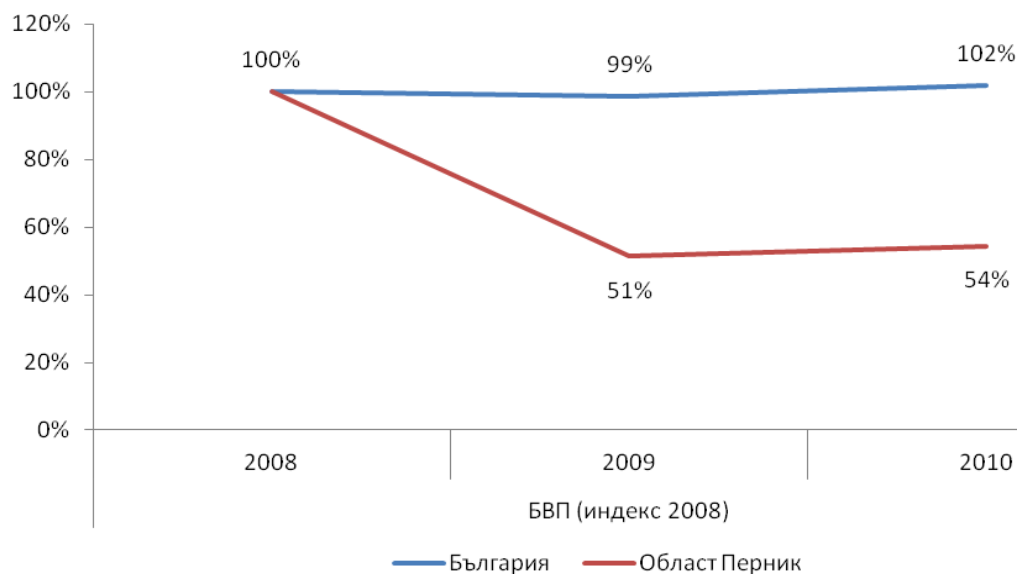
Графика 5: БВП на човек от населението (абсолютни стойности)

Източник: НСИ

Позицията на областта като водещ индустриален център в България е основният фактор за този силно негативен ефект – едни от най-засегнатите сектори в световен план са индустриалното производство и строителството, което от своя страна има силно отрицателно влияние и върху добивната промишленост, ключова за област Перник.

Графика 6: БВП, индексирани към 2008 г.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Източник: НСИ

През 2008 г. делът на индустрията в рамките на икономическа дейност в областта е над 2 пъти по-висок в сравнение с дела на индустрията в българската икономика. Прекомерното съсредоточаване на БВП и заетостта в ограничен брой сектори води до значителна рискова експозиция на региона, особено предвид, че основните производства са изключително проциклични. Действително, в 2009 г. се регистрира спад от 40% на дела на индустриалното производство в икономиката на областта спрямо 2008 г., което пряко се транслира в наблюдавания спад в БВП на човек от населението. Липсата на балансирано икономическо развитие в региона е подчертана от факта, че при все това, през 2009 и 2010 г. делът на индустрията се запазва с 20-25% по-висок в сравнение с дела ѝ в националното производство: с други думи, не се наблюдава значително изменение на икономическата структура в региона, а през 2010 г. отбелязваме отново повишение на дела на индустриалното производство. Основната причина е липсата на ресурси и инфраструктура, които да подкрепят алтернативни производства, както и значително ограничения капацитет на областта да ги генерира или привлече в рамките на настоящата концепция за териториално развитие. А именно, близостта на София-град е както ресурс, така и заплаха за икономическото развитие на района. От една страна, значително по-развитата инфраструктура в столицата, така и вече изградените индустриални мрежи, водят до значителните синергийни ефекти, които мултиплицират възможностите за развитие и които наричаме ‘бизнес климат’. В сравнимост със София, област Перник е ниско привлекателен регион за развитие на бизнес по принцип, и регион, в който определени типове бизнес не могат да бъдат развивани.

От друга страна, подкрепата и изграждането на допълващи / нишови производства, представлява изключително ценна възможност за развитието на областта. А именно, изграждането на мрежа от технологична и физическа инфраструктура, квалифициран персонал, целеви обществени услуги, мрежи от бизнес организации и целенасочени действия на местната администрация, които да намалят пределните разходи за основаване и работа на определен тип производства, е един от подходите, които могат да направят областта привлекателно място за развитие на определен сектор. В случая, преодоляването на универсалистичния подход при стратегическото планиране на териториалното

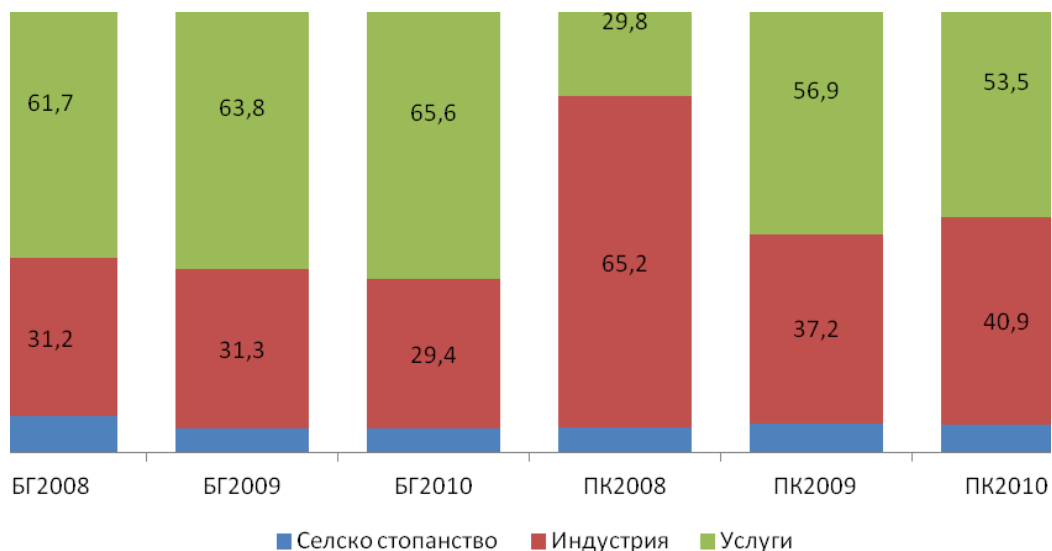
СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

развитие: концепцията, че всеки регион трябва да развива своята икономика анблок, е от първа необходимост за постигането на добро качество на живота в областта. Специализацията в нишови сектори, и то такива, които предлагат не само повече, но и добри работни места (по терминологията на Лисабонската стратегия, *more and better jobs*), позволява и управление на портфейла работодатели в областта и балансирането на про- и контрациклични производства (т.е. диверсификация) с цел избягването на шокови икономически рецесии.

В допълнение, ценовата конкурентоспособност (т.е. ниски оперативни разходи, вкл. за труд) изглежда е основната стратегия на областта към момента, що се отнася до привличане на работодатели и инвеститори в територията, и не може да бъде забравяно, че тази стратегия не е устойчива в средносрочен към дългосрочен план. Повишените нива на автоматизация на производството, както и изнасянето на производствените процеси в икономики извън ЕС (с регулаторни и оперативни разходи на качествено по-ниско ниво) означават, че дори ако производството остане в региона, то няма да допринася за качеството на живота в него (т.нар. ефект на Делауеър).

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 7: Дял на секторите на икономическа дейност в икономиката на територията

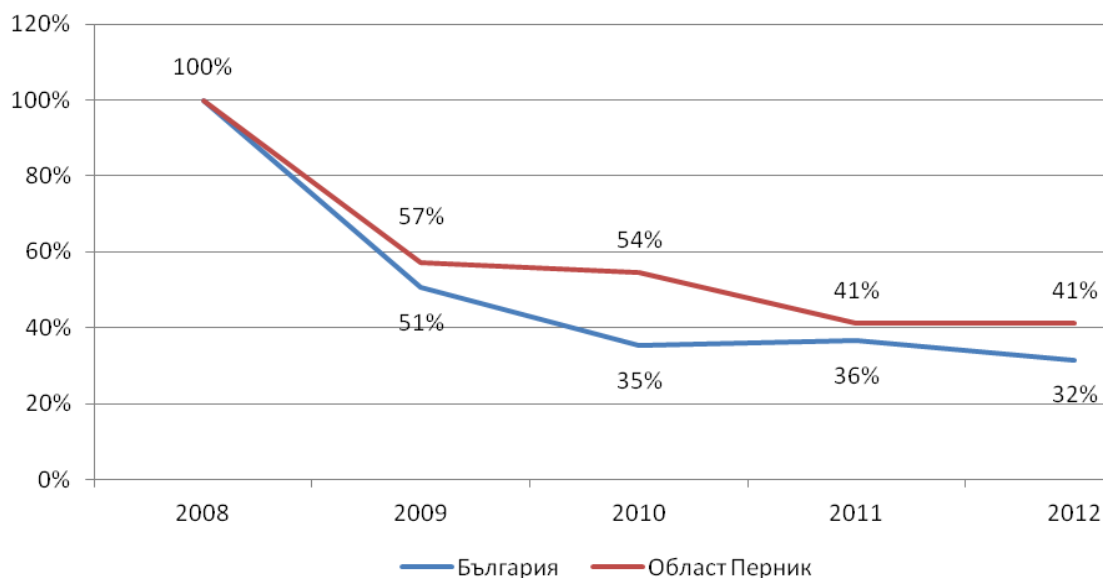

Източник: НСИ

Като изключим експозицията на региона към индустриалното производство, икономическите тенденции следват общото забавяне на активността в страната. Издадените разрешителни за строеж като мерител за икономическата активност и доверието в развитието на икономиката на местно ниво спадат близо 70% в национален план (към 2012 г.) спрямо нивото си в 2008 г., но се стабилизират през 2011-2012 г. Област Перник следва общата тенденция за спад, като към 2012 г. общата квадратура на издадените разрешителни за строеж е 41% от отчетеното през 2008 г.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 8: Издадени разрешителни за строеж – обща квадратура, индекс към 2008 г.

Източник: НСИ

Средните приходи на фирма в областта започват да се доближават до тези на национално ниво, а община Перник достига стойности над средното за държавата по този показател в 2011 г. Изключително високите разлики при този показател на ниво общини говорят за различната структура на бизнеса в малките общини в областта, което прави необходимо планирането на парадигмално различни подходи при формулирането на Областната стратегия за развитие.

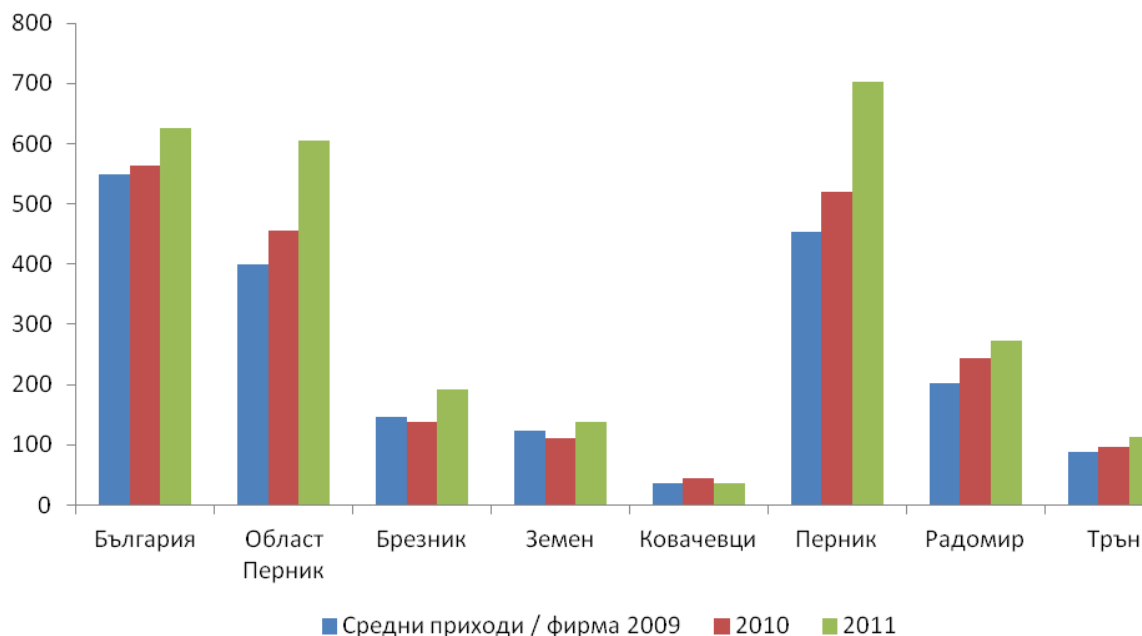
Макар и с положително изражение, този показател дава индикация за обхвата на кризата и разпределението на нейния ефект между общините. Относителната стабилност на индикатора в малките общини показва, че резултатът от икономическата дейност на фирмите, базирани в тях, не е силно повлиян. Това е разбираемо с оглед основно малкия размер и обхват на тези фирми, които работят почти изключително за основните нужди на местния пазар.

Същевременно наблюдаваният растеж в общините Радомир, Трън и особено Перник през 2011 г., съчетан с драстичния спад на БВП на глава от населението, показва значително намалелият брой икономически активни фирми. Този ефект се отразява най-значимо върху малкия и средния бизнес в областта и особено в Община Перник, където

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

драстичния спад на БВП и растящият среден НПД на компания показват, че между 2010 и 2011 г. средният размер на компаниите се е увеличил с повече от 35%.

Графика 9: Среден нетен приход от дейността (НПД) на компания, хил. лв.

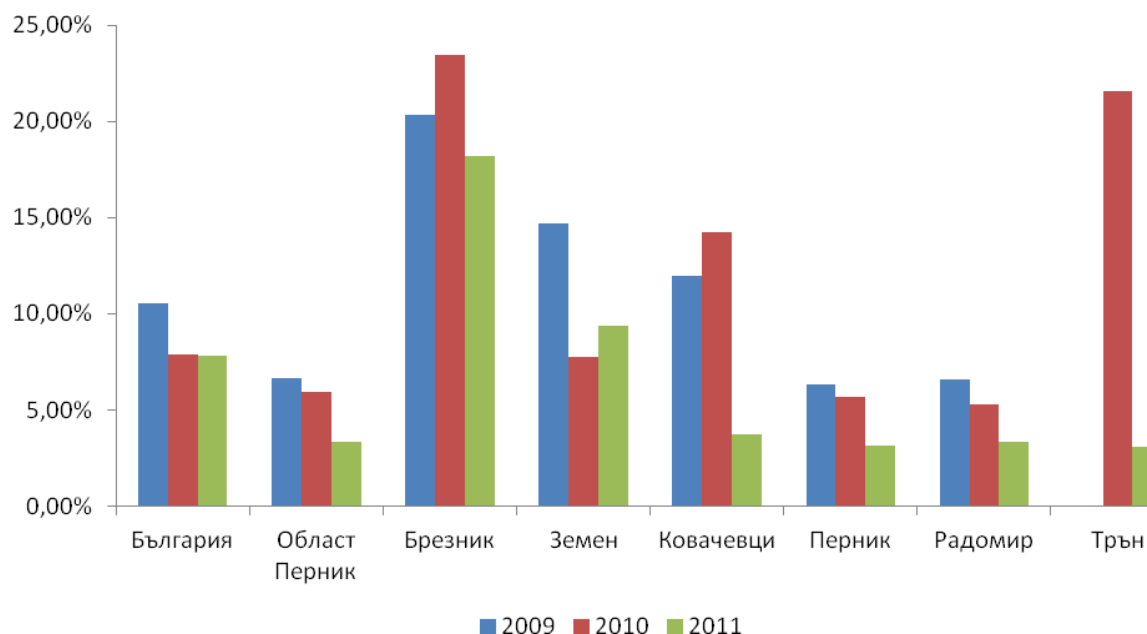
Източник: НСИ

Принципно този индикатор отразява един от корективните ефекти на икономическата криза, а именно – отсяването на нискорентабилните производства, които не успяват да генерират икономическа добавена стойност. Значителната динамика в стойността на показателя отразява сравнително високия дял на подобни производства в структурата на икономиката на областта преди кризата.

Реинвестициите в ДМА на компаниите в региона отразяват очакванията им спрямо развитието на пазара. На ниво област спадът на този показател в периода е почти 50% и особено изразен 2011 спрямо 2010 г. Особено притеснително е развитието на показателя в Община Перник, където е съсредоточен основният дял на икономиката в областта. Макар коефициентът да е значително по-висок в малките общини, което не е директно сравнимо поради коренно различната структура на предприятията (наблюдавана по-горе), виждаме устойчив спад в нивото във всички общини.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 10: Разходи за ДМА като % от НПД

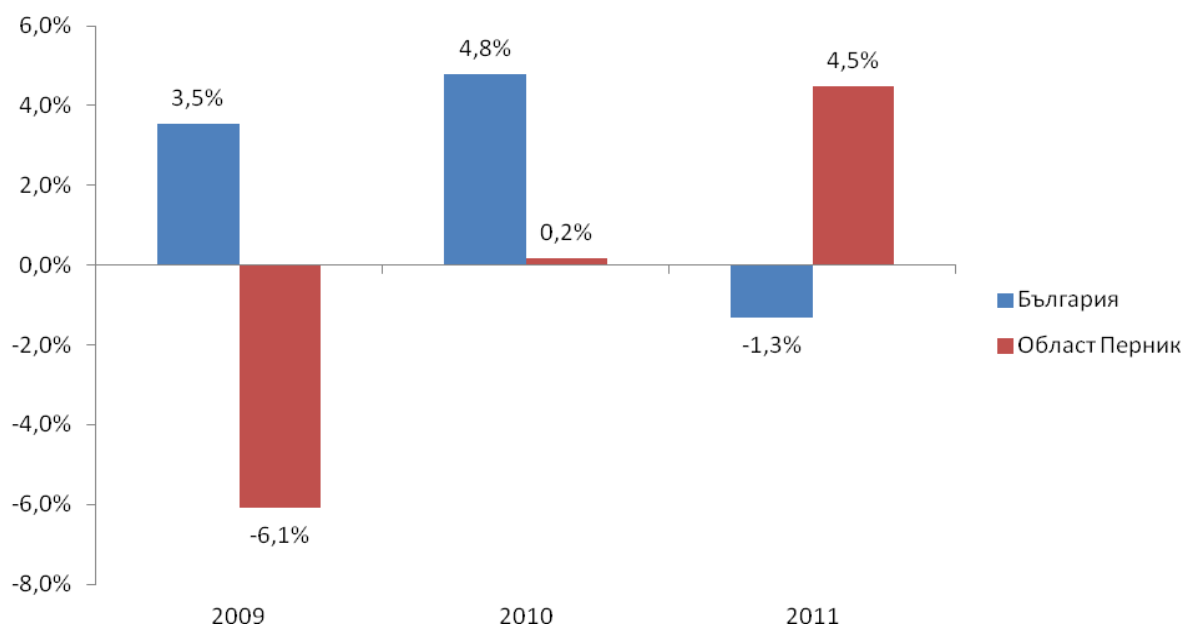

Източник: НСИ

Преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) като % от БВП са измерител на капацитета на региона да привлича външен капитал. В световен план нагласата на инвеститорите към дългосрочни инвестиции по време на кризата е силно предпазлива. Индустриалният характер на областта, и респективно големият и дългосрочен обем на инвестициите в индустриално производство, е основният фактор област Перник да изостава от нивото (като дял от БВП) на ПЧИ в страната. Интересно е да се отбележи, че през 2011 г. са привлечени външни инвестиции в размер на 4% от областния БВП.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 20: Пречи чуждестранни инвестиции като % от БВП

Източник: НСИ

В обобщение на икономическата картина в областта можем да кажем, че кризисната обстановка е поставила редица значими предизвикателства пред бизнеса. Макар и количествено по-сериозни поради липсата на диверсификация, качествено те не са по-различни от тези, наблюдавани в останалите области в страната. Ръстът на ПЧИ през 2011 г., особено сравнен със спада в национален план, дава индикация за промяна на дългосрочната инвестиционна нагласа на капитала. Това, съчетано със стабилизацията на повечето други икономически индикатори, показва достигането на сравнително стабилно равновесие, което може да послужи за отправна точка за реструктуриране и оптимизиране на регионалната икономика.

1.5. Селско и горско стопанство

Област Перник разполага с 422 926 дка обработваеми площи от общо 1 126 689 дка земеделски земи. Ключов проблем в земеделието на областта се запазва високият процент необработваеми площи. Най-малка площ се обработва в община Земен – 14 759 дка, а най-много в Радомир и Брезник – съответно 160 111 дка и 111 059 дка. Областта няма традиции в областта на земеделието. В резултат от икономическата криза и възможността

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

за финансиране по ПРСР броя на регистрираните земеделски стопани е нараснал до над 500, но ролята на земеделието в областната икономика остава второстепенна. Животновъдството е слабо развито и за последните 3 години (2009-2012) се наблюдава сериозно намаляване на броя на отглежданите животни. Това е особено осезаемо в сектора на свиневъдството, където отчитаме 65%-ов спад през 2012 спрямо 2009 г. Единствено говедовъдството се запазва стабилно през разглеждания период и броя на отглежданите животни отбелязва малък растеж през годините.

Горските територии в областта възлизат на 993 662 дка. Към края на 2012 г. горския ресурс възлиза на 28 622 094 куб. м. дървен материал, като на годишна база се добиват средно 150 000 куб. м. (общо – държавни и недържавни гори), от които в дървопреработващата промишленост се използват средно 25 000 куб. м. Голямата част от добития дървен материал се използва като твърдо гориво от домакинствата в по-малките населени места.

1.6. Туризъм

По официални данни на НСИ през 2012 г. в Пернишка област са предлагали услуги в туристическия сектор 15 средства за подслон и настаняване (официално регистрирани хотели, къщи за гости и др. места за настаняване с 10 и повече легла). Това е сериозен спад спрямо 2011 г., когато функционират 26 места за настаняване. Общият брой легла в областта към края на 2012 г. е 658 или двойно по-малко от 2011 г. Перник попада сред най-слабо развитите области по отношение на туристическия сектор, като единствено в Плевенска и Разградска област наблюдаваме подобна ситуация. Въпреки наличието на екологично чисти райони и редица природни забележителности (вкл. резерват Острица), областта не успява да привлече значим брой чуждестранни туристи – през 2012 г. едва 987 чужденци са нощували в областта. Дори и след като отчетем близостта на София и възможността за осъществяване на кратки туристически екскурзии без нощувки, област Перник остава най-слабо посещаваната от чужденци област в страната.

Въпреки това, по програмата за трансгранично сътрудничество с Република Сърбия са финансирани 2 проекта в сферата на туризма, с партньори общините Радомир и Трън, а чрез ОПРР 2007 – 2013 са одобрени 2 проекта на община Перник, които в момента се

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

изпълняват (информацията е от ИСУН). Активността на общините в тази област е показателна за това, че се полагат усилия да се предложат интересни възможности, които да капитализират наличните културно-исторически и природни ресурси и да ги трансформират в туристически продукт, който да има значително по-съществен принос в брутният продукт на регионалната икономика.

1.7. Пазар на труда

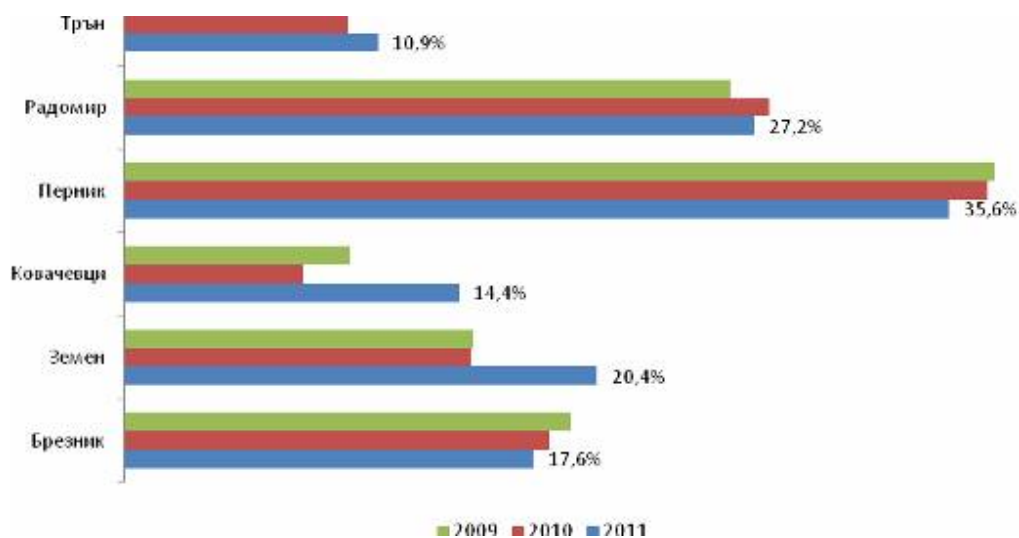
Пазарът на труда в областта е характеризиран от драстични интрарегионални неравенства. Плътността на работните места (отношението между броя на работните места към популацията в трудоспособна възраст) е ниска: в най-развитата община в областта, Перник, в 2011 г. има 35.6 работни места за всеки 100 души в трудоспособна възраст, като в Трън местата са едва 10.9. Особено притеснителна тенденция е спадът на коефициента в община Перник. С изключение на община Радомир, нивата на плътността са значително по-ниски, отколкото в Перник, а в случая на останалите общини: също така опасно стабилни; движение на коефициента в общини Трън и Брезник липсва в периода на анализ, а промяната в общини Земен и Ковачевци се дължи на значителния спад на населението в 2011 г. За сравнение, подобен коефициент (изчислен за популацията в активна възраст) за страната е около 41.6% (с около 1/3 по-висок от най-добрия резултат на областта).

Нивото на показателя говори, че съществуващата икономическа структура в областта, и особено някои от общините, няма възможността да поддържа настоящото ниво на популацията.

Отбелязваме, че показателят би трябвало силно да гравитира към средното за страната (тъй като мобилността на работната сила би трябвало да изравни плътността в регионите). Стабилността на показателя **в ниско развитите общини** е лош знак, тъй като показва **липса на мобилност на работната сила** и следователно – сериозни изкривявания в пазара на труда.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 11: Плътност на работните места

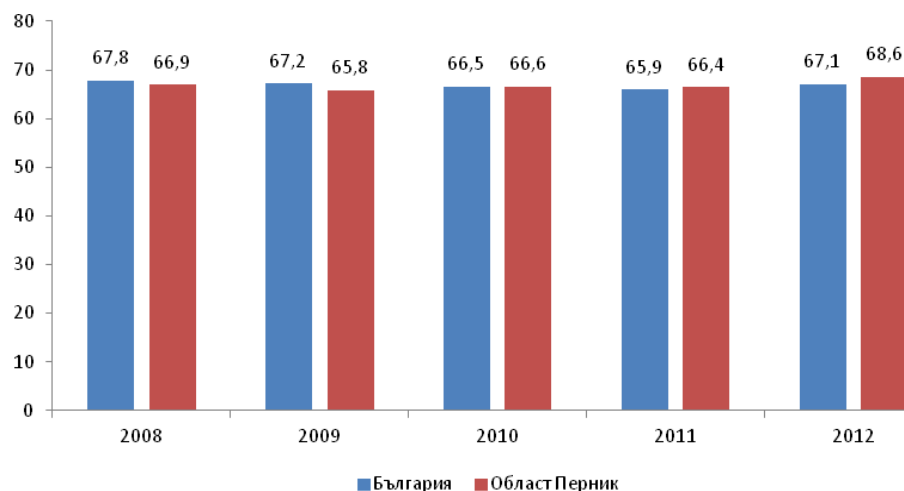

Източник: НСИ

Липсата на алтернативни източници на приходи за домакинствата (делът на предприемачеството в приходите на домакинствата е типично ниско в областта и спада от 2.5% през 2009 г. до 1.1% през 2011 г.; регионът не е земеделски и малките самоиздържащи се стопанства са изключителна рядкост) и близостта на пазара на труда в София води до нива на икономическата активност, съразмерни със средните в страната.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 12: Ниво на икономическата активност

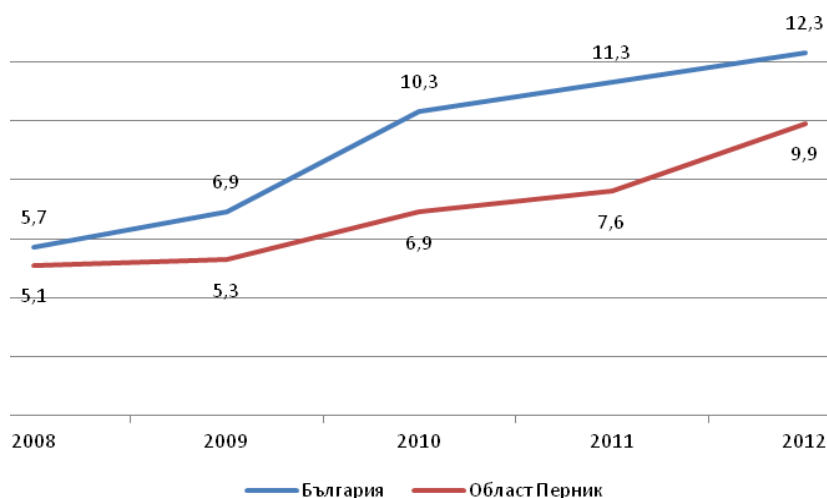

Източник: НСИ

Въпреки липсата на статистически данни относно позицията на работното място, можем да предположим, че значителна част от заетостта в областта се дължи на работни места извън нея: нивото на безработица в областта е устойчиво по-ниско от средното за страната, въпреки значително по-ниската плътност на работните места при еквивалентни степени на икономическа активност (за целите на изчерпателността обръщаме внимание, че сивата икономика и семейните стопанства могат да доведат до разминавания в статистиката в областта на заетостта).

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

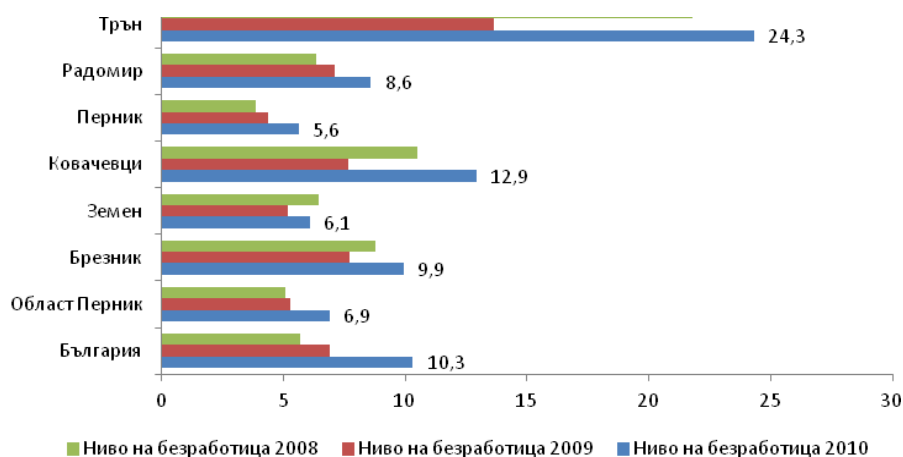
Графика 13: Ниво на безработицата 2008-2012

Източник: НСИ

Очаквано наблюдаваме значителни регионални разминавания; нивото на безработица е значително по-високо в малките общини, като ситуацията е особено критична в Трън, Ковачевци и Брезник.

Графика 14: Ниво на безработица по общини 2008-2010

Източник: НСИ

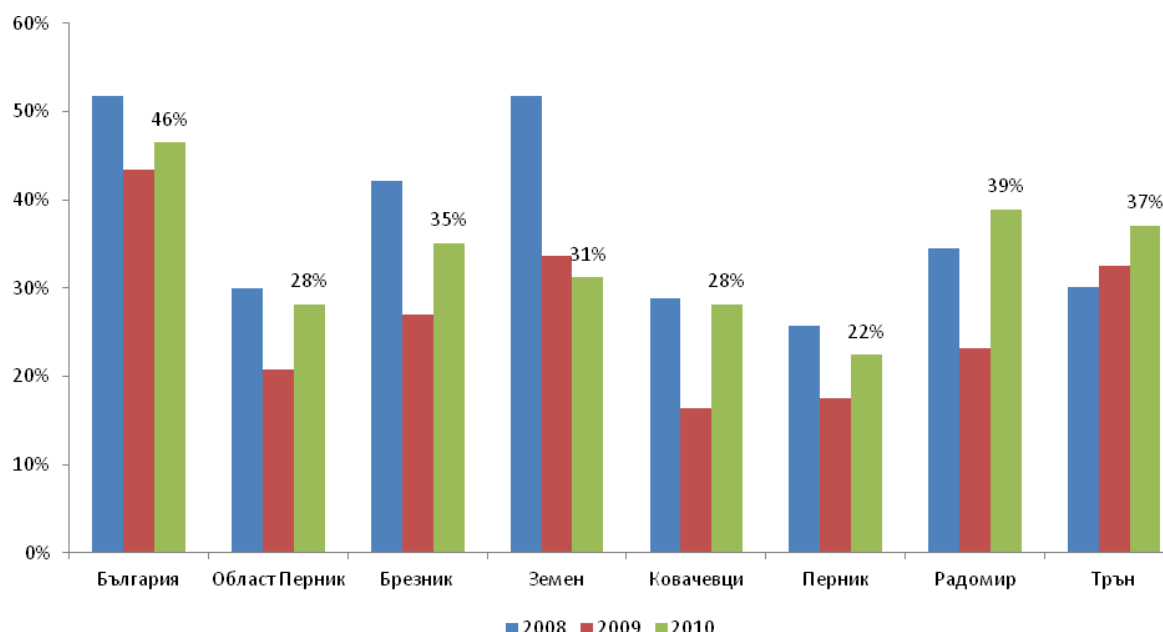
СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

За целите на икономическия анализ съществуват два типа безработица: структурна и временна, като еквивалентно на инфлацията, съществува здравословно ниво на временната безработица, което показва готовността на работната сила и работодателите да търсят по-добри възможности на пазара (забавяне на този коефициент означава, че участниците на пазара отчитат повишени нива на риска). От друга страна, структурната безработица е сериозен проблем, тъй като тя означава, че има сегменти на популацията, чиито умения се оценяват на работния пазар като по-ниско стойности от минималната работна заплата. Обикновено структурната безработица съпровожда структурни изменения на пазара на труда (напр. изисквания за нови умения и технологии) и липса на адаптивност на работната сила (ниски нива на дейности за професионална пре/квалификация сред популацията в активна възраст, иначе познати под термина ‘учене през целия живот’, спрямо който България е сред последните места в ЕС) и води до значителни устойчиви негативни ефекти на лично ниво. Най-значителният от тези е, че обикновено уменията на хора в период на дългосрочна безработица се амортизират значително и липсата на ресурси за квалификация ‘заклучва’ тези хора извън пазара.

Често използван измерител на нивото на структурна безработица е дела на дългосрочно (над 1 година) към всички безработни. Изключително притеснителна тенденция на национално ниво е огромния процент структурно безработни (около 50%, почти 2 пъти по-високо от средните стойности в ЕС), която означава, че цели сегменти на популацията са постоянно изключени от работната сила. Почти два пъти по-ниското ниво на този показател в областта представлява значително предимство.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 15: Дял на дългосрочно (над 1 година) от общия брой безработни

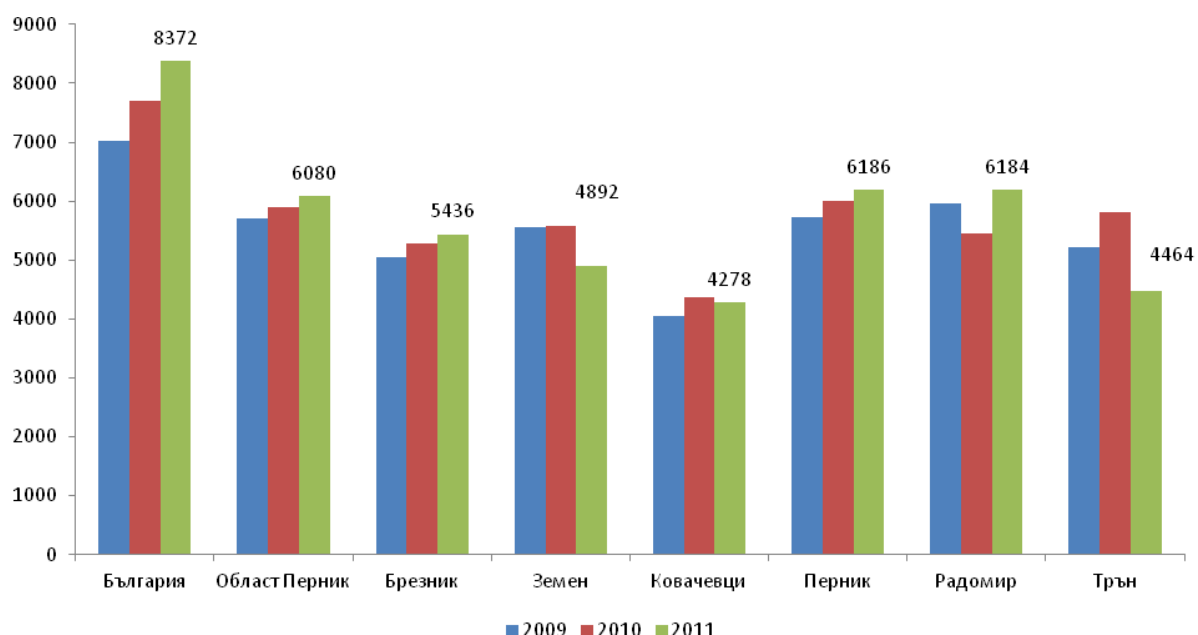
Източник: НСИ

Различен въпрос е доколко ситуацията е устойчива: интересната форма на графиката (където след внезапен спад, нивата се възстановяват до предишните стойности) означава, че почти всички пределни (нови) безработни след 2008 г. се намират в сегмента на дългосрочно безработните, като им отнема една година, за да бъдат разпознати от индикатора. Следователно, този индикатор трябва да бъде наблюдаван особено внимателно в следващите няколко измервателни периода.

Докато тенденциите в безработицата са общо казано положителни, работната заплата в областта е устойчиво по-ниска от средното за страната, както по ниво, така и в темповете си за развитие. С други думи, наличните в областта работни места са значително по-ниско квалифицирани и с ниска добавена стойност. Допълнителен ефект, който води до т.нар. 'компресия на заплатите' е липсата на мобилност на работната сила в малките общини.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 16: Средна брутна годишна работна заплата 2009-2011 (лв.)

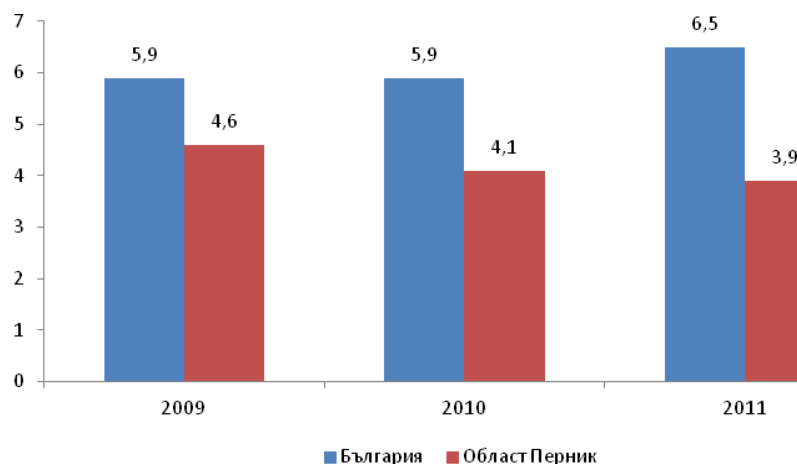

Източник: НСИ

Липсата на високо квалифицирани и платени работни места се потвърждава от разпределението на заплатите в областта, като отношението между доходите на най-богатите и най-бедни 20% от домакинствата е устойчиво по-ниско, отколкото еквивалента в страната, и разминаването е с тенденция за увеличение (в 2011 г. разликата е над 60%, от 28% в 2009). Това развитие допълнително означава, че голяма част от ефекта на кризата в областта е била поета от сравнително високо платените домакинства, т.е. е закрит сравнително по-висок дял високо квалифицирани работни места.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 17: Отношение на доходите на 80-тия към 20-тия персентил на домакинствата

Източник: НСИ

В дългосрочен план, тази тенденция е огромна заплаха за устойчивостта на областта, тъй като концентрацията на ниско платени работни места и ниско квалифицирана работна сила води до икономически устойчива равновесна ситуация (т.нар. low-wage low-skill equilibrium). В подобна среда вътрешно кохерентната система от икономически и социални стимули служи за подкрепа на равновесието, характеризирано от ниско квалифицирана работна сила, която живее на границата на минималното заплащане, и е изключително трудно да се въведат промени. Накратко, ниското ниво на работната заплата в областта не може да привлече квалифицирани специалисти и не може да даде достатъчно стимул на младите хора да инвестират в образование. Ниско образованата работна сила, от друга страна, означава, че работодателите изключително ще дислокират в региона производство, което е интензивно на неквалифициран труд (тъй като той е наличен и сравнително евтин). Повечето от тези производства са изключително податливи на механизация и аутсорсинг, а нивото на специфичен човешки капитал е много ниско (процесът на работа е опростен и пределната година опит на работното място не носи почти никакви преимущества към продуктивността), което от своя страна води до временни и несигурни работни отношения (работниците са взаимно заменяеми, както и работните места) със сравнително кратък срок. Ниското ниво на изискваните умения и риска, характерен за работните места, от друга страна означават, че нивото на учене през

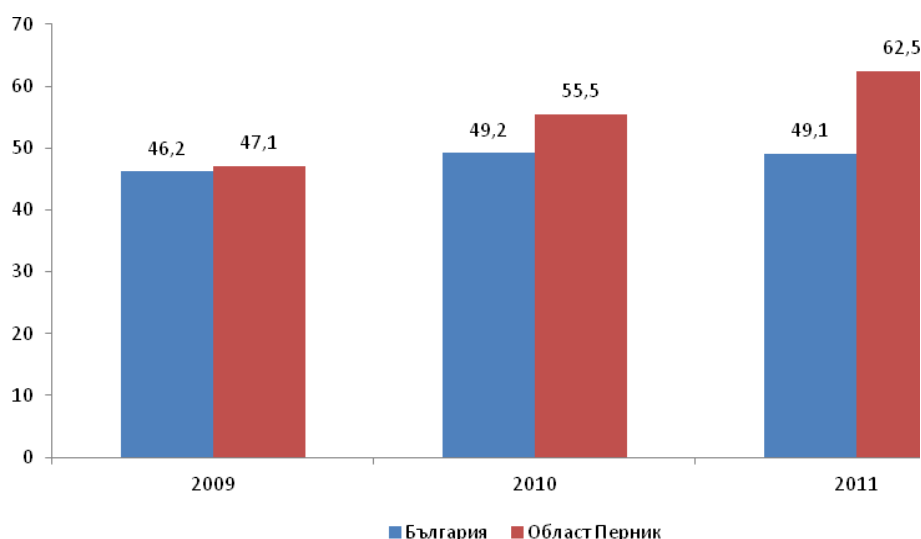
СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

целия живот ще бъде изключително ниско (тъй като от него или няма нужда, или не се очаква взаимоотношенията с конкретния работодател да продължат достатъчно дълго, за да може да се изплати инвестицията). Следователно, никой от участниците на пазара няма стимул да инвестира в образование или работни места с висока добавена стойност, което ‘заклучва’ кръга. Инфраструктурата (социална, обществена) се адаптира да обслужва нуждите на този вид популация, което означава, че дори при опит работна сила да бъде внесена, което е скъпо, тя няма да намери очакваните нива на услуги – социални, културни, образователни и т.н. и областта няма да успее да я задържи. Няма да говорим в детайли за ефектите на първичната и вторична социализация, но ситуацията се поддържа от механизма за трансфер на капитал в поколенията: нивото на мобилност на поколенията в подобни ситуации е ниско, тъй като родителите нямат културния и социален капитал, за да дадат на децата си достатъчно информация за пазара на труда (т.е. не успяват да дадат ориентир спрямо важността на образованието, правилните видове образование, и нямат социалната мрежа, която да осигури по-лесно навлизане в пазара на труда). Разбира се, детайлното икономическо обяснение на процеса е по-сложно от кратката скица тук, но доколко механизмите, които сме описали накратко, вече са задвижени, може да бъде потвърдено сравнително лесно. Конвергенцията на работните места към ниския интензитет на използване на знанията на персонала е потвърдена в Графика 27 по-горе.

Действително, както очакваме, значително по-висока част от популацията живее на границата на бедността (над 60%) – значително по-висок дял, отколкото средното в страната, с тенденция на разширение на разликата.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 28: Процент от популацията в риск от бедност или социално изключване 2009-2011

Източник: НСИ

Заетостта по сектори потвърждава очакванията ни, като работните места са основно съсредоточени в ниско-квалифицирани сектори.

Таблица 2: Разпределение на заетостта по икономически сектори, обл. Перник 2011 г.

Сектор	Дял
Селско, горско и рибно стопанство	2.49%
Добивна промишленост	5.95%
Преработваща промишленост	29.74%
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	1.71%
Строителство	11.90%
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	23.25%
Транспорт, складиране и пощи	4.61%
Хотелиерство и ресторантьорство	5.70%
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0.89%
Операции с недвижими имоти	0.99%
Професионални дейности и научни изследвания	1.68%
Административни и спомагателни дейности	3.29%
Образование	0.35%
Хуманно здравеопазване и социална работа	5.37%
Култура, спорт и развлечения	0.53%
Други дейности	1.55%

Източник: НСИ

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Измерител на специализацията на областта е отношението между дела на индустрията в местната икономика към този на национално ниво. Икономиката на областта, в сравнение със средното за страната, специализира основно в секторите строителство, преработваща и добивна промишленост (почти 6 пъти по-висок е дялът на този сектор в регионалната икономика в 2011 г., отколкото средното за страната). Явен е фактът, че областта има сравнително висока експозиция към сектори с ниско квалифицирана работна ръка, като е малко вероятно, на база наблюдаваните досега тенденции в преструктурирането на икономиката, строителството и ресурсно-ориентирани индустрии (особено добивната промишленост) да имат водеща роля в икономиката през следващите 10 години.

Графика 29: Отношение на дела на индустрията в заетостта на ниво област Перник към дела на национално ниво, 2011 г.

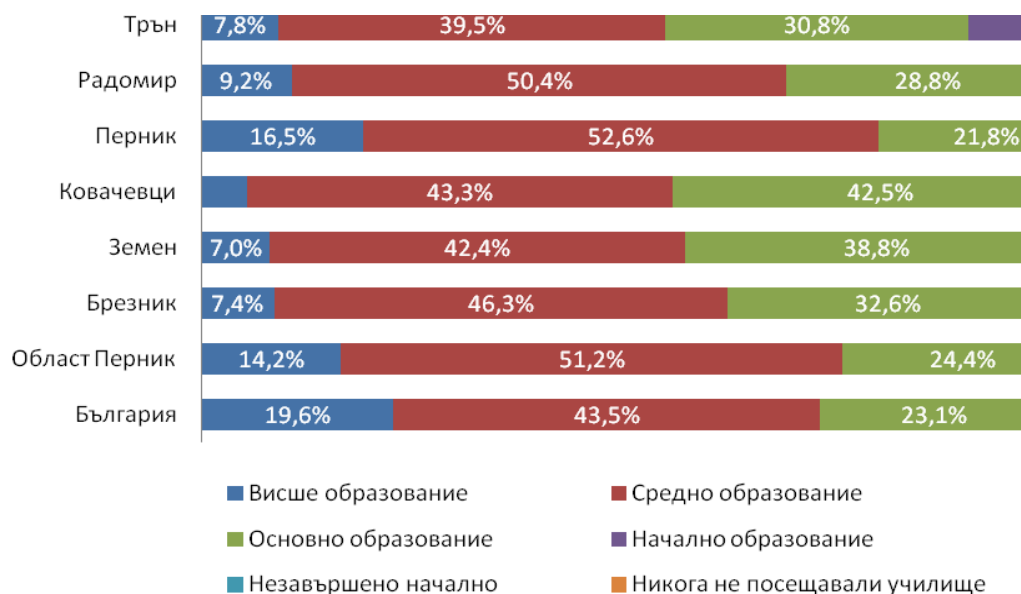

Източник: НСИ

Структурата на образованието в 2011г. показва, че действително областта изостава значително в темповете на образование: дори община Перник има около 15% по-ниска от средното за страната концентрация на популация с висше образование, като средната стойност за областта е над една четвърт по-ниска от средното за страната.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

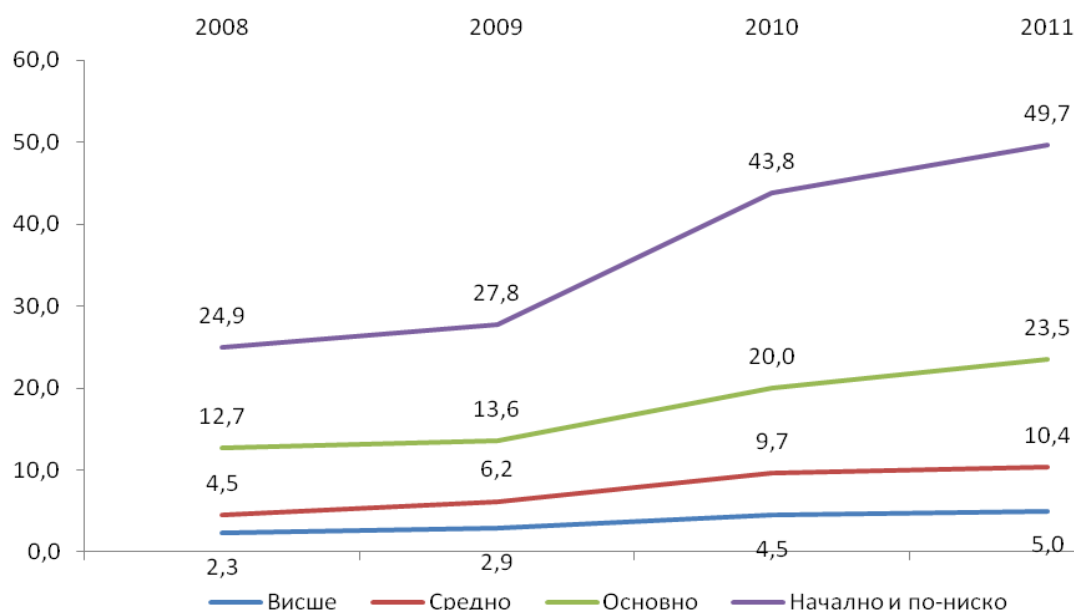
Графика 30: Структура на населението по образователна степен, 2011г.

Източник: НСИ

Това е комплексен проблем, който е особено приоритетен с оглед тенденциите на развитие на икономиката в страната. Настоящата криза е уникална с това, че засяга всички сегменти на популацията по образование (Голямата депресия в САЩ е един от малкото подобни случаи), като в типичния случай ниско образованите сегменти на пазара поемат по-голямата част от удара. Въпреки това, от 2008 г. забелязваме прогресивно увеличение на разликата в нивата на безработицата между ниско и високо образованите, което говори за дългосрочно и устойчиво преструктуриране на **типа** (а не само броя) работни места в пост-кризисната икономика.

Графика 31: Ниво на безработицата по образование на национално ниво, 2008-2011

Източник: НСИ

1.8. Околна среда

Област Перник е изправена пред значителни предизвикателства в сферата на опазването на околната среда.

1.8.1. Въздух

Качеството на въздуха е сред най-острите проблеми на областта, като Перник е на едно от първите места в страната по нива на замърсяване. По данни за четвъртото тримесечие на 2012 г., област Перник е на първо място в страната по средногодишна концентрация на **серен диоксид** във въздуха от $38.31 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (най-високия брой превишения на позволените норми и максималните нива на концентрация са измерени също в Перник). Перник е на второ място в страната (след Стара Загора) по най-високи измерени концентрации на **азотен диоксид и азотни оксиди** ($325.26 \mu\text{g}/\text{m}^3$), с 28 превишения на средночасовите норми (за сравнение, в Стара Загора са измерени 33, а третия измерителен пункт по брой превишения е София – ИАОС/Павлово с 10). По концентрация на **фини прахови частици** във въздуха, Перник е в 85-ия перцентил в страната (ФПЧ-10: $72.28 \mu\text{g}/\text{m}^3$), и в 90-тия по брой превишения на нормата (56).

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Серният диоксид се формира основно при изгаряне на горива с високо съдържание на сяра (при използването на природни горива в ТЕЦ, битови източници), като втори антропогенен фактор са металургията и химическата промишленост. При анализа на източниците от РИОСВ-Перник, като основни замърсители са идентифицирани битовото отопление (на твърдо гориво) и ТЕЦ Република към Топлофикация Перник ЕАД. Замърсяването на въздуха с фини прахови частици се дължи основно на транспортните дейности (вкл. замърсените и лошо поддържани пътища) и изгарянето на твърди горива в бита. Ниската степен на газификация и сравнително скъпите отоплителни алтернативи (ток и парно), в комбинация с икономическия срив в региона означават, че все повече домакинства избират твърдите горива (въглища, брикети, дърва) за отопление и тази тенденция ще остане стабилна. Фините прахови частици от този тип горене се изпускат на малка височина и влиянието им върху качеството на въздуха е пропорционално по-високо.

Регионалните доклади за състоянието на околната среда, изготвени от РИОСВ-Перник са устойчиво негативни по отношение качеството на въздуха в последните 3 години (2009-2011), като подчертано настоящата стратегия и мерки за контрол са неефективни. Като директен резултат, общ. Перник формулира Програма за намаляване нивата на прахови частици и серен диоксид и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в периода 2012-2016.

На територията на РИОСВ-Перник⁴ действат две Големи Горивни Инсталации: ТЕЦ „Република” към „Топлофикация Перник” ЕАД и ТЕЦ „Бобов дол” ЕАД. Дейност осъществяват и големи точкови източници от металургичната и машиностроителната промишленост: „Стомана Индъстри” АД, „Радомир Метал Индъстрийз” АД, „Колхида Метал” АД, „Галко” АД, „Самарт 58” АД и др. Емисиите на вредни вещества (особено серен оксид, азотни оксиди и въглероден диоксид) в атмосферата от индустриални горивни и производствени процеси са стабилни, което е интересно, особено пред вид срива в индустриалната дейност. Следователно, данните потвърждават, че отоплението в

⁴ Съгласно Правилника за устройството и дейността на Регионалните инспекции по околната среда и водите (ДВ бр.65/2004г.; ДВ бр.103 от 29.12.2009г.) издаден от Министъра на околната среда и водите териториалният обхват на РИОСВ-Перник включва област Перник и общините Кюстендил, Трекляно, Невестино, Бобов дол, Сапарева баня, Дупница и Бобошева от област Кюстендил. Анализираният компонент на околната среда предполага географски подход към анализа и в този смисъл тук попадат всички територии в обхвата на РИОСВ-Перник.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

бита и неефективните енергийни инсталации са основния източник на замърсяване в областта.

Таблица 3: Емисии на вредни вещества в атмосферата от индустриални горивни и производствени процеси в промишлен район Перник

(тона)	Серни оксид и	Азотни и оксиди	Метан	Неметанов и летливи органични съединения	Въглероден оксид	Въглероден диоксид	Двуазотен оксид	Амоняк
	SO _x _1	NO _x _2	CH ₄ _4	ЛОС_3	CO_5	CO ₂ _6	N ₂ O_7	NH ₃ _8
2008	8132	959	4616	115	9562	582112	88	0
2009	8424	816	2667	90	5909	522126	87	0
2010	8940	937	2911	116	7105	591091	93	0
Изменение 2010/2008	110%	98%	63%	101%	74%	102%	106%	0%

Източник: РИОСВ-Перник

Емисиите на вредни вещества не са единственият фактор, който влияе на качеството на въздуха. Степента на разсейване на замърсения въздух е вторият ключов фактор, като атмосферните условия в област Перник са особено неподходящи за локализация на големи замърсители, основно поради безветрието или наличието на вятър с ниска скорост (води до натрупване на замърсителите), характерните за областта температурни инверсии (които препятстват транспортирането на замърсителите във височина), както и нестабилната атмосфера поради високата отрицателна стойност на температурния градиент по височина.

1.8.2. Води

Водите в областта се управляват от съответните Басейнови дирекции (Западнобеломорски район за р. Струма и Дунавски район за поречието на р. Ерма), като контролът се извършва от РИОСВ-Перник. Качеството на повърхностните води в областта се нуждае от подобрене; съществуват замърсени участъци по физикохимични параметри по поречието на р. Струма, с основни замърсители амониев азот, нитритен азот, фосфати и общ фосфор и повишени нива на киселинност. По действащата в момента квалификационна система (по Наредба 7/08.08.1986), две от 16-те контролирани участъка на р. Струма са в „лошо състояние”, един в „незадоволително”, 6 в „умерено” и 7 в „добро”, като нито един не попада в най-високата категория „много добро състояние”.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Основни източници на замърсяване се явяват източниците на дифузно замърсяване. От тези, по експертно мнение на РИОСВ-Перник, за 2011 г. един от най-значителните представляват населените места, без или с лошо подържани канализационни системи (поради течове), основно на форми на азот и фосфор (както и общо органично натоварване). Животновъдството, вкл. дейностите за компостиране и използване на органични торове, са друг източник на азот и фосфор. Други значими източници на замърсяване са автомобилния и железопътен транспорт (нефтепродукти и въглеводороди), както и практиката да се изхвърлят твърди битови отпадъци на нерегламентирани сметища.

Основни емитери (съгласно Регионалния доклад за състоянието на околната среда през 2011 г., изготвен от РИОСВ-Перник) на отпадъчни води и подлежащи на специален контрол в областта са Стомана Индъстри АД, Радомир-Метал Индъстрийз, Галко АД (Радомир), Колхида Метал АД (Перник), Топлофикация Перник, Рекоул АД (Перник), Мини открит въгледобив ЕАД (Перник) и т.н., селищна канализация на агломерации без изградени селищни ПСОВ (кв. „Варош“, Перник, гр. Брезник) и др.

Състоянието на подземните води в областта е стабилно и добро, като няма нито едно подземно водно тяло в лошо състояние. Няма регистрирани директни зауствания или случаи на замърсяване чрез интрузия на отпадъчни води в подземните водни тела.

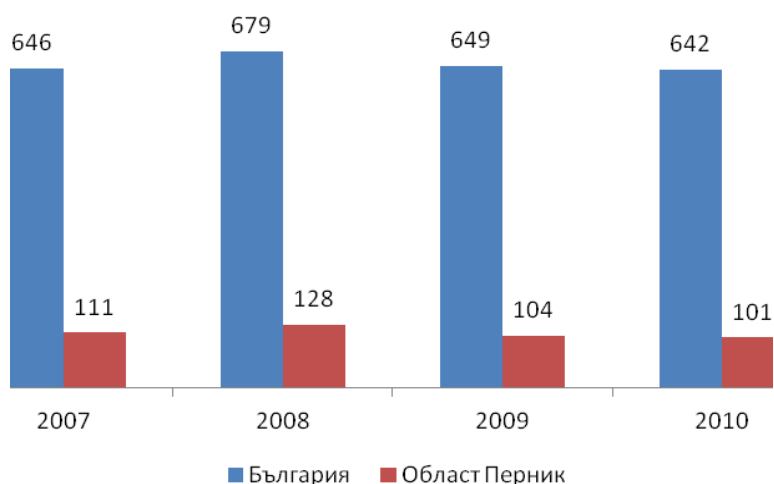
На територията на областта има един язовир („Студена”), предназначен за питейно-битово и промишлено водоснабдяване, с общ обем 25.2 млн. куб. м..

От гледна точка на инфраструктура, община Перник има предимство пред средното в България по няколко показателя. Делът на населението, свързано с обществена канализация в област Перник е 78.9% в 2011 г. (в сравнение с 74% на национално ниво), като 98.3% (99.2% на национално ниво) са свързани с обществено водоснабдяване. Значително по-висок дял (74%) от населението е свързано с ПСОВ с вторично третиране срещу средното за страната (53.6%). Населението, свързано с обществена канализация без пречистване е само 4.9%, в сравнение с 18.3% на национално ниво. Само около 1.2% от жителите се намират в режим на водоснабдяване в 2011г. (3% в страната). Индикаторите не се развиват значимо в периода на наблюдение.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Областта има изключително нисък интензитет на потребление на вода, с тенденция за намаление (около 9% в периода 2007-2010). Отчасти това се дължи на ниския дял на земеделието в местната икономика и следователно, значително понижените разходи за напояване: 0.16% от общите разходи за вода са генерирани от сектор земеделие в 2011г., в сравнение с 1.55% на национално ниво.

Графика 32: Потребление на вода

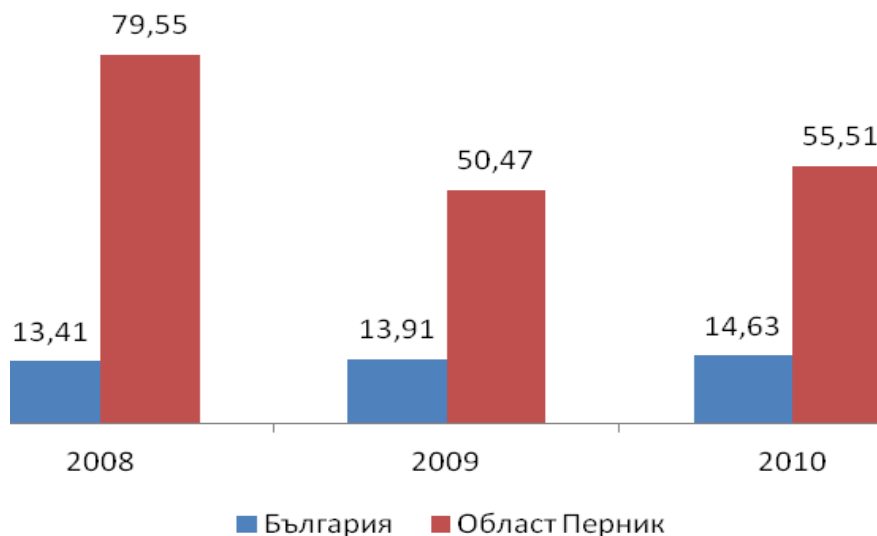

Източник: НСИ

В допълнение, в сравнение със средното за страната, областта е значително по-ефективна при използването на водата, измерено чрез показателя генериран БВП на изразходен куб. м. вода (почти 4 пъти в 2011г.).

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Графика 33: Ефективност на използването на водните ресурси (лева БВП на куб.м.)

Източник: НСИ

Основният проблем на системата в областта е основно остаряващата и неефективна инфраструктура за пренос на водните ресурси: около 52.3% от общо подадената вода бива загубена при транспорта в 2011 г. При все изключително високата абсолютна стойност на този показател, областта все пак има по-добри резултати от средното в страната (57.6%). В периода 2007-2010 отбелязваме значително подобрене на показателя, като областта се развива значително по-добре от страната като цяло: загубите падат с 19% в периода (64.6% в 2007 г.), в сравнение с по-малко от 8% в страната (62.2% в 2007 г.).

Амортизираната водоснабдителна система на места се отразява в отклонения по органолептичните показатели на водата (цвят, мирис, вкус, мътност), които нямат отношение към здравето на населението, но са важен компонент от качеството на живота. В област Перник в 2010 г. са отбелязани едни от най-високите степени на отклонение от стандартите (1.84%), като областта се явява пета по ред в страната (най-високата стойност е измерена в област Търговище, 4.45%).

1.8.3. Почви

Състоянието на почвите в областта е по-скоро добро. В 2010 г. на територията на областта се намират около 2,500 декара почви, замърсени с тежки метали (цинк, олово); като

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

замърсител е посочен Стомана АД (съгласно Регионалния доклад за състоянието на околната среда през 2011 г., изготвен от РИОСВ-Перник).

Рискът от ерозия на територията на областта е сравнително нисък: средногодишния интензитет на водна ерозия на територията на областта е около 3 t/ha за 2010 г. (при средно за страната от 5.3 t/ha). Темповете на ветрова ерозия също са значително по-ниски (1.1 t/ha, оценен като слаб до умерен).

1.8.4. Управление на твърдите отпадъци и сметосъбиране

Системите за сметосъбиране покриват 99.1% от населението в областта в 2011 г. (от 98.3% в 2008 г.; покритието е разширено с 10 нови населени места в същия период). Към 2011 г., основно непокритите от системата населени места се намират в общ. Земен (15 села от общо 18 населени места в общината), като покритието в останалите общини е значително по-добро: в Радомир не са покрити няколко квартала / улици в гр. Радомир, в Трън извън системата остават 2 села (от 50 населени места), в Ковачевци: 1 село (от 10).

В рамките на териториалния обхват функционират 6 депа за битови отпадъци които кумулативно заемат 142 декара площ (по данни на НСИ към 2011 г.). Поради липса на инфраструктура за рециклиране или алтернативни технологии за третиране на отпадъците, над 98% от битовите отпадъци са депонирани в 2011 г. Към 2011 г., по данни на РИОСВ-Перник, нито една община в областта няма установена система за разделно събиране на масово разпространени отпадъци (вкл. опаковки). На територията на областта не функционират съоръжения за предварително третиране на битови отпадъци преди депониране, нито за компостиране на биологични отпадъци. Нито едно от депата за неопасни отпадъци в областта не отговаря на нормативните изисквания и предстои да бъдат закрити след въвеждане в експлоатация на Регионално депо за неопасни отпадъци – гр. Перник. По планови данни, то ще има площ от около 120 дка (почти същия размер като функциониращите до момента), като инкорпорира съществуващото сметище на същата площадка. Плановия капацитет за депониране е 1,570 хил. куб. м., като депото ще включва технологична линия за автоматизирано сепариране на твърдите битови отпадъци и компостираща инсталация за преработка на биоразградимите отпадъци.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Остатъчният капацитет в депата по данни за 2011 г. е 24,376 кубични метра, което е рязък спад (20%) в сравнение с 2010 г., като депата губят почти 100,000 кубични метра капацитет само през 2009 г. Необходимо е внимателно управление на капацитета на депата преди въвеждането в експлоатация на новото депо.

Генерираните от домакинствата отпадъци в 2010 и 2011 г. са по около 185 хил. тона, ръст от 23% в сравнение с 2008 г. Строителните отпадъци към момента не са обект на измерване, като при липса на капацитет за обработка голяма част от тях се съхраняват на определени от общините площадки или се депонират заедно с отпадъците на домакинствата. Очаква се промяна на ситуацията с оглед планираните промени в ЗУО.

Нерегламентираните сметища остават един от най-сериозните проблеми на областта в сферата на сметосъбирането, както и сериозни проблеми при отчитането и третирането на болничните отпадъци.

1.8.5. Защитени зони

Областта е в съседство с два от най-големите природни паркове в страната (Витоша и Рила), като са създадени подходящия брой защитени територии за съхраняване на биоразнообразието. Не се отчита загуба или намаляване на природни местообитания и видове растения и животни, обект на опазване. В рамките на областта са включени както обекти по Закона за защитените територии, така и по Натура 2000 (резерват Острица).

Според данни на Изпълнителна Агенция по околна среда, (<http://pdbase.government.bg/zpo/bg/result2.jsp>), на територията на областта са разположени следните защитени територии и зони:

Защитени територии:

БЕЛИТЕ КЛАДЕНЦИ Категория: Защитена местност

Местоположение: 1. Област: Перник, **Община:** Перник, **Населено място:** с. Кралев дол

2. Област: Перник, **Община:** Радомир, **Населено място:** гр. Радомир

ВИТОША Категория: Природен парк

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Местоположение: 1. **Област:** Перник, **Община:** Перник, **Населено място:** с. Боснек, с. Кладница, с. Рударци, с. Чуйпетлово 2. **Област:** Перник, **Община:** Радомир, **Населено място:** с. Горна Диканя

ГОЛО БЪРДО - НАХОДИЩЕ НА МУХОВИДНА ПЧЕЛИЦА **Категория:** Защитена местност

Местоположение: **Област:** Перник, **Община:** Радомир, **Населено място:** с. Червена могила

ЖДРЕЛОТО НА РЕКА ЕРМА **Категория:** Природна забележителност
Местоположение: **Област:** Перник, **Община:** Трън, **Населено място:** с. Ломница

ЛЯЛИНЦИ **Категория:** Защитена местност

Местоположение: **Област:** Перник, **Община:** Трън, **Населено място:** с. Лялинци

ОСТРИЦА **Категория:** Поддържан резерват

Местоположение: 1. **Област:** Перник, **Община:** Перник, **Населено място:** гр. Перник; 2. **Област:** Перник, **Община:** Радомир, **Населено място:** гр. Радомир

ПЕЩЕРАТА ДУХЛАТА - ПП ВИТОША **Категория:** Природна забележителност

Местоположение: **Област:** Перник, **Община:** Перник, **Населено място:** с. Боснек

ЧОКЛОВО БЛАТО **Категория:** Защитена местност

Местоположение: **Област:** Перник, **Община:** Радомир, **Населено място:** с. Байкалско

ЯНКЪВЕЦ - ВЕКОВНА ДЪБОВА ГОРА **Категория:** Природна забележителност

Местоположение: **Област:** Перник, **Община:** Радомир, **Населено място:** с. Житуша, с. Извор

ЯНКЪВЕЦ - НАХОДИЩЕ НА ДИВ БОЖУР **Категория:** Природна забележителност

Местоположение: **Област:** Перник, **Община:** Радомир, **Населено място:** с. Извор

Защитени зони:

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Витоша Категория: 33 по директивата за птиците

Местоположение:

1. Област: Перник, Община: Перник, Населено място: гр. Перник, с. Боснек, с. Кладница, с. Рударци, с. Чуйпетлово; 2. Област: Перник, Община: Радомир, Населено място: с. Горна Диканя

Мешица Категория: 33 по директивата за птиците

Местоположение: 1. Област: Перник, Община: Брезник, Населено място: с. Бабица, с. Велковци, с. Гоз, с. Сопица; 2. Област: Перник, Община: Перник, Населено място: с. Вискяр, с. Витановци, с. Мешица, с. Радуй, с. Расник

Ноевци Категория: 33 по директивата за птиците

Местоположение: 1. Област: Перник, Община: Брезник, Населено място: с. Бегуновци, с. Брезнишки извор, с. Гигинци, с. Кошарево, с. Кривонос, с. Непразненци, с. Ноевци, с. Ребро, с. Садовик, с. Слаковци, с. Станьовци; 2. Област: Перник, Община: Земен, Населено място: с. Беренде; 3. Област: Перник, Община: Ковачевци, Населено място: с. Слатино; 4. Област: Перник, Община: Перник, Населено място: с. Лесковец, с. Планиница, с. Селищен дол, с. Ярджиловци

Руй Категория: 33 по директивата за птиците

Местоположение: Област: Перник, Община: Трън, Населено място: гр. Трън, с. Банкя, с. Берайнци, с. Богойна, с. Бусинци, с. Бутроинци, с. Велиново, с. Врабча, с. Вукан, с. Главановци, с. Джинчовци, с. Ездимирци, с. Забел, с. Зелениград, с. Лешниковци, с. Ломница, с. Лялинци, с. Милославци, с. Мракетинци, с. Насалевци, с. Парамун, с. Радово, с. Рани луг, с. Реяновци, с. Слишовци, с. Стрезимировци, с. Студен извор, с. Туроковци, с. Филиповци, с. Цегриловци, с. Ярловци

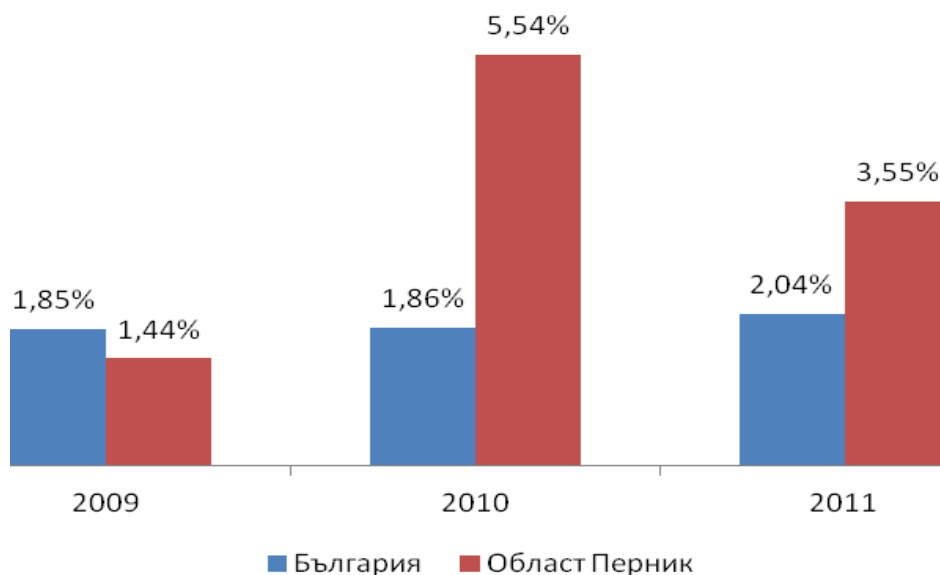
1.8.6. Инвестиции

През 2011 г. в област Перник за опазване на околната среда са инвестирани около 27,119 хил. лв., което представлява 1.88% от общите разходи за страната. Нивото на инвестиции като абсолютна стойност е изключително ниско в контекста на нивата на замърсяване в

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

областта; при все това, в сравнение със средното в страната, област Перник инвестира значително по-висок дял от своя БВП в дейности по опазване на околната среда.

Графика 34: Инвестиции в опазване на околната среда като % от БВП

Източник: НСИ

1.9. Анализ на силните и слабите страни и на възможностите и заплахите (SWOT анализ)

Силни страни	Слаби страни
• Стратегическо местоположение на областта (близост до столицата и на ключови транспортни артерии до два външни пазара) • Близост до летище София • Развит индустриален сектор • Находища на полезни изкопаеми	• Застаряващо население, особено в малките общини, и прогресивна тенденция за намаление на дела от населението в трудоспособна възраст • Ниска плътност на работните места в резултат на ниска икономическа активност (особено в малките

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

• Достатъчна по покритие мрежа от детски градини; наличие на целодневна грижа и фокус върху развитието на детски ясли, което подкрепя заетостта и бързата реинтеграция на млади семейства в пазара на труда • Сравнително нисък дял (въпреки тенденцията за увеличение) на учениците, които напускат образователната система без завършено средно образование • Ресурси за ВЕИ • Добре развита културна инфраструктура: читалищна мрежа, музеи и др. културни институти • Богат културен календар • Налични паметници на КИН • Природни забележителности • Активни спортни клубове с визия за развитие	общини) • Прекомерно съсредоточаване на работните места в сектори с ниска добавена стойност на труда • Ниски доходи и висок дял от населението в риск от бедност и социално изключване • Ниско образована работна ръка • Липса на диверсификация на регионалната икономика • Слабо вътрешно потребление на продукти и услуги • Ниска мобилност на работната сила в малките общини (особено ниско квалифицираните) • Високо ниво на замърсяване на територията на град Перник, което влияе на облика на областта • Ниско качество на междуселищната транспортна инфраструктура, затруднен достъп до някои населени места • Нисък интензитет и качество на междуселищния транспорт,
---	--

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

	обслужващ малките населени места • Миграция на високо квалифицирания персонал към столицата; липса на персонал за позициите за специалисти в областта • Неизползваеми земеделски земи и липса на рекултивация на земята • Неефективно управление на водните ресурси и остаряла ВиК система • Силно намалял запас от природни ресурси • Концентрация на остарели технологии в индустрии с ниска добавена стойност
Възможности • Трансгранично сътрудничество и капитализиране на достъпа до вътрешни и външни пазари (създаване на мрежи, клъстери, специализация и т.н.) • Целенасочена подкрепа на производства с висока добавена стойност и преструктуриране на	Заплахи • Значителни интрарегионални разлики в икономическото, социално и демографско развитие и качеството на живота, с тенденция за задълбочаване • Драматична депопулация на малките общини и разрушаване на паралелните структури за взаимно подпомагане, особено в изолираните

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

местната икономика • Създаване на условия за отдалечена работа в екологичночистите райони • Развитие на областта като логистичен център и създаване на условия за интермодален транспорт • Достъп до НИРД инфраструктурата на столицата • Европейско финансиране; разширено участие в европейски програми и ефективно използване на наличните средства • Система за управление на отпадъците в процес на изграждане	населени места • Изолация на населени места, поради ниските инвестиции в поддръжката и доизграждането на локалната пътна мрежа • Увеличение на броя хора в пенсионна възраст: липса на средства за автономен живот, допълнителен натиск върху ресурсите на семействата (време, средства) и системата за социални услуги • Невъзможност за предоставяне на условия за качествен живот в малки населени места с основно възрастно население и липса на достъп до основни социални и здравни услуги поради нарушена мобилност (липса на транспортна инфраструктура, непригоденост на съществуващата към специалните изисквания на тази целева група) • Социално изключване на уязвими / неравнопоставени сегменти от обществото (етнически малцинства, инвалиди, възрастни хора, семейства под прага на бедността и
--	--

	т.н.) • Допълнително забавен темп на възстановяване на местната икономика поради фокуса върху структурно уязвими сектори (добивна промишленост, строителство и т.н.) • Автоматизация и релокация на производството и заменяне (чрез механизация) на нискоквалифицирания труд • Липса на високо квалифицирани специалисти, които да позволят преориентирането на местната икономика • Липса на инфраструктура, ресурси (вкл. мрежи) за иновации • Липса на възможност за съфинансиране от общините на необходимите инвестиционни проекти • Продължаващо (промишлено) замърсяване на околната среда • Липса на законови механизми за реализиране на големи
--	---

	инфраструктурни проекти • Продължаващо остаряване на съществуващата технологичната база
--	--

2. Стратегически цели и приоритети за развитие на област Перник за периода 2014-2020 г.

2.1. Визия

ОБЛАСТ ПЕРНИК: ВИСОКО КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ И ИКОНОМИЧЕСКИ ПРОСПЕРИТЕТ ЧРЕЗ ПОДКРЕПА ЗА РАЗВИТИЕТО НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ И СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА СВОБОДНО ОСЪЩЕСТВЯВАНЕ НА ИНОВАТИВНИ ИДЕИ.

2.2. Стратегически цели

1. ДОСТЪПНОСТ И МОБИЛНОСТ

2. ИНТЕЛИГЕНТНО И УСТОЙЧИВО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

3. КАЧЕСТВО НА ЖИВОТА

4. УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Изпълнението на стратегическите цели гарантира постигането на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж в изпълнение на европейската и респективно национална политика⁵ 2020, презентирани в съответните стратегически документи, чрез:

⁵ Определеното от правителството на България национални цели са:

Национална цел 1 - Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20–64 г. до 2020 г.

Национална цел 2 - Инвестиции в НИРД в размер на 1.5% от БВП

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

- Значително оптимизирано използване на публичните и частни ресурси;
- Пълноценно оползотворяване и капитализиране на възможностите за икономическо развитие и устойчив конкурентен бизнес;
- Повече и по-добри работни места с висока добавена стойност;
- Привлекателна за инвеститори, работодатели и висококвалифицирани специалисти среда за живот;
- Запазена околна среда;
- Отговорна, гъвкава и отворена администрация и повишено качество на социалните услуги;
- Повишено качество на живота, вкл. и на хората в малките и отдалечените от центъра населени места, както и на други групи в риск от социално изключване;
- Диверсифицирана икономика и по-добра устойчивост при икономически кризи от структурен характер.

При изготвяне на Стратегията са използвани няколко основни подхода:

- **Конкурентност:** територията трябва да бъде привлекателна, ориентирана към нуждите на гражданите и бизнеса, като в процеса се *конкурира* с други територии
- **Специализация:** ефективно използване на ресурсите и изграждане на *устойчиво конкурентно предимство в ключови сфери*
- **Фокус:** върху области, които водят до повишаване качеството на живот и условията за правене на бизнес, не развитие “по принцип”
- **Приоритизиране:** ефективно използване на ресурсите с цел максимизиране на техния ефект, вместо прилагане на универсален подход
- **Мултипликативен ефект:** стратегията създава предпоставките, които позволяват на хората да постигнат своите цели; не го прави *вместо* тях

Национална цел 3 – „Климат-енергетика— - Достигане на 16% дял на възобновяемите енергийни източници в брутното крайно потребление на енергия и повишаване на енергийната ефективност с 25% към 2020 г.†

Национална цел 4 – Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30–34 годишните със завършено висше образование – 36% до 2020 г.

Национална цел 5 – „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души†

2.3. Приоритети за развитие

Стратегическа цел 1: Достъпност и мобилност

Анализът на социалното и икономическо развитие на област Перник очертава ясна и устойчива тенденция на намаляваща атрактивност за живот и правене на бизнес на територията на цялата област, особено ясно изразена в малките и периферни населени места, където работните места са с изключително ниска плътност и официалната безработица бележи траен ръст. Населението се концентрира в Перник, а високо квалифицираните експерти, които могат да създават продукт с висока добавена стойност – мигрират към столицата София, поради нейната териториална близост и лесна достъпност, както и поради наличието на по-добри работни места. Тези демографски и социални процеси рефлектират върху ефективността и респективно качеството на публичните услуги, особено в периферните територии и естественото им съсредоточаване в областния център. Междуселищният транспорт, свързващ населените места с областния център е с нисък интензитет, транспортната инфраструктура се нуждае от сериозни инвестиции за реновиране и осъвременяване на трасетата, а информационната свързаност е далеч от изискванията на съвременното информационно общество. Това, от своя страна, засилва тенденцията към вътрешно-териториална изолация, разпадане на социалните структури, негативна демографска структура, непривлекателна инвестиционна среда, ниско качество на живот.

От друга страна, кръстопътното значение на областта и близостта до столицата, в комбинация с модерна транспортна инфраструктура – автомагистрала Люлин, изграждащите се автомагистрала Струма и планове за карго летище в Кондофрей, са отлична предпоставка за развитие на интермодален транспорт и капитализиране на възможностите.

Територията, извън областния център град Перник е със съхранена околна среда и красива природа, в близост до границата с Република Сърбия и респективно – бърз достъп до пан-европейската транспортна мрежа и Централна Европа. Налице са обективни предпоставки за деконцентриране на съвременни производства, особено в сферата на информационните

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

и комуникационни технологии, които не изискват определена локация, за да създават конкурентна продукция и формират висок брутен вътрешен продукт.

Тази стратегическа цел е фундаменталната предпоставка за постигане на другите стратегически цели, а именно икономически просперитет, социално развитие и околна среда.

Приоритет 1: Физическа инфраструктура

Първият приоритет в рамките на стратегическата цел – изграждане на физическа инфраструктура, в т.ч. транспортна и информационна е базата, която ще създаде възможности за икономическа и социална мобилност на населението. Мобилността на работната сила, бързината на достъп до основни социални услуги – образование, здравеопазване, информационната свързаност – са основни параметри, чрез които се измерва качеството на живота. Тяхната наличност/липса определят териториите като привлекателни и удобни за живот и инвестиции.

Европейската комисия прави следната оценка за България по отношение на информационната достъпност: „Въвеждането и покритието на кабелен и безжичен широколентов интернет в България е слабо и използването на интернет от домакинствата и предприятията е недостатъчно, особено в селските райони. Използването на интернет и информационни и комуникационни технологии (ИКТ) от населението, включително от хората с увреждания, остава много под средното за ЕС; над половината от населението (51,2 %) никога не е използвало интернет, а страната е на второ място по най-нисък брой редовни потребители на интернет (41,6 %). Разликата между хората по отношение на цифровите технологии все още е проблем: налице е твърде ограничена интеграция на социалните групи в неравностойно положение и населението в селските райони в цифровото общество. Техническият капацитет за планиране и реализиране на инвестиции в ИКТ е недостатъчен.“ Всички тези заключения са в пълна степен валидни и за област Перник.

Приоритетът попада изцяло в дефинирания от ЕК приоритет за финансиране: Модерна инфраструктура за растеж и работни места, който има две тематични цели: „Насърчаване на устойчив транспорт и отстраняване на проблеми в ключови мрежови инфраструктури“

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

и „Подобряване на достъпа, използването и качеството на информационните и комуникационни технологии“

Стратегията за развитие на област Перник ще концентрира значима част от ресурсите върху изграждането на физическата, вкл. транспортна и информационна инфраструктура, без същевременно да прави компромиси по отношение на интервенциите, насочени към пряко подпомагане на човешкия капитал.

- Изграждане на транспортната мрежа за вътрешна и външна мобилност в областта в рамките на интегриран транспортен план на мултимодална основа;
- Изграждане на информационната инфраструктура: фокус върху широколентов интернет достъп;
- Изграждане на логистични решения (вкл. информационни) за интермодален транспорт с цел оптимизация на транспортните услуги в рамките на областта и към съседни територии;
- Развитие на мрежата на енергийно-ефективен публичен транспорт. Транспортът е най-бързо развиващият се сектор от гледна точка на енергийно потребление. Необходими са интегрирани решения, отразяващи съвременното състояние и тенденции в развитието на транспорта. Във връзка със стратегическите документи на ЕС Бяла книга на транспорта и първия приоритет на Плана за действие за градска мобилност, общинските администрации трябва да разработят планове за устойчива градска мобилност, които да обхващат товарния и пътническия транспорт в урбанизираните и прилежащите им области, като поставят акцент върху намаляване на енергийното потребление. Възможни са проекти, насочени към повишаване на информираността и промяна в поведенческите модели на специфични целеви групи, вкл. и чрез изграждане на необходимата инфраструктура – напр. велосипедни алеи. Проекти, насочени към подмяна на транспортните средства с такива, които ползват неконвенционални горива, вкл. и електромобили също са в обхвата на приоритета.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Оперативна програма Транспорт 2014 – 2020 определя следните приоритетни оси:

Приоритетна ос I „Развитие на пътната и железопътната инфраструктура по „основната” Трансевропейска транспортна мрежа”; Приоритетна ос II „Развитие на пътната и железопътната инфраструктура по „разширената” Трансевропейска транспортна мрежа”; Приоритетна ос III „Подобряване на интермодалността при превоза на пътници и товари и развитие на устойчив градски транспорт”; Приоритетна ос IV „Иновации в управлението и услугите - внедряване на модернизирана инфраструктура за управление на трафика, подобряване на безопасността и сигурността на транспорта”.

Приоритетните направления, в рамките на които част от инфраструктурата ще бъде изградена на територията на област Перник са:

- В железопътния сектор: Направление Видин – София – Радомир – Кулата
- В пътния сектор: Направление Видин – София – Кулата

Приоритет 2: Икономическа мобилност

В рамките на втория приоритет на стратегическата цел попадат дейности, създаващи възможности както за интегриране на работната сила в по-малките работни места с индустриалните центрове, така и възможности за отдалечена работа и привличане на висококвалифицирани професионалисти, независими по отношение на локация.

- Интегрирани дейности за повишаване мобилността на работната сила.

Тези дейности изцяло ще отговорят на препоръките на ЕС относно приоритетите за финансиране в България чрез ОСР през следващия програмен период, а именно увеличаване на участието в пазара на труда посредством подобряване на политиките за трудова заетост и свързаните с тях тематични цели за насърчаване на заетостта и подпомагане на трудовата мобилност, което ще доведе до насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността. Мобилността на работната сила е важен за ЕС и България приоритет, а по отношение на област Перник тя е ключов фактор за развитието.

Стратегическа цел 2: Интелигентно и устойчиво икономическо развитие:

Регионалният план за развитие на Югозападен район, 11-те тематични области на Договора за партньорство за предстоящия период и новото наименование на досегашната

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013“ – оперативна програма „Иновации и предприемачество“, недвусмислено показват посоката за икономическо развитие. Новата оперативна програма определя три приоритетни оси за подкрепа на дейности за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика: „иновации и предприемачество“, „конкурентоспособност и ресурсна ефективност“ и „финансови инструменти“. При определянето на приоритетните оси и инвестиционните приоритети е следван подхода на концентрация на ресурсите в сектори, отрасли и области с оглед постигане на синергичен ефект от използването на публичния и частния ресурс; стимулиране на инициативи на национално, регионално и местно равнище за растеж, основан на иновациите, и координиране на мерките по тяхната реализация в хоризонтален, вертикален и времеви аспект; максимално опростяване на административните процедури с фокус върху резултатите, а не върху формата; задаване на ясни цели и индикатори за измерване на успеха на всеки проект и всяка мярка, мониторинг на постигнатите резултати от самото начало на програмата. Може би най-съществена промяна в концепцията е пренасочването на фокуса на средствата от краен източник на финансиране към катализатор за икономическа дейност. Този подход ще бъде водещ и при управлението и изпълнението на дейностите в обхвата на настоящата стратегическа цел на областната стратегия за развитие.

В рамките на анализа на икономическото и социалното състояние на област Перник бяха идентифицирани редица негативни тенденции, свързани с концентрацията на икономиката в сектори с ниска добавена стойност, създаващи нискоквалифицирани и нископлатени работни места. В резултат наблюдаваме 50 пъти по-силен ефект от икономическата криза върху област Перник в сравнение със страната.

Този анализ показва силната необходимост от бързо реструктуриране на областната икономиката чрез стимулиране на нови местни бизнес инициативи и създаване на условия за обмен на опит и „ноу-хау“ в сектори с висока добавена стойност. Близостта до столицата, в комбинация с условията за достъпност и мобилност, заложи в Стратегическа цел 1, създава условия за привличане на високо-квалифицирани специалисти и изграждане на предприемаческа екосистема в област Перник.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Приоритет 1: Подкрепа на предприемачеството

Приоритетът цели изграждането на привлекателна среда за нови иновативни компании чрез осигуряване на необходимите за започване на нов бизнес предпоставки – бизнес инфраструктура, социална среда, бизнес и административни услуги с отлично качество. Сред секторите с най-висок потенциал за създаване на нови предприятия попадат ИКТ технологиите с международен пазар и бизнес услугите за бързо растящия брой български и международни фирми в столицата. Типовете дейности в рамките на приоритет 2.1. са:

- Подкрепа за изграждане на структури, които обединяват физическа (офиси, комуникационна) и социална (менторство, услуги) инфраструктура за млади иновативни компании на първоначален етап от развитието им;
- Предоставяне на приоритетни услуги и информация за предприемачи във всички икономически сектори, вкл. туризъм;
- Подпомагане чрез облекчени административни процедури и консултантска подкрепа на преструктурирането на земеделските стопанства с цел подобряване на тяхната конкурентоспособност и устойчивост, вкл. и подкрепа за по-добра интеграция на първичните производители в хранителната верига, наръчване на организации на производители и пр., предоставяне на специализирани административни услуги при облекчен режим за млади хора, които искат да развият собствен агро-бизнес и предоставяне на терени-държавна собственост за организиране на борси, тържища, агро-изложения и панаири.

Приоритет 2: Подкрепа на клъстерите и мрежите

Клъстерите са географски свързана мрежа от сходни, взаимнообвързани или допълващи се конкурентни фирми, с активни канали за делови взаимоотношения, комуникация и диалог, които ползват обща специализирана инфраструктура, пазари на труда и услуги, и са изправени пред общи възможности за развитие и/или заплахи. Клъстерите обикновено представляват специфични мрежи от взаимосвързани, но оставащи си конкуренти на пазара компании, специализирани доставчици, фирми и организации, предоставящи услуги и свързаните с тях административни власти и други неправителствени институции в дадена област /регион/. Най-важното, което може да постигне клъстерът, е практическата стъпка към бизнес-коопериране и стимул за развитие на активи,

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

технологии, инфраструктура и съвместни инвестиции, ефекти, които не биха могли да бъдат постигнати от една единствена фирма. Формирането на един клъстер води до съществено снижаване на разходите за членовете на мрежата, като основните фактори за това са свързани с: облекчен достъп до суровини; възможности за повишаване обема на производството; предлагане на нови продукти и услуги; наличие на междинни продукти и стоки, чието производство ще се стимулира чрез формирането на клъстера; географски концентриран мултиплициращ ефект; ефективна организация при разработване, внедряване и разпространяване на иновационни продукти; вътрешно-мрежово сътрудничество с обучаващи и научно-производствени организации; подобрена инфраструктура и комуникации.

Като инструмент за повишена гъвкавост, устойчивост и конкурентоспособност, клъстерите бяха ключови за досегашната ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика 2007-2013“ и са залегнали в Регионалния план за развитие на Югозападен регион. Освен съществуващия Еко-индустриален клъстер, налице са предпоставки за формирането на редица индустриални клъстери в традиционните за областта производства, както и в обвързаните с ИКТ сектори, които са в основата на новата вълна от стартиращи предприятия. С оглед на идентифицираната от анализа необходимост за реструктуриране на икономиката и насърчаване на диверсификацията на икономическите дейности и респективно - приходи, обменът на опит и ноу-хау, които мрежите опосредстват има ключова роля.

Оперативна програма „Иновации и предприемачество 2014 – 2020“ предвижда „създаването на нови предприятия и подкрепа за разрастване на съществуващи предприятия посредством използването на иновативни практики и продукти по приоритетни клъстери. Реализацията на инвестиционния приоритет ще даде възможност за увеличаване добавената стойност по веригата на стойността в индустрии, в които страната има сравнително предимство, като така ще допринесе за увеличаване на дела на високотехнологичния износ. Заедно с това ще бъдат създадени предпоставки за оптимизация на производствените процеси, потенциал за растеж и формиране на съществена добавена стойност за икономиката в ключови за икономиката отрасли. Развитието на стопански връзки на основата на клъстерния подход ще доведе до

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

повишаване конкурентоспособността и степента на интернационализация на МСП, до подпомагане формирането на устойчиви конкурентни предимства, което ще направи фирмите по-конкурентоспособни на вътрешния и на международните пазари.“ Като приоритетните сектори с потенциал за създаване на конкурентни клъстерни структури са определени: 1) Информационни и комуникационни технологии; 2) Електроника и електротехника; 3) Аграрен клъстер (земеделие и хранително-вкусова промишленост); 4) Здравен туризъм; 5) Автомобилостроене и компоненти; 6) Текстил, облекло и дизайн; 7) Творчески индустрии и НИРД

Сред типовете дейности попадат:

- Подкрепа за обединение в хоризонтални и вертикални клъстери и развитие на мрежи за създаване на добавена стойност⁶
- Организация на и подкрепа за индустриални форуми, панаири и конференции
- Лобиране за включване на компании от областта във формираните като част от държавната политика клъстери на национално ниво, вкл. и предоставяне на терени за изграждане на част от инфраструктурата на територията на областта.

Приоритет 3: Оптимизация на услугите за бизнеса

Като един от най-важните компоненти за развитието на бизнес средата, качеството на административните услуги за бизнеса има огромен ефект върху привлекателността на областта като бизнес дестинация. Оперативна програма Добро управление 2014 – 2020 формулира като основни предизвикателства пред администрацията „Модернизиране на управлението за предоставяне на висококачествени публични услуги за гражданите и бизнеса“ и „Повишаване на ефективността на администрацията“. Националната политика в тази област предвижда подкрепа за проекти на администрацията, насочени към повишаване на институционалния капацитет, ефективността и ефикасността на публичната администрация и предоставяне на качествени услуги на гражданите и бизнеса

⁶ В зависимост от характера на връзките между фирмите в клъстера може да говорим за: вертикални, хоризонтални и секторни клъстери." При хоризонталния клъстер фирмите са на едно и също равнище на производство и маркетинг. При вертикалния клъстер фирмите са на последователни нива на производство и маркетинг. При тези клъстери фирмите са от различни сектори. При секторните клъстери фирмите са от един сектор.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

и развитие на електронното управление. Целта е да бъдат предоставяни интегрирани административни услуги, включително електронно управление. Областната администрация ще има достъп до наличните финансови ресурси, предоставени от ЕС и ще се възползва от всички възможности, за да изгради необходимата информационна инфраструктура, както и да повиши капацитета на служителите си да работят в полза на бизнеса и гражданите.

Основните мерки/проекти в рамките на приоритета са:

- Предоставяне на стабилна, прозрачна и ефективна административна среда за правене на бизнес
- Предоставяне на информация и подкрепа на бизнеса
- Развитие на електронни услуги с цел 100% покритие в края на периода

Стратегическа цел 3: Качество на живота

Високото качество на живот в Област Перник е ключов компонент във визията на областта към хоризонта на планиране – 2020 г. и търсен краен резултат от дейностите, насочени към насърчаване и постигане на интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж. В настоящия стратегически документ повишеният стандарт на живот, постигнат чрез интелигентно и устойчиво икономическо развитие и високата степен на териториална достъпност и свързаност на населението са обвързани с предоставянето на висококачествени публични и социални услуги на цялата територия на областта за гарантиране комплексното повишаване качеството на живота във всички негови измерения – достъп до устойчиви и по-добри работни места, качествено образование, здравеопазване и социални услуги.

Приоритет 1: Качествено, интелигентно и мобилно здравеопазване

Министерството на здравеопазването, с подкрепата на Световната банка понастоящем стартира изготвянето на ефективна стратегия в сектор здравеопазване за периода 2014-2020 г. Тя ще създаде възможност за получаване на европейски средства в подкрепа на здравния сектор през следващия програмен период. Изготвянето на национална здравна стратегия е от приоритетно значение за страната ни и е част от изпълнението на предварителните условия за сектор здравеопазване, заложи в проекта на регламент за

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

управление на европейските структурни и инвестиционни фондове през следващия програмен период. Възможните здравни приоритети, които се предлагат да бъдат включени в Договора за партньорство са насочени към Повишаване на ефективността на здравната система и промяна на модела на финансиране; Насърчаване на иновациите в здравния сектор, включително иновативни подходи за здравословно и активно остаряване; Добро управление - електронно здравеопазване и телемедицина за прозрачност, безопасни, ефективни, достъпни здравни услуги (вкл. прилагане на Директива 2011/24/EU чл.14); Преодоляване на здравните неравенства и достъпа до здравеопазване и подобряване на заетостта в сектора. В областта на здравеопазването ЕК прави следните препоръки за България: „Фондовете по ОСР следва да насърчават и ускоряват реализирането на реформите в здравния сектор чрез повишаване на ефикасността на системата, подобряване на качеството на услугите и достъпа до здравни и социални услуги с цел да се намалят несъответствията между социалните групи. Инвестициите следва да насърчават реорганизацията на системата от болнични заведения и развитието на амбулаторни и първични здравни грижи, а също така и въвеждането на принципа за диагностично свързани групи с подобро събиране и анализ на медицински данни и данни за разходи. Освен това те следва да допринасят за премахване на съществуващи и за предотвратяване на нови пречки пред достъпността с цел да се създадат условия за интегриране на хората с увреждания в образованието и на пазара на труда, като се обърне специално внимание на социалната икономика и социалните иновации.“ (Позиция на службите на Комисията относно изготвянето на споразумения за партньорство и програми в БЪЛГАРИЯ за периода 2014—2020 год.)

Както показаха резултатите от анализа, необходимо е да бъдат предприети сериозни и координирани мерки, за да се гарантира достъпът до здравни услуги в периферните територии.

Типове проекти в обхвата на приоритета:

- Развитие на специализирани лечебни центрове с последно поколение технология и пренасочване на некритични случаи

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

- Изключително добро покритие на местно ниво чрез дислокация на мобилни диагностични и здравни кабинети, оборудвани с технология за основни терапевтични дейности
- Подкрепа за единна информационна система за медицински услуги, вкл. интеграция на здравни услуги с персонални системи за мониторинг на здравето

Приоритет 2: Качествено и иновативно образование

Образованието е сред основните приоритети на общата стратегическа рамка на ЕС за следващите седем години. Анализите на ЕК отчитат структурните проблеми в някои области в страната ни, една от които е и образованието, като пречателни перспективите за устойчив растеж в дългосрочен план. Въпреки че на пръв поглед на територията на област Перник образователната система е сравнително добре развита и разполага с необходимото ресурсно обезпечение от страна на сграден фонд и специалисти за предоставяне на качествена образователна услуга, общите проблеми, характерни за България като цяло са също толкова актуални и трябва да намерят своето решение както на регионално, така и на местно общинско ниво. Националните цели 2020 в НПП предвиждат намаляване на дела на преждевременно напусналите училище деца под 11% (Европа 2020 – под 10%) и поне 36% от лицата на възраст 30-34 год. да бъдат със завършено висше или равностойно на висше образование (Европа 2020 – 40%). На територията на област Перник функционира само едно висше учебно заведение, създадено преди около 2 години, но това не е проблем, поради близостта до София.

Усилията и дейностите в тази област трябва да бъдат насочени в две посоки: оптимизиране на системата и подкрепа за образователни институции, които предлагат качествено и адекватно на съвременните изисквания образование. Според ЕК „Ниските резултати в образованието са свързани с продължаващите слабости в осигуряването на образование, липсата на стимули за по-добра работа на преподавателите, учебните програми, които се нуждаят от осъвременяване, включително професионалното обучение и перспективите за заетост или варианта за създаване на предприятия, слабостите в националната система за оценяване и недостатъчната отчетност.“

Приоритетните проекти следва да спомогнат за подобряване на качеството на образованието чрез модернизиране на учебните планове, обучение и професионално

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

развитие за преподавателите, увеличено използване на ИКТ, обучение по предприемачество и въвеждане на системи за гарантиране и мониторинг на качеството. Модернизирането на образованието и обучението също така ще изисква значителни инвестиции в инфраструктурата. Лимитираните финансови ресурси изискват областната администрация да изиска пълна координация на инвестиционните проекти в тази сфера между общините и ефективно и ефикасно оползотворяване на средствата чрез иновативни и интелигентни решения.

Новата оперативна програма Наука и образование за интелигентен растеж 2014 – 2020 ще бъде съществен източник за финансиране на редица проекти в сферата на образованието. Тя определя 5 основни приоритетни оси плюс още две хоризонтални – транснационално сътрудничество и техническа помощ. Осите са: Научни изследвания и технологично развитие; Образование за реална заетост, мобилност и предприемачество; Образование, обучение и учене през целия живот; Образователна среда за активно социално приобщаване; Образователна и ИКТ инфраструктура. В нея са предвидени редица конкретни дейности, които ще подпомогнат образователните структури и общините в усилията им да изградят добра инфраструктура и предоставят качествено образование. Не малък ресурс, също така, би могъл да се утилизира и чрез хоризонталните европейски програми, като напр. Еразъм за всички 2014 – 2020.

- Фокус върху училищата и рационализация на системата; повишаване на стандартите и специализация на няколко ключови институции;
- Подкрепа за съвместни дейности между училищата и водещи компании в областта, които ще доведат до преодоляване на дисбаланса между образованието и нуждите на пазара на труда, като специално внимание се обърне на секторите от икономиката, които насърчават растежа;
- Разширяване на мрежата за кариерни консултации и специализирани извънучилищни занимания за разработване на кандидатури за работа или продължаващо образование;
- Подкрепа на иновативни извънучилищни форми на обучение.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Приоритет 3: Активни и активиращи социални политики

Ключова задача на регионалната политика в област Перник в тази сфера. Анализът показва трайна тенденция на увеличаване на броя на хората в риск от социално изключване. Докато средно за България този дял е 41,6% (при среден процент за ЕС 23,4%), то в област Перник стойностите са драстично по-високи. Най-засегнатите групи са възрастните хора, децата, ромите и хората с увреждания. Бедността си остава основно предизвикателство. България е с най-голям дял млади хора, които нито учат, нито работят: 22,6% (при средни за ЕС стойност 12,9%). Социалното приобщаване трябва да бъде една от първостепенните грижи на регионалната политика. ЕК препоръчва финансирането от ОСР да се насочи към следните приоритети и специфични цели: „Активно приобщаване“ и „Интегриране на маргинализирани общности, като напр. ромите“.

Дейностите в обхвата на приоритета ще могат да ползват средства от ОП Наука и образование за интелигентен растеж и от ОП Развитие на човешките ресурси 2014 – 2020, особено по ПО 2 „Намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване“, както и разбира се по другите приоритетни оси на програмата, която вписва планираните интервенции в тематичните цели, свързани с насърчаване на заетостта и подкрепа за мобилността на работната сила (ТЦ8); насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността (ТЦ9).

Проектите в този приоритет ще бъдат насочени към:

- Разработване на специализирана подкрепа за хора в риск от социално изключване: “бедните работещи”, маргинални групи, вкл. ромите, млади безработни, възрастни хора;
- Насърчаване на самостоятелна заетост и предприемачество;
- Осигуряване участието на нискоквалифицирани млади хора в професионално обучение, тип „стаж“;
- Дейности за професионална (пре-)квалификация и учене през целия живот;
- Разработване на хибридни социални услуги, които избягват прехода към безработица или изхода от пазара на труда: социални предприятия, временна работа на ротационен принцип и т.н.

Приоритет 4: Иновативни политики за подкрепа на културните институти и насърчаване на културни индустрии

На територията на област Перник функционират много и разнообразни културни институти с традиции и активно присъствие в обществения живот на населените места. Въпреки професионализма и ежедневните усилия на работещите в тях експерти, традиционната липса на финансови средства в сектора през последните години, липсата на национална стратегия за развитие на културата, която да създаде необходимия инструментариум за подкрепа, богатството от информационни канали за достъп до култура и изкуство, поставят сектора пред изключителното предизвикателство да се развива модерно и спрямо очакванията на съвременния високо-информиран потребител, като едновременно с това успее да съхрани специфичната българска култура и активно се противопостави на профанирания масов културен продукт.

През последното десетилетие развитието и стимулирането на изкуствата, културните и творчески индустрии⁷ се превърна в един от приоритетите на Европейския съюз, като те станаха неделима част от Европейските стратегически документи – "Лисабонска стратегия", "Зелена книга за отключване потенциала на културните и творческите индустрии", "Европа 2020". Културните и творческите индустрии все повече се приемат не само като самостоятелен икономически сектор с голям потенциал за развитие, но и като важен фактор за икономически растеж. При търсенето на нов модел за обхват и

⁷ „Творческите индустрии е един от тези нови подходи, които промениха традиционният унил бюджетен поглед към културата и доказаха не просто икономически растеж, а динамика, с която нито един друг сектор в пост индустриалните икономики не може да се сравни - те се превърнаха в „мотор“ и стимулатор на икономиката не само на национално, но и на европейско ниво. Културните индустрии са продукт на новите технологии (печат, звуков запис, фотография, видео, интернет), които дават възможност за масово производство и дистрибуция на артистични стоки и услуги, като за първи път в един контекст думите „индустрия“ и „култура“, т.е. културните блага се разглеждат като социално-икономически феномен, базиращ се на появата на масовата аудитория и възможността за масово възпроизводство. С времето терминът придобива своя динамика която отразява промените настъпили в културната действителност. Така през последното десетилетие се затвърди понятието “творчески (креативни) индустрии” като то надрасна обхвата на културните индустрии. Към класическите им елементи като филмова индустрия, книгоиздаване, радио и телевизионна индустрия, звукозапис, мултимедии се добавиха и елементи от индустрията за забавления, дизайнерската мода а също така и рекламата, архитектурата, дизайнът, антиквариатът и занаятите и дори сценичните изкуства и въобще пазарът на изкуства.“

Културните и творчески индустрии - фактор за устойчиво развитие и икономически растеж – 2011, Доц. д-р Биляна Томова, Диана Андреева

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

остойността на културните дейности се появява и развива инструментариумът на картографирането – метод за измерване чрез количествена оценка на творческия сектор чрез индикатори, характерни за класическата икономика и статистика. Този подход се оказва изключително плодотворен за културата, защото позволи да се разширят познанията за потенциала на отделните културни пазари, позволи културата да придобие възможност за инвестиционни измерения чрез прилагане на бизнес модели за управление и финансиране; да се изграждат политики, основани на доказателства, включително и за разпределението на средства. Или ако трябва да обобщим – методологията на картографиране се оказва крачка напред в културната статистика, даваща доказателствена база за по-ефективен културен мениджмънт, за развитие на бизнес модели, основани на партньорство между икономика и култура, за по-добри и работещи проекти, програми, стратегии.

Възможни проекти в обхвата на приоритета:

- Разработване на иновативни механизми за подпомагане развитието на традиционни форми на организация на културния контекст: музеи, читалища, архиви, библиотеки, галерии;
- Подкрепа на местни културни форуми и целенасочена политика за включването им в националния културен календар, както и в интегрирани туристически продукти;
- Картографиране на изкуствата, културното наследство, културните и творчески индустрии и културния туризъм в област Перник. Целта на картографирането е чрез анализа на културните ресурси да се стимулира ефективното и ефикасно управление на средствата за култура, като се излиза от тесния смисъл на културата като изкуство и се създава понятие за културата и в нейното икономическо измерение. Подобен проект би бил от ключово значение за цялостното ефективно управление, имайки предвид, че културните и творчески индустрии са симбиоза, между културата, бизнеса, образованието, новите технологии;
- Насърчаване, вкл. и чрез специализирани фондове за финансиране на културни индустрии, клъстери и мрежи в сферата на културата и образованието, културата и туризма и пр., вкл. и изграждане на технологичен парк за създаване на културни продукти;

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

- Териториално европейско сътрудничество за обмен на културни продукти.

Приоритет 5: Спортът като ресурс за икономическо развитие и повишаване качеството на живота

Според Европейската комисия спортът е важна част от живота на милиони хора в Европа и каузата за насърчаване на спортуването и физическата активност на хората от всички възрасти трябва да бъде изцяло подкрепяна, защото поддържането на активен начин на живот е от ключово значение за здравето и добро самочувствие. За съжаление, спортът е изправен и пред много предизвикателства в наши дни. Финансирането на равнището на ЕС може да спомогне за разрешаването на редица въпроси. В този контекст, Европейската комисия предлага като част от „Еразъм за всички“ — новата Програма на Съюза в областта на образованието, обучението, младежта и спорта — отделна глава, посветена на спорта. Предложеният бюджет за спорта средногодишно възлиза на 34 милиона евро за периода 2014—2020 г. Ще бъде осигурена подкрепа за транснационални проекти, насочени към насърчаване на обмена на ноу-хау и добри практики, значими некомерсиални европейски спортни събития и работа по укрепване на информационния масив от фактологични данни, стоящ в основата на изработваните политики в областта на спорта. Основни бенефициенти ще са органите на публичната власт и организации на гражданското общество, работещи в сектора на масовия спорт. Комисията, също така, ще излезе с предложение за политическа инициатива на ЕС за насърчаване на укрепващата здравето физическа активност.

В синхрон с тази политика, възможните проекти в обхвата на приоритета са:

- Подкрепа за инфраструктурно и ресурсно обезпечение на масовия спорт;
- Насърчаване на изследователската дейност в спорта чрез интеграция на частни и публични изследователски центрове в различни дисциплини (биология, биомеханика, измервателна и изчислителна техника, броматология, медицина, фармация, материалознание);
- Използване на ресурсите на спортните организации за информиране на процеса за формулиране и предоставяне на услуги от свързани със спорта индустрии;
- Вписване на спортните организации в стратегията на ЕС за активно старееене;

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

- Формиране на дългосрочни партньорства с клиентски организации (напр. фирми) за предоставяне на спорта като услуга (напр. за тийм билдинг)

Приоритет 6: Младите хора: основен капитал за развитие на територията (хоризонтален приоритет)

Приоритетът е определен като хоризонтален, защото целенасочените усилия за включване на младите хора както в планирането, така и в изпълнението на всички предвидени териториални интервенции е от ключово значение за техния успех. Стратегията си поставя задачи, чиято успешна реализация трябва да осигури онези условия за бизнес и социален живот, които не само ще ограничат миграцията на младите хора към други региони, но и ще инициират обратния процес на привличане на високо-квалифицирани експерти, чрез предоставяне на възможности за устойчиви и по-добри работни места. Изградената инфраструктура ще гарантира физическа и информационна свързаност – фактори, които са от ключово значение при вземане на решение и избор на място за живот и професионална реализация.

Всички форуми, на които се планира и отчита регионалното развитие трябва да бъдат проактивно промотирани сред младите хора, чието участие ще гарантира иновативните идеи и решения, вкл. и на традиционни проблеми.

Стратегическа цел 4: Устойчиво развитие и опазване на околната среда

Както показват резултатите от анализа, с изключение на областния център Перник и град Радомир, територията на областта е със съхранена природа и чиста околна среда. Основна задача е управлението на териториалното развитие да се осъществява по начин, който да запази и капитализира това огромно богатство.

В рамките на тази цел са формулирани четири основни приоритета, които отразяват както уникалните дадености на територията, така и политиката на Европейския съюз в тази толкова чувствителна сфера. В допълнение, областта се нуждае от сериозни инвестиции, за да реши отдавна съществуващи проблеми в базова и скъпо струваща инфраструктура, каквато е ВиК, свързаната с обработката на отпадъците, както и енергийната ефективност

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

като цялостна концепция на развитието. Решенията и действията, които ще се предприемат в европейски контекст на практика ще повлияят всички сфери: бизнеса и конкурентоспособността, инвестициите, туризма, живота на всеки един гражданин в България.

Приоритет 1 и 2 обхващат политиките в управлението и прилагането на концепцията една от седемте водещи инициативи от стратегията Европа 2020, а именно „Европа за ефективно използване на ресурсите“, чрез която се осигурява дългосрочната рамка за дейности в подкрепа на политиката в много области: изменението на климата, енергетиката, транспорта, промишлеността, суровините, селското стопанство, рибарството, биоразнообразието и регионалното развитие. Целта е да се повиши сигурността по отношение на инвестициите и иновациите и да се гарантира, че във всички политики ресурсната ефективност се взема предвид по балансиран начин. Европейските лидери акцентират върху това, че природните ресурси са в основата на нашата икономика и качество на живот и не можем да продължаваме да ги използваме, както досега. Повишаването на ресурсната ефективност е от основно значение за запазването на растежа и работните места в Европа и ще доведе до създаване на големи икономически възможности, подобряване на производителността, снижаване на разходите и повишаване на конкурентоспособността. Във връзка с това, държавите-членки разработиха поредица от стратегически документи, които трябва да подпомогнат дефинираните в инициативата цели. Тези документи и политики са задължителни за България и в този смисъл, дейностите и проектите в обхвата на областната стратегия и респективно – плановете за развитие на общините, ще трябва изцяло да се съобразят с тях, защото те обхващат на практика всички области на развитието: Енергия 2020 – стратегия за конкурентоспособна, устойчива и сигурна енергетика; Приоритети за енергийната инфраструктура за 2020 г. и по-нататък – план за интегрирана европейска енергийна мрежа; Посрещане на предизвикателствата, свързани със стоковите пазари и суровините; Пътна карта за постигане на нисковъглеродна икономика до 2050 г.; Европейски план за енергийна ефективност до 2020 г.; Бяла книга за бъдещето на транспорта; Политика и стратегия на ЕС за биоразнообразието до 2020 г.; Преразглеждане на директивата за данъчно облагане върху енергията; Пътна карта за ефективно използване на ресурсите в Европа; Реформа на Общата селскостопанска политика; Реформа на Общата политика в областта на

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

рибарството; Реформа на политиката на сближаване; Пакет за енергийната инфраструктура ; Преразглеждане на трансевропейската транспортна мрежа (TEN-T); Пътна карта за енергетиката до 2050 г.; Сигурност на енергийните доставки и международно сътрудничество; Преразглеждане на приоритетните вещества, посочени в Рамковата директива за водите; Стратегия за устойчива конкурентоспособност на строителния сектор в ЕС; План за действие за устойчива биоикономика до 2020 г.; Стратегически план за транспортните технологии; Преразглеждане на законодателството за мониторинг и докладване на емисиите на парникови газове. Към периода на разработване на областната стратегия, нито една от общините на територията на област Перник не е подписала Конвента на кметовете за устойчива енергия.

Енергийната стратегия на България е основополагащ документ на националната енергийна политика и отразява политическата визия на Правителството за европейското развитие на България, съобразена с актуалната европейска рамка на енергийната политика и световните тенденции в развитието на енергийните технологии.

Енергийната стратегия е насочена към преодоляване на основните предизвикателства пред българската енергетика - високата енергийна интензивност на БВП, високата зависимост от внос на енергийни ресурси и необходимостта от екологосъобразно развитие. В стратегията са изведени пет приоритетни направления, които определят визията на правителството за развитието на енергетиката до 2020 г. - гарантиране сигурността на доставките на енергия; достигане на целите за възобновяема енергия; повишаване на енергийната ефективност; развитие на конкурентен енергиен пазар и политика, насочена към осигуряване на енергийните нужди, и защита на интересите на потребителите.

Приоритет 3 е насочен към устойчивото и интелигентно управление на територията, като обхваща проекти, насочени и към изграждането на физическата инфраструктура, без наличието на която трудно биха се постигнали заложените на национално и европейско ниво показатели за качеството на основните параметри на околната среда. Приоритет 4 е фокусиран върху опазването на природата и биологичното разнообразие.

Оперативна програма Околна среда 2014 – 2020 е насочена към изпълнение на приоритета за устойчив растеж на стратегия „Европа 2020“ и по-конкретно: изграждане на

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

конкурентоспособна нисковъглеродна икономика, в която ресурсите се използват по ефикасен и устойчив начин; опазване на околната среда, намаляване на емисиите и предотвратяване на загубата на биоразнообразие; възползване от водещата позиция на Европа в разработването на нови екологични технологии и производствени методи. По приоритетна ос 1 на програмата „Води“ ще се финансират следните интервенции, по които общините ще бъдат бенефициенти: изграждане на ВиК инфраструктура в агломерации с над 2 000 е. ж.: ПСОВ, канализационна мрежа; ПСПВ, водопроводна мрежа; съоръжения за третиране на утайки. По приоритетна ос 2 „Отпадъци“, общините ще могат да представят проекти за: инсталации и мерки съгласно йерархията за управление на отпадъците, с приоритет общински системи за разделно събиране на биоразградими отпадъци; Изграждане на анаеробни и/или компостиращи инсталации за биоразградими и зелени отпадъци; Изграждане на инсталации за предварително третиране (сортиране, сепариране) на опасни отпадъци от потока битови отпадъци; Изграждане на други инсталации за оползотворяване и/или обезвреждане на битови отпадъци; Изграждане на инсталации за оползотворяване на биогаза в регионални депа за битови отпадъци и в стари общински депа за неопасни отпадъци, чрез производство на електрическа енергия или чрез улавяне и изгаряне; Поетапно закриване и рекултивиране на общински депа за неопасни отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания; Изграждане на съпътстваща инфраструктура към инсталациите (напр. електроснабдяване, път, водоснабдяване), която обслужва само изгражданите обекти; разработване/актуализиране на стратегически документи за УО (национални стратегии, планове за управление на различни потоци битови отпадъци, регионални планове за управление на отпадъците, други допълващи документи - ръководства, методически указания, проучвания и др.). По приоритетна ос 3 „Натура 2000 и биоразнообразие“ общините ще могат да изпълняват информационни и комуникационни мерки за мрежата Натура 2000.

Областна администрация ще инициира дискусии за общо планиране на интервенциите за изграждане на инфраструктурата във ВиК и сектора по УО, с цел синергиен ефект, оптималност на разходите и балансирано съотношение между разходите и ползите и поносимост на цената за крайните потребители на услугата.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Приоритет 1: Управление на енергийните ресурси

Дейности за:

- Разработване и прилагане на политика за постигане на максимална степен на енергийна независимост в рамките на националното законодателство, вкл. Планове за действие за устойчива енергия (Sustainable Energy Action Plans- SEAP) и принос към постигане целите на Европейската енергийна политика;
- Въвеждане на системи за енергиен мениджмънт, които следват изискванията на ISO 50001⁸ или сходни стандарти и интегрирането им с Плановите за действие за устойчива енергия;
- Подкрепа за развитието на ВЕИ мощности, вкл. инсталации с малък капацитет за битови нужди. Европейската директива за ВЕИ определя като задължителна цел на всяка страна-членка постигането до 2020 год. на 20% дял на енергията, произведена от ВЕИ от общата консумирана енергия, както и задължителни минимум 10% използване на горива от ВЕИ в транспорта. Директивата препоръчва предприемането на действия, които трябва да се предприемат от частния и публичния сектор в страните-членки, както и редица законови задължения, които задължават държавите – членки да прилагат политики и подкрепящи мерки, с цел повишаване използването на енергия от ВЕИ на национално, регионално и местно ниво. В допълнение, ЕК насърчава изграждането на допълнителна енергийна мрежа, като фактор за развитието на енергийни паркова за ВЕИ;
- Разработване и прилагане на иновативни финансови схеми и решения да подпомагане на бъдещи мащабни инвестиции в проекти за устойчива енергия. Постигане на целите на европейската политика в областта на енергията и климата 2020 ще изисква мобилизиране на устойчиви инвестиции на местно ниво в енергийна ефективност и ВЕИ. Ясно е, че целите не могат да бъдат постигнати без традиционното публично финансиране (напр. схеми за безвъзмездна финансова помощ и/или директни инвестиции), но е необходим и доста по-сериозен ангажимент на частните инвеститори с предлагане на иновативни финансови

⁸ Стандартът ISO 50001 насочва вниманието към задачата да се подобрява енергийната резултатност за постигане на бърз ефект, чрез най-добро използване на собствените енергийни източници и свързани с енергията активи, при едновременно намаляване на разходите за енергия и консумацията на енергия.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

решения. Успешни финансови схеми вече са прилагани от местни власти в Европа. Подобни схеми си поставят за цел да използват генерираните от инвестицията в енергия приходи, за да възстановят предварително платени инвестиционни разходи; левъридж механизми чрез частни инвестиции и комбинирането им с публични фондове; прилагане на финансов инженеринг, за да се минимизират финансовите разходи; разработване на механизми за финансиране от трети страни. Примери за иновативни финансови схеми са създаването на гаранционни фондове, други финансови оператори, енергийни фондове, схеми от типа плащай докато спестяваш и пр. За целта е добре да се предприемат целенасочени действия още в началото на периода за обмяна на опит и съвместни проекти с други европейски региони.

Приоритет 2: Енергийна ефективност

- Подкрепа за реновации на съществуващи сгради с цел постигане на близко до нулево потребление на енергия⁹; въвеждане на стандарти при строителството на нови сгради (публични/частни). Според законодателството на ЕС в сектор строителство ще се случат значително промени. Местната администрация ще трябва да поеме водещата роля – особено що се отнася до необходимостта да се реновира съществуващия сграден фонд по начин, който да гарантира постигане на заложените в европейските документи индикатори за енергийна ефективност.
- Подкрепа за дейности и въвеждане на стандарти за повишаване енергийната ефективност на производствата. В контекста на изискванията на ЕС, приоритет са МСП във всички сектори на икономиката, вкл. индустрия, търговия и услуги. МСП са скелетът на европейската икономика, като са почти 21 млн. в ЕС и осигуряват

⁹ Директива на ЕС за Енергийно потребление на енергия от сгради изисква до 2019 г. и след това „всички нови сгради публична собственост да бъдат сгради с почти нулево потребление на енергия (nZEB), а до края на 2020 год. всички нови сгради да отговарят на тези критерии“.

Страните-членки „трябва да разработят национални планове за повишаване на броя на сградите с почти нулево потребление на енергия. Концепции и примери за това, както и за неутрала спрямо климата сгради съществуват в различни европейски държави. Въпреки това, разбиранията по какъв начин трябва да бъдат определени параметрите и изискванията към подобен тип сгради, както и средствата и техниките за получаване на националните цели демонстрира значими разлики в Европа. Дефиницията в Директивата предлага голяма степен на флексибилност, но в същото време оставя доста голямо поле на несигурност относно действителните целеви нива на енергийна ефективност, които се очаква да бъдат постигнати.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

над 90 млн. работни места. Изследване на Евробарометър от м. март 20120 год. показва, че в сравнение с големите компании, МСП в значимо по-висока степен не прилагат енергоспестяващи мерки и нямат системи за управление на околната среда. Около половината от тях определят финансовите стимули (данъци, нисколихвени заеми, безвъзмездна помощ) като най-важният инструмент за стимулиране прилагането на мерки за ЕЕ, 25% определят като важно опростяването на административните процедури за получаване на разрешителни за изграждане на съоръжения и системи за когенерация. Други мерки включват съвети как да се използват и прилагат системи за енергиен мениджмънт, приемлив енергиен одит, както и формулиране на индикатори за измерване на енергийната ефективност на предприятието. В този смисъл, проекти, които подпомагат и насърчават бизнеса да прилага системи и мерки за ЕЕ производства ще попадат в обхвата на настоящия приоритет.

Приоритет 3: Интелигентно териториално развитие

- Въвеждане на ИКТ системи и интегрирано управление на територията, базирани на концепцията за 'умните градове'
- Интегрирано управление, подобряване и развитие на водоснабдителните и канализационни системи и предоставяне на ВиК услуги, вкл. и чрез съвместно междуобщинско/ междурегионално планиране и изпълнение на мащабни общи проекти
- Изграждане и модернизация на депа за битови отпадъци и внедряване на система за сепариране и рециклиране на отпадъци

Приоритет 4: Опазване и възстановяване на околната среда

- Увеличаване дела на зелените площи
- Рекултивация на терени на минни обекти
- Опазване, възстановяване и устойчиво управление на биологичното разнообразие в областта

2.4. Логика на стратегическата рамка

SWOT анализът, който беше разработен в резултат от поредица заседания на работните групи към Областния съвет за развитие на Област Перник с участието на заинтересовани лица от местната общност, съчетани с прецизен анализ на социално-икономическото състояние и тенденции в областта, има важно значение за определяне логиката на стратегическата рамка. Постигането на целите на стратегията в идеалния случай би трябвало да капитализира силните страни, минимизира слабите, активира възможностите и контролира заплахите. При определяне на приоритетите, е следвана следната логика:

КАПИТАЛИЗИРА СИЛНИ СТРАНИ	НАМАЛЯВА ЕФЕКТА НА СЛАБИТЕ СТРАНИ
Стратегическо местоположение на областта (близост до столицата и на ключови транспортни артерии до два външни пазара)	Застаряващо население, особено в малките общини, и прогресивна тенденция за намаление на дела от населението в трудоспособна възраст
Близост до летище София	Ниска плътност на работните места в резултат на ниска икономическа активност (особено в малките общини)
Развит индустриален сектор	Прекомерно съсредоточаване на работните места в сектори с ниска добавена стойност на труда
Находища на полезни изкопаеми	Ниски доходи и висок дял от населението в риск от бедност и социално изключване
Достатъчна по покритие мрежа от детски градини; наличие на	Ниско образована работна сила

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

целодневна грижа и фокус върху развитието на детски ясли, което подкрепя заетостта и бързата реинтеграция на млади семейства в пазара на труда	
Сравнително нисък дял (въпреки тенденцията за увеличение) на учениците, които напускат образователната система без завършено средно образование	Липса на диверсификация на регионалната икономика
Ресурси за ВЕИ	Слабо вътрешно потребление на продукти и услуги
Добре развита културна инфраструктура: читалищна мрежа, музеи и др. културни институти	Ниска мобилност на работната сила в малките общини (особено ниско квалифицираните)
Богат културен календар	Високо ниво на замърсяване на територията на град Перник, което влияе на облика на областта
Налични паметници на КИН	Ниско качество на междуселищната транспортна инфраструктура, затруднен достъп до някои населени места
Природни забележителности	Нисък интензитет и качество на междуселищния транспорт, обслужващ малките населени места

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Активни спортни клубове с визия за развитие	Миграция на високо квалифицирания персонал към столицата; липса на персонал за позициите за специалисти в областта
	Неизползваеми земеделски земи и липса на рекултивация на земята
	Неефективно управление на водните ресурси и остаряла ВиК система
	Силно намалял запас от природни ресурси
	Концентрация на остарели технологии в индустрии с ниска добавена стойност
АКТИВИРА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ	ОГРАНИЧАВА ЗАПЛАХИТЕ
Трансгранично сътрудничество и капитализиране на достъпа до вътрешни и външни пазари (създаване на мрежи, клъстери, специализация и т.н.)	Значителни интрарегионални разлики в икономическото, социално и демографско развитие и качеството на живота, с тенденция за задълбочаване
Целенасочена подкрепа на производства с висока добавена стойност и реструктуриране на местната икономика	Драстична депопулация на малките общини и разрушаване на паралелните структури за взаимно подпомагане, особено в изолираните населени места
Създаване на условия за отдалечена	Изоляция на населени места,

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

работа в екологичночистите райони	поради ниските инвестиции в поддръжката и доизграждането на локалната пътна мрежа
Развитие на областта като логистичен център и създаване на условия за интермодален транспорт	Увеличение на броя хора в пенсионна възраст: липса на средства за автономен живот, допълнителен натиск върху ресурсите на семействата (време, средства) и системата за социални услуги
Достъп до НИРД инфраструктурата на столицата	Невъзможност за предоставяне на условия за качествен живот в малки населени места с основно възрастно население и липса на достъп до основни социални и здравни услуги поради нарушена мобилност (липса на транспортна инфраструктура, непригоденост на съществуващата към специалните изисквания на тази целева група)
Европейско финансиране; разширено участие в европейски програми и ефективно използване на наличните средства	Социално изключване на уязвими / неравнопоставени сегменти от обществото (етнически малцинства, инвалиди, възрастни хора, семейства под прага на бедността и т.н.)
Система за управление на	Допълнително забавен темп на

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

отпадъците в процес на изграждане	възстановяване на местната икономика поради фокуса върху структурно уязвими сектори (добивна промишленост, строителство и т.н.)
	Автоматизация и релокация на производството и заменяне (чрез механизация) на нискоквалифицирания труд
	Липса на високо квалифицирани специалисти, които да позволят преориентирането на местната икономика
	Липса на инфраструктура, ресурси (вкл. мрежи) за иновации
	Липса на възможност за съфинансиране от общините на необходимите инвестиционни проекти
	Продължаващо (промишлено) замърсяване на околната среда
	Липса на законови механизми за реализиране на големи инфраструктурни проекти
	Продължаващо остаряване на съществуващата технологична

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

	база
--	------

Приоритет 1.1.: Физическа инфраструктура
Приоритет 1.2: Икономическа мобилност
Приоритет 2.1: Подкрепа на предприемачеството
Приоритет 2.2: Подкрепа на клъстерите и мрежите
Приоритет 2.3: Оптимизация на услугите за бизнеса
Приоритет 3.1: Качествено, интелигентно и мобилно здравеопазване
Приоритет 3.2: Качествено и иновативно образование
Приоритет 3.3: Активни и активиращи социални политики
Приоритет 3.4: Иновативни политики за подкрепа на културните институти и насърчаване на културни индустрии
Приоритет 3.5: Спортът като ресурс за икономическо развитие и повишаване качеството на живот
Приоритет 3.6: Младите хора: основен капитал за развитие на територията
Приоритет 4.1: Управление на енергийните ресурси
Приоритет 4.2: Енергийна ефективност
Приоритет 4.3: Интелигентно териториално развитие
Приоритет 4.4: Опазване и възстановяване на околната среда

2.5. Връзка между ОСРП и стратегически документи от по-висш йерархичен клас – синергия на интервенциите

Стратегически цели	Приоритети	Съответстващи тематични цели на Договора за партньорство	Съответствие на специфичните цели в плана за развитие на ЮЗР	Националната стратегия за регионално развитие 2012 - 2022, България 2020
1. Достъпност и мобилност	1.1. Физическа инфраструктура	7. Насърчаване на устойчив транспорт и отстраняване на проблеми в ключови мрежови инфраструктури 2. Подобряване на достъпността, използването и качеството на ИКТ	II.1. Подобряване на регионалната и местна транспортна инфраструктура II.5. Развитие на ИКТ за осигуряване на повсеместен достъп, високо качество и широко използване	НСРР: Приоритет 4.2. Подобряване на свързаността на районите в национален и международен план, включително с големите градски центрове в съседните страни. Б2020 Подприоритет 3.2. Стимулиране развитието на градовете и подобряване на интеграцията на българските региони в национален план Приоритет 8: Подобряване на транспортната свързаност и достъпа до пазари
	1.2. Икономическа мобилност	8. Насърчаване на заетостта и подпомагане на мобилността на работната сила	IV.1. Повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси	НСРР: Приоритет 2.2. Подкрепа на трудовата географска мобилност в районите. Б2020: Подприоритет 1.2 Подобряване на качествените характеристики на работната сила Приоритет 2: Намаляване на бедността и насърчаване на

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

				социалното включване Подприоритет 3.2. Стимулиране развитието на градовете и подобряване на интеграцията на българските региони в национален план
2. Интелигентно и устойчиво икономическо развитие	2.1. Подкрепа на предприемачеството	1. Засилване на научните изследвания, технологичното развитие и иновациите	I.1. Развитие на научно-изследователската и развойна дейност I.3. Подобряване на бизнес инфраструктурата	НСРР: Приоритет 1.1. Активизиране на специфичния потенциал на регионалните и местните икономики чрез подкрепа за повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес. Б2020: Подприоритет 1.3 Повишаване качеството и ефективността на научните изследвания Приоритет 5: Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката
	2.2. Подкрепа на клъстерите и мрежите	3. Подобряване на конкурентоспособността на МСП, земеделския сектор (ЕЗФРСР) и сектора на рибарството и аквакултурите (ЕФМДР)	I.2. Технологично обновяване и енергийна ефективност в МСП	НСРР: Приоритет 1.1. Активизиране на специфичния потенциал на регионалните и местните икономики чрез подкрепа за повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес. Приоритет 3.2 Развитие на междурегионално и транснационално сътрудничество, включително

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

				за постигане на стратегическите приоритети на макрорегионално ниво. Б2020: Подприоритет 3.6 Засилване на териториалната кохезия чрез развитие и разширяване на трансграничното, междурегионалното и транснационалното сътрудничество Приоритет 5: Подкрепа на иновационните и инвестиционни дейности за повишаване на конкурентоспособността на икономиката
	2.4. Оптимизация на услугите за бизнеса	11. Подобряване на институционалния капацитет и гарантиране на ефективна публична администрация	V.2. Подобряване на административните услуги за регионално развитие	НСРР: Приоритет 2.3. Развитие на капацитета на националните, регионалните и местните власти за стратегическо планиране и подобряване на управлението на регионалното развитие. Б2020: Приоритет 6: Укрепване на институционалната среда за по-висока ефективност на публичните услуги за гражданите и бизнеса
3. Качество на живота	3.1. Качествено, интелигентно и мобилно здравеопазване		IV.2. Интегрирано обновяване и развитие на градовете	НСРР: Приоритет 2.1. Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални и културни услуги и развитие на спортната
	3.2. Качествено и иновативно образование	10. Инвестиции в образование, умения и учене през целия		

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

	3.3. Активни и активиращи социални политики	живот 9. Насърчаване на социалното приобщаване и борба с бедността	IV.1. Повишаване конкурентоспособността на човешките ресурси	инфраструктура в районите. Приоритет 2.2. Подкрепа на трудовата географска мобилност в районите. Б2020: Подприоритет 1.1 Осигуряване на достъпно и качествено образование за развитие на личността чрез осъвременяване на системата на образование и осигуряване на нейната адаптивност спрямо потребностите на пазара на труда Подприоритет 1.4 Повишаване качеството и ефективността на здравните услуги
	3.4. Иновативни политики за подкрепа на културните институти и насърчаване на културни индустрии		IV.2. Интегрирано обновяване и развитие на градовете	НСРР: Приоритет 1.2. Развитие на устойчиви форми на туризъм и на културните и творчески индустрии в районите. Б2020: Подприоритет 1.5 Развитие на културата и изкуствата, културните и творческите индустрии, разширяване достъпа до изкуство и повишаване на културата на населението Подприоритет 3.4 Подкрепа за ефективно и устойчиво усвояване на туристическия потенциал на регионите и развитие на културните и креативни индустрии в

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

	3.5. Спортът като ресурс за икономическо развитие и повишаване качеството на живот			регионите НСРР: Приоритет 2.1. Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални и културни услуги и развитие на спортната инфраструктура в районите. Б2020: Подприоритет 1.6 Развитие на спорта и повишаване на физическата култура на населението
	3.6. Младите хора: основен капитал за развитие на територията	Хоризонтален приоритет на Областна стратегия Перник		
4. Устойчиво развитие и опазване на околната среда	4.1. Управление на енергийните ресурси	4. Подпомагане на прехода към нисковъглеродна икономика във всички сектори	II.4. Разширяване на газопреносната мрежа и ползването на ВЕИ	НСРР: Приоритет 4.1. Интегрирано устойчиво градско развитие и укрепване на полицентричната мрежа от градове Б2020: Приоритет 7: Енергийна сигурност и повишаване на ресурсната ефективност
	4.2. Енергийна ефективност		IV.2. Интегрирано обновяване и развитие на градовете I.2. Технологично обновяване и енергийна ефективност	
	4.3. Интелигентно териториално развитие	5. Защита на околната среда и насърчаване на ресурсна ефективност	IV.4. Балансирано пространствено развитие	НСРР: Приоритет 4.1. Интегрирано устойчиво градско развитие и укрепване на полицентричната мрежа от градове Б2020: Приоритет 3: Постигане на устойчиво интегрирано регионално развитие и използване на местния потенциал
	4.4. Опазване и рехабилитация на		Приоритет III: Опазване и подобряване на състоянието на	НСРР: Приоритет 1.3. Развитие на

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

	околната среда		околната среда	инфраструктурата за опазване на околната среда Б2020: Подприоритет 3.5 Създаване на условия за опазване и подобряване на околната среда в регионите, адаптиране към настъпващите климатични промени и постигане на устойчиво и ефективно използване на природните ресурси
--	----------------	--	----------------	--

3. Обща оценка на необходимите ресурси за постигане целите на стратегията

Общата експертна оценка на ресурсите за постигане на целите на регионалното развитие в национален мащаб, залежали в Областната стратегия за развитие, обхваща основните източници за публично финансиране на регионалното развитие:

- Национално финансиране (републикански, общински бюджети, както и финансови ресурси от други източници – публични фондове, държавни и общински предприятия, фондации, асоциации, сдружения и др.).
- Средства от фондове на ЕС.
- Частни финансови ресурси (местни физически и юридически лица, граждански организации, включително с международно участие, и др.).
- Международни финансови институции.

При изчисленията на индикативния ресурс за постигане целите на ОСРП като база е взета предвид общата оценка за финансовите ресурси необходими за постигане целите на Регионалния план за развитие на Югозападен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г. от 3,9 милиарда лева. В този индикативен ресурс са включени и разходите за финансиране на общините, които са прогнозирани на основата на данни за капиталови разходи в общинските бюджети за 2012 и 2013 година, предоставени на Министерство на финансите.

Отчитаме, че в периода 2007 – 2013 (към 02 януари 2013 година по данни на ИСУН) за област Перник са договорени средства по оперативните програми в размер на 86 104 519 лева в подкрепа на мерките за постигане на приоритетите и целите на ОСРП 2007 – 2013 година.

Областно ниво	бр. сключени договори	стойност	съотношение
Благоевград	243	299 551 671	0,0641554430
Кюстендил	117	160 195 418	0,0343092995
Перник	99	86 104 519	0,0184411375
Софийска област	236	703 829 421	0,1507402317

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

София (столица)	1301	3 419 473 403	0,7323538882
Общо	1996	4 669 154 432	

Източник: ИСУН

Отчитайки стойностното съотношение на договорираните средства по оперативните програми за област Перник в периода 2007 – 2013 (към 02 януари 2013 година по данни на ИСУН), а също така и общата индикативна финансова рамка на ЮЗР зададена от НСРР (3,9 млрд. лв.), прогнозните стойности биха имали следните параметри:

Областно ниво	съотношение	стойност зададена от НСРР 2014 - 2020 г.
Благоевград	0,0641554430	250 206 227,68
Кюстендил	0,0343092995	133 806 268,20
Перник	0,0184411375	71 920 436,34
Софийска област	0,1507402317	587 886 903,69
София (столица)	0,7323538882	2 856 180 164,08
Общо		3 900 000 000,00

Източник: РПР на Югозападен район 2014 – 2020 г.; собствени изчисления

Водени от факта, че през периода от януари до май 2013 г. са договориран нови средства на стойност 26 046 671 лв. за област Перник, то съотношението между договорираните средства към 01 май 2013 г. и стойността зададена от НСРР придобива съотношение 0,025.

Областно ниво	съотношение	стойност зададена от НСРР 2014 - 2020 г.
Благоевград	-	-
Кюстендил	-	-
Перник	0,025	97 500 000,
Софийска област	-	-
София (столица)	-	-
Общо		3 900 000 000,00

Източник: ИСУН; РПР на Югозападен район 2014 – 2020 г.; собствени изчисления

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Усвояването на средства по приоритети на РПР на ЮЗР 2014 – 2020 г.:

Приоритети на РПР Югозападен район 2014 - 2020 г.	млн.лв.	съотношение
Конкурентоспособна икономика	670	0,171794872
Техническа инфраструктура	1 700	0,435897436
Околна среда	410	0,105128205
Човешки ресурси и урбанизирана среда	890	0,228205128
Адм.капацитет и сътрудничество	230	0,058974359
Общо	3 900	

Източник: РПР на Югозападен район 2014 – 2020 г.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Имайки предвид всички изложени дотук съображения, оценяваме индикативния общ размер на необходимия ресурс за изпълнение на Областна стратегия за развитие на област Перник 2014 – 2020 година на **97 500 000 лева**. В долната таблица тази сума е взета като отправна точка за извършването на отделните изчисления.

ПРИОРИТЕТ	Относителен дял %	Обща оценка	ОБЩЕСТВЕН СЕКТОР					Частен сектор		Други финансови инструменти	
			Общо	Участие на ЕС		Национално обществено финансиране		Относителен дял %	Обща стойност	Относителен дял %	Обща стойност
				Относителен дял %	От фондове на ЕС	Относителен дял %	Публични бюджети и други обществени фондове				
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: ДОСТЪПНОСТ И МОБИЛНОСТ											
Приоритет 1: Физическа инфраструктура	25	24 375 000	24 375 000	80	19 500 000	15	3 656 250			5	1 218 750
Приоритет 2: Икономическа мобилност	4	3 900 000	3 900 000	85	3 315 000	15	585 000				
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: ИНТЕЛИГЕНТНО И УСТОЙЧИВО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ											
Приоритет 1: Подкрепа на предприемачеството	10	9 750 000	9 750 000	75	7 312 500	5	487 500	15	1 462 500	5	487 500
Приоритет 2: Подкрепа на кластерите и мрежите	5	4 875 000	4 875 000	75	3 656 250	5	243 750	15	731 250	5	243 750
Приоритет 3: Оптимизация на услугите за бизнеса	3	2 925 000	2 925 000	85	2 486 250	15	438 750				
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: КАЧЕСТВО НА ЖИВОТА											
Приоритет 1: Качествено, интелигентно и мобилно	5	4 875 000	4 875 000	85	4 143 750	15	731 250				

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Здравеопазване											
Приоритет 2: Качествено и иновативно образование	4	3 900 000	3 900 000	85	3 315 000	15	585 000				
Приоритет 3: Активни и активиращи социални политики	4	3 900 000	3 900 000	85	3 315 000	15	585 000				
Приоритет 4: Иновативни политики за подкрепа на културните институти и насърчаване на културни индустрии	4	3 900 000	3 900 000	80	3 120 000	15	585 000			5	195 000
Приоритет 5: Спортът като ресурс за икономическо развитие и повишаване качеството на живота	5	4 875 000	4 875 000	85	4 143 750	15	731 250				
Приоритет 6: Младите хора: основен капитал за развитие на територията (хоризонтален приоритет)	2	1 950 000	1 950 000	85	1 657 500	15	292 500				
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4: УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА											
Приоритет 1: Управление на енергийните ресурси	8	7 800 000	7 800 000	85	6 630 000	15	1 170 000				
Приоритет 2: Енергийна ефективност	8	7 800 000	7 800 000	75	5 850 000	5	390 000	15	1 170 000		
Приоритет 3: Интелигентно териториално развитие	8	7 800 000	7 800 000	85	6 630 000	15	1 170 000				
Приоритет 4: Опазване и рехабилитация на околната среда	5	4 875 000	4 875 000	85	4 143 750	15	731 250				
ОБЩО	100	97 500 000	97 500 000		79 218 750		12 382 500		3 363 750		2 145 000

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Усвояването на средствата по приоритети на Областната стратегия за развитие по години с натрупване, е както следва:

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: ДОСТЪПНОСТ И МОБИЛНОСТ								
ПРИОРИТЕТ	млн. лв.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Приоритет 1: Физическа инфраструктура	24 375 000	2 437 500	4 875 000	8 531 250	13 406 250	18 281 250	21 937 500	24 375 000
Приоритет 2: Икономическа мобилност	3 900 000	390 000	780 000	1 365 000	2 145 000	2 925 000	3 510 000	3 900 000
Общо	28 275 000	2 827 500	5 655 000	9 896 250	15 551 250	21 206 250	25 447 500	28 275 000
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: ИНТЕЛИГЕНТНО И УСТОЙЧИВО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ								
ПРИОРИТЕТ	млн. лв.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Приоритет 1: Подкрепа на предприемачеството	9 750 000	975 000	1 950 000	3 412 500	5 362 500	7 312 500	8 775 000	9 750 000
Приоритет 2: Подкрепа на клъстерите и мрежите	4 875 000	487 500	975 000	1 706 250	2 681 250	3 656 250	4 387 500	4 875 000
Приоритет 3: Оптимизация на услугите за бизнеса	2 925 000	292 500	585 000	1 023 750	1 608 750	2 193 750	2 632 500	2 925 000
Общо	17 550 000	1 755 000	3 510 000	6 142 500	9 652 500	13 162 500	15 795 000	17 550 000
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: КАЧЕСТВО НА ЖИВОТА								
ПРИОРИТЕТ	млн. лв.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Приоритет 1: Качествено, интелигентно и мобилно здравеопазване	4 875 000	487 500	975 000	1 706 250	2 681 250	3 656 250	4 387 500	4 875 000
Приоритет 2: Качествено и иновативно образование	3 900 000	390 000	780 000	1 365 000	2 145 000	2 925 000	3 510 000	3 900 000
Приоритет 3: Активни и активиращи социални политики	3 900 000	390 000	780 000	1 365 000	2 145 000	2 925 000	3 510 000	3 900 000
Приоритет 4: Иновативни политики за подкрепа на културните институти и насърчаване на културни индустрии	3 900 000	390 000	780 000	1 365 000	2 145 000	2 925 000	3 510 000	3 900 000
Приоритет 5: Спортът като ресурс за икономическо развитие и повишаване качеството на живота	4 875 000	487 500	975 000	1 706 250	2 681 250	3 656 250	4 387 500	4 875 000
Приоритет 6: Младите хора: основен капитал за развитие на територията (хоризонтален приоритет)	1 950 000	195 000	390 000	682 500	1 072 500	1 462 500	1 755 000	1 950 000
Общо	23 400 000	2 340 000	4 680 000	8 190 000	12 870 000	17 550 000	21 060 000	23 400 000
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4: УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА								
ПРИОРИТЕТ	млн. лв.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Приоритет 1: Управление на енергийните ресурси	7 800 000	780 000	1 560 000	2 730 000	4 290 000	5 850 000	7 020 000	7 800 000

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Приоритет 2: Енергийна ефективност	7 800 000	780 000	1 560 000	2 730 000	4 290 000	5 850 000	7 020 000	7 800 000
Приоритет 3: Интелигентно териториално развитие	7 800 000	780 000	1 560 000	2 730 000	4 290 000	5 850 000	7 020 000	7 800 000
Приоритет 4: Опазване и рехабилитация на околната среда	4 875 000	487 500	975 000	1 706 250	2 681 250	3 656 250	4 387 500	4 875 000
Общо	28 275 000	2 827 500	5 655 000	9 896 250	15 551 250	21 206 250	25 447 500	28 275 000

Отчитайки факта, че средното национално обществено финансиране е около 12,5%, фискалната тежест по изпълнението на настоящия план по години с натрупване за периода 2014 – 202 г., е както следва:

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1: ДОСТЪПНОСТ И МОБИЛНОСТ								
ПРИОРИТЕТ	млн. лв.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Приоритет 1: Физическа инфраструктура	3 656 250	365 625	731 250	1 279 688	2 010 938	2 742 188	3 290 625	3 656 250
Приоритет 2: Икономическа мобилност	585 000	58 500	117 000	204 750	321 750	438 750	526 500	585 000
Общо	4 241 250	424 125	848 250	1 484 438	2 332 688	3 180 938	3 817 125	4 241 250
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2: ИНТЕЛИГЕНТНО И УСТОЙЧИВО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ								
ПРИОРИТЕТ	млн. лв.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Приоритет 1: Подкрепа на предприемачеството	487 500	48 750	97 500	170 625	268 125	365 625	438 750	487 500
Приоритет 2: Подкрепа на клъстерите и мрежите	243 750	24 375	48 750	85 313	134 063	182 813	219 375	243 750
Приоритет 3: Оптимизация на услугите за бизнеса	438 750	43 875	87 750	153 563	241 313	329 063	394 875	438 750
Общо	1 170 000	117 000	234 000	409 500	643 500	877 500	1 053 000	1 170 000
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3: КАЧЕСТВО НА ЖИВОТА								
ПРИОРИТЕТ	млн. лв.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Приоритет 1: Качествено, интелигентно и мобилно здравеопазване	731 250	73 125	146 250	255 938	402 188	548 438	658 125	731 250
Приоритет 2: Качествено и иновативно образование	585 000	58 500	117 000	204 750	321 750	438 750	526 500	585 000
Приоритет 3: Активни и активиращи социални политики	585 000	58 500	117 000	204 750	321 750	438 750	526 500	585 000
Приоритет 4: Иновативни политики за подкрепа на културните институти и насърчаване на културни индустрии	585 000	58 500	117 000	204 750	321 750	438 750	526 500	585 000

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Приоритет 5: Спортът като ресурс за икономическо развитие и повишаване качеството на живота	731 250	73 125	146 250	255 938	402 188	548 438	658 125	731 250
Приоритет 6: Младите хора: основен капитал за развитие на територията (хоризонтален приоритет)	292 500	29 250	58 500	102 375	160 875	219 375	263 250	292 500
Общо	3 510 000	351 000	702 000	1 228 500	1 930 500	2 632 500	3 159 000	3 510 000
СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4: УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА								
ПРИОРИТЕТ	млн. лв.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.
Приоритет 1: Управление на енергийните ресурси	1 170 000	117 000	234 000	409 500	643 500	877 500	1 053 000	1 170 000
Приоритет 2: Енергийна ефективност	390 000	39 000	78 000	136 500	214 500	292 500	351 000	390 000
Приоритет 3: Интелигентно териториално развитие	1 170 000	117 000	234 000	409 500	643 500	877 500	1 053 000	1 170 000
Приоритет 4: Опазване и рехабилитация на околната среда	731 250	73 125	146 250	255 938	402 188	548 438	658 125	731 250
Общо	3 461 250	346 125	692 250	1 211 438	1 903 688	2 595 938	3 115 125	3 461 250

Основните източници на необходимите ресурси за реализиране на Стратегията за развитие на област Перник са:

- **Фондовете на ЕС** - Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР); Европейски социален фонд (ЕСФ); Кохезионен фонд (КФ); Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР); Европейски фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР).
- **Публични бюджети и други обществени фондове** – Републикански бюджет; бюджети на общините; обществени фондове от различен характер.
- **Други финансови инструменти** – Международни финансови институции като: Европейската инвестиционна банка (ЕИБ), Европейския фонд за връщане (ЕФВР), Многофинансиращи институции (МФИ), Световна банка; други донорски програми; финансови инструменти като емитиране на облигации; възможностите на механизмите на концесиите и ПЧП и др.

4. Териториален обхват на районите за целенасочена подкрепа

Обхватът на районите за целенасочена подкрепа в област Перник е определен на базата на критерии, които отчитат икономическото равнище и динамика, структурата на икономиката и пазара на труда, степента на изграденост на техническата инфраструктура, демографската, социалната и селищната структура и обобщават наличния потенциал за постигане на целите за развитие на административно-териториалните единици.

Показателите са дефинирани въз основа на методологията за разработване на Областни стратегии за развитие (2014-2020), както следва:

Показател 1: Общини с нетни приходи от продажби на един жител под 70 на сто от средната стойност за страната за последните три години

Този показател отразява състоянието и потенциала на местната икономика да генерира приходи на базата на платежоспособното търсене на пазара на стоки и услуги. Състоянието на показателя по общини в област Перник за референтния период е:

Статистически зони, статистически райони, области и общини	Нетни приходи от продажби – средна стойност 2009-2011 г. (млн.)	Население – средна стойност 2009-2011 (брой)	Нетни приходи от продажби на един жител – средна стойност 2009-2011 г. (хил.)	% нетни приходи от продажби на един жител от средната стойност за страната за последните три години
България	212 691,02 лв.	7 465 267	28,52 лв.	
Брезник	22,33 лв.	7 315	3,09 лв.	10,83%
Земен	7,86 лв.	3 220	2,50 лв.	8,78%
Ковачевци	1,52 лв.	2 304	0,69 лв.	2,41%
Перник	1 772,04 лв.	95 682	18,51 лв.	64,92%
Радомир	114,20 лв.	21 093	5,43 лв.	19,03%
Трън	7,24 лв.	4 696	1,59 лв.	5,57%

Всички общини в област Перник попадат в обхвата на район за целенасочена подкрепа по този показател. Най-ниски стойности регистрираме в Ковачевци (нетните приходи от

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

продажби са 2,41% от средното за страната) и Трън (5,57%). Дори във втората по големина община в областта, Радомир, отчитаме едва 19,03% от средното за страната. Диспропорциите по този показател между областния център и останалите общини са големи.

Показател 2: Общини с равнище на средната работна заплата, по-ниско от средната стойност за страната за последните три години

Този показател отразява състоянието на доходите от труд (работна заплата на заетите лица по трудови и служебни правоотношения) и като цяло благосъстоянието на дадена община и възможностите за вътрешни спестявания, получаване на повече и по-качествени стоки и услуги от населението. Състоянието на показателя по общини в област Перник за референтния период е:

Статистически зони, статистически райони, области и общини	Средна годишна работна заплата (лв.)				% средна работна заплата от средната стойност за страната за последните три години
	2009	2010	2011	2009-2011	
България	7 309 лв.	7 777 лв.	8 230 лв.	7 772 лв.	
Брезник	5 058 лв.	5 272 лв.	5 436 лв.	5 255 лв.	67,62%
Земен	5 551 лв.	5 574 лв.	4 892 лв.	5 339 лв.	68,70%
Ковачевци	4 055 лв.	4 370 лв.	4 278 лв.	4 234 лв.	54,48%
Перник	5 729 лв.	6 000 лв.	6 186 лв.	5 972 лв.	76,84%
Радомир	5 961 лв.	5 459 лв.	6 184 лв.	5 868 лв.	75,50%
Трън	5 213 лв.	5 804 лв.	4 464 лв.	5 160 лв.	66,40%

Всички общини в област Перник попадат в обхвата на район за целенасочена подкрепа и по този показател. Най-ниски стойности откриваме в община Ковачевци – средната заплата в общината е 54,48% от средното за страната, а най-високи и близки помежду си стойности – в Перник и Радомир (съответно 76,84% и 75,5%).

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Показател 3: Общини със средно равнище на безработица над 105 на сто от средната стойност за страната за последните три години

Показателят отразява състоянието на пазара на труда и безработицата сред трудоспособното население на дадена община и като цяло – състоянието и възможностите на местната икономика да генерира работни места. Състоянието на показателя по общини в област Перник за референтния период е:

Статистически зони, статистически райони, области и общини	Среден годишен коефициент на безработица 2008-2010 г.	Средно равнище на безработицата спрямо средната стойност за страната 2008-2010 г.
България	7,55%	
Брезник	11,37%	150,49%
Земен	7,57%	100,18%
Ковачевци	13,17%	174,32%
Перник	6,03%	79,88%
Радомир	9,60%	127,10%
Трън	25,10%	332,30%

Като референтни години за показателя са използвани 2008-2010 г., за които дирекция „Бюро по Труда“ – Перник разполага с данни. Общините, попадащи в обхвата на район за целенасочена подкрепа по посочения показател са Брезник, Ковачевци, Радомир и Трън. Най-ниски стойности наблюдаваме в Перник и Земен, като съответно в областния център равнището на безработица е по-ниско от средното за страната, а в община Земен наблюдаваме доближаваща се стойност на показателя. Най-голямо отклонение спрямо средно-националното равнище наблюдаваме в Трън – коефициент на безработицата 25,1 или над 3 пъти повече от средното за страната.

Показател 4: Общини с коефициент на възрастова зависимост над 120 на сто от средната стойност за страната за последните три години

Показателят отразява състоянието на структурата на населението и степента на зависимост на населението извън трудоспособна възраст, както и потенциала за развитие

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

на човешкия капитал на дадена община. Състоянието на показателя по общини в област Перник за референтния период е:

Статистически зони, статистически райони, области и общини	Коефициент на възрастова зависимост 2009-2011 г.	Средно равнище на коефициенти на възрастова зависимост спрямо средната стойност за страната 2009-2011 г.
България	46,2%	
Брезник	71,20%	154,00%
Земен	86,93%	188,02%
Ковачевци	92,87%	200,87%
Перник	44,73%	96,75%
Радомир	60,10%	129,99%
Трън	87,97%	190,27%

Общините попадащи в обхвата на район за целенасочена подкрепа по посочения показател са: Брезник, Земен, Ковачевци, Радомир, Трън. Най-високи стойности наблюдаваме в Ковачевци, Трън и Земен, където коефициентът на възрастова зависимост се доближава до 90% и е около два пъти по-голям от средното за страната.

Показател 5: Общини с гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър

Този показател отразява степента на заселване и количествените характеристики на населението на територията на дадена община, състоянието на урбанизационните процеси, миграцията на населението и възможностите за благоустрояване на населените места. Състоянието на показателя по общини в област Перник за 2011 г. е:

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Статистически зони, статистически райони, области и общини	Гъстота на населението – 2011 г. (души/кв.км)	Гъстота на населението под 70 души на един квадратен километър
България	66,35	
Брезник	16,9	Под 70 души на 1 кв. км.
Земен	10,7	Под 70 души на 1 кв. км.
Ковачевци	11,6	Под 70 души на 1 кв. км.
Перник	198,6	Над 70 души на 1 кв. км.
Радомир	38,2	Под 70 души на 1 кв. км.
Трън	7,1	Под 70 души на 1 кв. км.

Общините попадащи в обхвата на район за целенасочена подкрепа по посочения показател са: Брезник, Земен, Ковачевци, Радомир, Трън. Наблюдаваната в община Трън стойност на показателя гъстота на населението е най-ниска и близо 10 пъти по-малка от референтната.

Показател 6: Общини, в които над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център

Този показател отразява състоянието на пътната мрежа и възможностите за транспортен достъп до публични услуги, както и потенциала за икономическо развитие на дадена община. Резултатите от проучването на Показател 6 показват следната ситуация по общини в област Перник:

Статистически зони, статистически райони, области и общини	Общини, в които над 30 на сто от населените места нямат изградена пътна връзка помежду си
Брезник	Няма населени места от общината без изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център
Земен	Няма населени места от общината без изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център
Ковачевци	Няма населени места от общината без изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Перник	Няма населени места от общината без изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център
Радомир	Няма населени места от общината без изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център
Трън	Няма населени места от общината без изградена пътна връзка с асфалтово покритие помежду си или с общинския център

Общините, попадащи в обхвата на район за целенасочена подкрепа по посочения показател са:

Показател 7: Общини, в които над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа

С този показател се отразява степента на изграденост на канализационните системи и като цяло благоустрояването в населените места на дадена община, която степен оказва влияние върху условията на живот и труд на населението, възможностите за опазване на околната среда и предпазването от рисковете, свързани със здравето на хората, както и последиците от природни и технологични рискове. Резултатите от проучването на Показател 7 показват следната ситуация по общини в област Перник:

Статистически зони, статистически райони, области и общини	Общини, в които над 30 на сто от населените места са без изградена канализационна мрежа
Брезник	Над 30% от населените места в общината са без изградена канализационна мрежа
Земен	Над 30% от населените места в общината са без изградена канализационна мрежа
Ковачевци	Над 30% от населените места в общината са без изградена канализационна мрежа
Перник	Над 30% от населените места в общината са без изградена канализационна мрежа
Радомир	Над 30% от населените места в общината са без изградена канализационна мрежа
Трън	Над 30% от населените места в общината са без изградена канализационна мрежа

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Общините, попадащи в обхвата на район за целенасочена подкрепа по посочения показател са: Брезник, Земен, Ковачевци, Радомир и Трън.

Показател 8: Общини, в които над 30 на сто от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната, или имат режим във водоснабдяването за последните 3 години

Този показател отразява степента на изграденост на водоснабдителните системи и качеството на ползваните услуги в населените места на дадена община. Показателят има важно значение за установяване благосъстоянието на общините и влияе върху общия потенциал за тяхното развитие. Резултатите от проучването на Показател 8 показват следната ситуация по общини в област Перник:

Статистически зони, статистически райони, области и общини	Общини, в които над 30 на сто от населените места ползват питейна вода с отклонение от качеството, прието като стандарт за страната, или имат режим във водоснабдяването за последните 3 години
Брезник	Над 30 на сто от населените места в общината ползват питейна вода с отклонено качество или имат режим във водоснабдяването за последните 3 години
Земен	Под 30 на сто от населените места в общината ползват питейна вода с отклонено качество или имат режим във водоснабдяването за последните 3 години
Ковачевци	Над 30 на сто от населените места в общината ползват питейна вода с отклонено качество или имат режим във водоснабдяването за последните 3 години
Перник	Под 30 на сто от населените места в общината ползват питейна вода с отклонено качество или имат режим във водоснабдяването за последните 3 години
Радомир	Под 30 на сто от населените места в общината ползват питейна вода с отклонено качество или имат режим във водоснабдяването за последните 3 години
Трън	Над 30 на сто от населените места в общината ползват питейна вода с отклонено качество или имат режим във водоснабдяването за последните 3 години

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

По посочения показател няма общини, които попадат в обхвата на район за целенасочена подкрепа.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Община	Показатели за определяне на районите за целенасочена подкрепа								
	Показател 1	Показател 2	Показател 3	Показател 4	Показател 5	Показател 6	Показател 7	Показател 8	
Брезник	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	7
Земен	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	5
Ковачевци	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	7
Перник	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	3
Радомир	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	6
Трън	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Не попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	Попада в обхвата на показателя	7

В резултат на направените проучвания, районите за целенасочена подкрепа в област Перник имат следния териториален обхват:

Област	Категория	Териториален обхват
Област Перник	II	Брезник, Трън, Ковачевци
	III	Радомир
	IV	Земен
	VI	Перник

5. Критерии за оценка на изпълнението на областна стратегия за развитие Перник

Изпълнението, оценката и програмирането на ОСРП са базирани на единна система количествени индикатори, обвързани с фактическото състояние на областта в ключови за регионалното развитие сфери.

Индикаторите са избрани в съответствие с критериите на системата SMART. Те са:

- Специфични за обекта на измерване: всеки индикатор принадлежи към ясно дефинирана област на интервенция;
- Измерими: индикаторите са изцяло дефинирани в количествено отношение;
- Налични на приемлива цена и в сравнително кратък срок, като значителен фокус е поставен на интеграцията с налични системи за събиране на данни в областта;
- Релевантни – системата използва минималното количество неприпокриващи се индикатори, което покрива целия спектър на областното развитие; фокусът е поставен на информативността, а не количеството налична информация;
- Съобразени с времето – системата е ориентирана към индикатори с ясно изразена периодичност, които могат да бъдат използвани както за оценка, така и текущ контрол на изпълнението и риска.

Специално внимание е обърнато на дисагрегацията на данните при индикаторите за контекст и въздействие: почти всички индикатори са налични на ниво община, което позволява обвързването на системите за мониторинг и оценка на общинските планове за развитие с тази на областния план.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

5.1. Индикатори за въздействие и контекст

Таблица 4: Индикатори за въздействие и контекст

Индикатор	Информация от:	Базова стойност	Целева стойност
Икономическо развитие			
БВП на човек от населението (хил. лв.) като % от средното за страната	НСИ	60%	100%
Дял на индустрията в секторите на икономическа дейност (%)	НСИ	40.9%	30.0%
Среден нетен приход от дейността на компания в областта като % от средното за страната	НСИ	96%	110%
Нетни ПЧИ на година като % от БВП в областта (кумулативно за последните 3 години)	НСИ	-1.4%	4%
Пазар на труда			
Плътност на работните места	НСИ	32.5%	45%
Ниво на икономическата активност (сред населението 15-64)	НСИ	68.6%	72%
Ниво на безработицата	НСИ	10%	7%
Дял на дългосрочно безработните от общия брой	НСИ	28.2%	15%
Средна брутна годишна работна заплата като % от средната за страната	НСИ	72.6%	100%
Процент от популацията изложена на риск от бедност или социално изключване	НСИ	62.5%	49%
Процент от популацията, завършила висше образование в областта към този в страната	НСИ	72.6%	90%
Демография и здраве			
Коефициент на възрастова зависимост 65+	НСИ	33.8%	30%
Коефициент на възрастова зависимост	НСИ	51%	51%
Смъртност на 1000 души в популацията под 65 г.	НСИ	5.5	4
Детска смъртност на 1000 новородени	НСИ	0.05	0.05
Заболеваемост на деца до 18 г. от болести на дихателната система (на 1000)	НСИ	1232	600
Достъпност			
Дял на третокласните пътища в общата пътна мрежа	НСИ	72.5%	69%
Дял на жилищата с достъп до Интернет	НСИ	37.1%	60%
Дял на жилищата с достъп до широколентова връзка	НСИ	-	60%

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Околна среда			
Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти) - %	НСИ	9,47%	– ¹⁰
Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии - %/%/%	НСИ	38,78%/50,53%/5,43%	– ¹⁰
Емисии на парникови газове (приравнени към CO ₂ еквивалент) на жител от населението - т/човек/година	НСИ	6,18	4,9
Разходи за ДМА с екологично предназначение - млн. лв.	НСИ	27,12	35
Разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението – лв./човек	НСИ	204,16	250
Дял от територията с висок риск от ерозия - %	НСИ	0	Намаление от 20% спрямо нивата през 2012 г.
Разходи за енергийна ефективност и ВЕИ - млн.лв./година	НСИ	0	Увеличение от 30% спрямо нивата през 2012 г.

5.2. Индикатори за резултати

Таблица 5: Индикатори за резултати

Индикатор	Стойност
Стратегическа цел 1: Достъпност и мобилност	
Разработен интегриран транспортен план	1
Дял от домакинствата с широколентов Интернет достъп	60%
Изградени интермодални транспортни решения (информационни системи, услуги, инфраструктура, и т.н.)	5
Медиана на бързина на достъпност до София (независимост от модалността)	45 минути

¹⁰ Съгласно техническият паспорт на индикатора, рефериран в рамките на „Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020)”, целевите стойности трябва да бъдат определени на най-ниско ниво за планиране (община) поради големия брой фактори, и респективно заинтересовани страни, оказващи влияние върху развитието на индикатора.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Максимално време за пътуване от Общ. Перник до населено място в областта (независимо от модалността)	60 минути
Рехабилитирана / реконструирана пътна мрежа II и III клас (% от цялата)	20%
Рехабилитирана / реконструирана пътна мрежа - общинска (% от цялата)	20%
Въведени от общините мерки, програми, проекти за повишаване на икономическата мобилност на работната сила	10
Приоритетна ос 2: Интелигентно и устойчиво икономическо развитие	
Специализирани услуги, проекти, институции, информационни системи за подкрепа на предприемачеството, функциониращи в областта	7
Структури за съвместно финансиране и/или менторство в рамките на областта	2
Процент от новоосновените предприятия от млади предприемачи (под 30 години)	40%
Процент от новосъздадените предприятия във високо-технологични сектори (по методологията на ОИСР)	30%
Дял нови предприятия с бърз (до 2 седмици) достъп до кредитиране (вкл. обратно)	50%
Максимален дял нови предприятия без достъп до кредитиране	10%
Брой клъстери, функциониращи на територията на областта	5
Брой индустриални форуми, панаири, конференции (средно годишно) с участници над 100 предприятия, проведени в областта	2
Дял от услугите за бизнеса, които са предоставени изцяло по електронен път	100%
Брой ПЧП в сферата на бизнес услугите	5
Приоритетна ос 3: Качество на живота	
Брой рехабилитирани здравни и образователни заведения (бр.)	10
Брой училища в областта в 15-тия персентил по представяне в държавните зрелостни изпити ¹¹	1
Брой партньорства между училища и компании в областта	5
Разработени иновативни проекти в областта на образованието и заетостта	10
Брой инициативи / проекти / организации с фокус ученето през целия живот (вкл. пре-/ квалификация), действащи на територията на областта	5
Брой комерсиални културни и спортни продукти / услуги, разработени в областта	3
Брой активни спортни и/или културни прояви с обща публика/участници над 10,000 човека	3
Приоритетна ос 4: Устойчиво развитие и опазване на околната среда	
Спад на енергийната зависимост (внос на енергия като процент от общото енергийно потребление) на областта	70%
Дял на ВЕИ мощностите в общото енергийно потребление (вкл.	40%

¹¹ Брой училища със средно представяне на зрелостниците на матурите за завършено средно образование сред първите 15% от училищата в България по резултати на матурите.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

спестяванията от проекти за енергийна ефективност)
Общи мащабни проекти за интелигентно управление на територията (вкл. 3 умни градове, управление на сметосъбирането, потреблението на ресурси, и т.н.), от които поне 33% базирани на ИКТ

За целите на оценката доколко стратегията за развитие на област Перник допринася за постигане на националните приоритети, ще се наблюдават и текущо отчитат и следните индикатори:

Цели Европа 2020	Настоящо състояние България	Настоящо състояние област Перник	Национална цел 2020 в ННП	Цел област Перник
3 % от БВП на ЕС се инвестира в научноизследователска и развойна дейност	0,6 %		1,5 %	
Намаление на емисиите на парникови газове (GHG) с 20 % ¹² в сравнение с нивата от 1990 г.	-12 % (прогнозни емисии през 2020 г. ¹³ в сравнение с 2005 г.) +11 % (емисии през 2010 г. в сравнение с 2005 г.)		+20 % (национална обвързваща цел за секторите извън СТЕ в сравнение с 2005 г.)	
20 % от енергията е от възобновяеми енергийни източници	13,8 % (2010 г.)		16 %	
20 % увеличение на енергийната ефективност	17,4 Mtoe ¹⁴ (2010 г.) ¹⁵		- 3,20 Mtoe = 15,8 Mtoe	
Заетост на 75 % от населението на възраст 20—64 години	63,9 % (2011 г.)		76 %	
Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище деца под 10 %	12,8 % (2011 г.)		11 %	
Поне 40 % от лицата на възраст 30—34 години са със завършено висше или	27,3 % (2011 г.)		36 %	

¹² 30 %, ако условията го позволяват

¹³ Въз основа на съществуващите мерки, доклад на Комисията „Напредъкът при постигане на целите по Протокола от Киото“ (2012 г.)

¹⁴ Милиона тона нефтен еквивалент

¹⁵ Брутно потребление на първична енергия минус неенергийните употреби

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

равностойно на висше образование				
Намаляване на броя на хората в ЕС, изложени на риск от бедност или изключване, с поне 20 милиона (в сравнение с нивото от 2008 г.)	67 000		260 000	

Източник: БЪЛГАРИЯ за периода 2014—2020 година Позиция на службите на Комисията относно изготвянето на споразумения за партньорство и програми в

6. Стратегически насоки за разработване на целите и приоритетите на общинските планове за развитие

Общинските планове за развитие за периода 2014г.- 2020 г. в съответствие с:

- Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 – 2022 год.;
- „Националната програма за развитие: БЪЛГАРИЯ 2020” – дългосрочният програмен документ за целите и приоритетите за развитието на страната за период от 10 години;
- Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.), която определя националните ангажименти в изпълнение на целите на Стратегията на ЕС „Европа 2020”;
- Актуализирания във връзка с разпоредбите на чл.11, ал.1, ал.2, ал.3 от ППЗРР документ за изпълнението на Националната стратегия за регионално развитие за периода 2011-2015 г., приет от МС с Решение № 922 от 16 декември 2011;
- Регионален план за развитие на Югозападен район 2014 – 2020;
- Областната стратегия за развитие на област Перник 2014 - 2020
- Изготвените през 2011 г. „Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014- 2020) и Общински планове за развитие (2014-2020)”, одобрени със заповед № РД-02-14- 2402/22.11.2011 г. на Министъра на регионалното развитие и благоустройството;

- Становищата и препоръките, формулирани в Междинната оценка на Областната стратегия за регионално развитие на област Перник за периода 2005 – 2010 год., разработена през м. декември 2010 год.;
- Становищата и препоръките, формулирани в Междинните оценки на съответния общински план.

Освен европейските, националните и регионалните стратегически документи, трябва да бъдат взети българската законодателна рамка в областта на регионалното развитие и секторните политики. Общинските планове трябва да бъдат в тясно взаимодействие и с общите устройствени планове, съществуващите интегрирани планове за градско възстановяване и развитие и действащите местни секторни програми.

В структурно отношение Общинският план за развитие включва следните основни компоненти, които са определени в нормативните изисквания:

- Компонент 1: Анализ на икономическото и социалното развитие на общината

Освен изискванията, формулирани в Методическите указания и подходът, избран от съответната община и/или външните експерти, разработващи общинския план препоръчваме анализът да включва задължително елементите, които са акцентирани в аналитичната част на областната стратегия за развитието. Това ще позволи сравнимост на заключенията, формулиране на изходни стойности на индикаторите и последващо вписване на стратегическата общинска рамка в тази на областно ниво.

Анализът може да бъде доста по-детайлен, за да позволи идентифициране на проблеми/възможности на доста по-ниско ниво и целенасочи стратегическите интервенции и определи приоритетите.

Необходимите за осъществяване на анализа данни да се осигурят чрез Териториалното звено на НСИ – Перник, като могат да бъдат допълвани със собствени проучвания. Корекции в данните на НСИ да се правят само при драстични разминавания във

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

фактологията, а когато данните от НСИ са с твърде голяма давност, да се представят актуални данни, предоставени от съответните държавни/общински институции. За целите на общинския план е необходимо да се акцентира върху изводите от анализа, а не толкова върху огромния масив от изходна информация, която би могла да се предостави като анекси към документа (виж структурата на Областната стратегия за развитие на област Перник).

Заклученията на СУОТ анализа да се направя на база фактическите резултати от анализа, допълнени с мнението и коментарите на заинтересованите страни, които е добре да бъдат включени в процеса на разработване на плановете още при старта на дейностите.

Препоръчваме формиране на работни групи по отделните направления, като е препоръчително на техните заседания/работни срещи да се канят представители на областна администрация, които биха могли да представят държавната политика и обективните възможности за осъществяване на определена идея/ програма/ проект.

Задължително при анализа да се оцени въздействието на интервенциите на проектите, осъществени с подкрепата на ЕС и/или други международни донорски програми, като се направи обективна оценка доколко инвестициите са били ефективни и ефикасни, както и каква е финансовата им целесъобразност. Да се направи паралел между финансирането от национални източници и това от привлечени средства, което впоследствие ще улесни подготовката на програмата за реализация на плана и нейното финансово остойностяване.

– Компонент 2: Целите и приоритетите за развитие на общината за определен период

Общинският план за развитие трябва да бъде разработван и прилаган като част от общата система за стратегическо планиране и програмиране на регионалното развитие, ето защо той трябва да бъде съобразен с формулираните цели и приоритети в документите от по-висш йерархичен клас. В този смисъл, общините биха могли да ползват структурата на разработената за целите на областната стратегия таблица за съответствие на стратегическите приоритети на областната стратегия с другите програмни документи. Задължително в подобна таблица трябва да бъде отразено съответствието на общинските плановете с областната стратегия за развитие.

Важно е да се отбележи, че не е задължително включването на всички приоритети и/или проекти/мерки, които са заложили в обхвата на областната стратегия. Тези от тях, които

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

не са приложими за съответната община и/или в следващия програмен период за тяхното осъществяване няма да могат да бъдат осигурени финансови ресурси, не би трябвало да бъдат включвани в стратегическия документ. Много е важно общините да приоритизират идеите си и селектират онези проекти, които ще доведат до най-голям ефект и предполагат синергия на резултатите от въздействието им. Следващият програмен период е с основен акцент – постигане на конкретни резултати. Не е необходимо в общинските планове за развитие да влизат ВСИЧКИ възможни проекти. Те могат да бъдат описани като необходими действия, но в Програмата за реализация на общинския план трябва да бъдат включени само тези, които са на висок етап на зрялост, водят до постигане на формулираните цели на развитие на съответната община, които са ефективни спрямо разходите за изпълнението им, за които общините ще разполагат с необходимия ресурс – финансов и човешки за изпълнение и които ще са фундамента на устойчивия, интелигентен и приобщаващ растеж – цел на европейската политика.

При формулирането на визията за развитие на съответната община е добре да се отразят характерни за общината и възможни за постигане намерения, а не просто да се компилира фразеология, която има своя смисъл на европейско ниво, но е доста неадекватна на местно.

Структурата на този компонент трябва да следва предложената в Методическите указания (стр. 120).

Добре е екипите, които разработват планове да се запознаят с Договора за партньорство (проект), както и с проектите на Оперативните програми. Препоръчваме, също така, планирането да бъде съобразено с генералните препоръки на ЕС към България, отразени в „Позиция на службите на Комисията относно изготвянето на споразумения за партньорство и програми в БЪЛГАРИЯ за периода 2014—2020 година“ (<http://www.czpz.org/images/stories/pdf/eu/9ek-bg.pdf>)

- Компонент 3: Индикативна финансова таблица, обобщаваща необходимите ресурси за реализация на плана;

Индикативната финансова таблица се разработва според примерната структура на Приложение 4 към Методическите насоки.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Проектите, които могат да бъдат изпълнени само чрез осигуряване на финансиране от оперативните програми, ПРСР, ПМДР трябва да бъдат съобразени с определената за Югозападния район финансова рамка и респективно тази, представена в областната стратегия за развитие. В този смисъл може би е добро решение при планирането общините да подготвят за свои цели индикативна финансова таблица, която отразява ВСИЧКИ необходими ресурси, които ще гарантират максимално постигане на стратегическите цели на развитието и визията, както и индикативна финансова таблица, която реалистично да отразява обективно възможните за осигуряване финансови ресурси. Ако се предвиждат инвестиции от частни източници, те трябва да бъдат много ясно и прецизно идентифицирани и в случай на планирани публично-частни партньорства – проектите да бъдат предварително идентифицирани и остойностени.

Екипите трябва в детайли да се запознаят с планираните финансови рамки на оперативните програми по приоритетите и мерките, по които съответната община ще бъде допустим бенефициент. Областната стратегия за развитие идентифицира възможните източници за финансиране на дейностите по приоритети. Финансовата рамка, предложена в нея е съобразена както с усвоените към момента средства в област Перник, така и с планираните финансови ресурси в плана за развитие на югозападния район.

Много важно е при планирането на финансовите средства общините да направят пълен анализ на изпълнението на бюджета си през предходните минимум 5 години, да направят паралел с тенденциите в изпълнението и планирането на националния бюджет, за да могат обективно да преценят с какви финансови ресурси национални и общински биха могли да разполагат.

– Компонент 4: Индикатори за наблюдението и оценката на плана

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на общинския план за развитие на общината до 2020 г. трябва да са посочени в матрица на индикаторите, представена в Приложение 5 от Методическите указания, които също така много детайлно описват изискванията спрямо начина на определяне и впоследствие отчитане на индикаторите. За да бъде възможно измерване изпълнението и ефекта на областно ниво, освен специфичните индикатори, които всяка община ще формулира за измерване на резултата от изпълнението на планираните интервенции, задължително общините събират данни за

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

заложените в областната стратегия приложими индикатори (в зависимост от приоритетите на съответната община), както и индикаторите, които ще позволят измерване постигането на целите на НПП 2020.

Задължително е определяне на базови и целеви стойности!

За улеснение на общините прилагаме таблица на индикаторите, които общините наблюдават и представят текущо информация на областната администрация. Експертите от областна администрация ще подготвят указания за събиране на данните, източници, периодичност, отчитане на междинни стойности и пр.

Индикатори за въздействие и контекст:

Индикатор	Информация от:	Базова стойност	Целева стойност
Икономическо развитие			
БВП на човек от населението (хил. лв.) като % от средното за страната	НСИ		
Дял на индустрията в секторите на икономическа дейност (%)	НСИ		
Среден нетен приход от дейността на компания в областта като % от средното за страната	НСИ		
Нетни ПЧИ на година като % от БВП в областта (кумулятивно за последните 3 години)	НСИ		
Пазар на труда			
Плътност на работните места	НСИ		
Ниво на икономическата активност (сред населението 15-64)	НСИ		
Ниво на безработицата	НСИ		
Дял на дългосрочно безработните от общия брой	НСИ		
Средна брутна годишна работна заплата като % от средната за страната	НСИ		
Процент от популацията изложена на риск от бедност или социално изключване	НСИ		
Процент от популацията, завършила висше образование в областта към този в страната	НСИ		
Демография и здраве			
Коефициент на възрастова зависимост 65+	НСИ		
Коефициент на възрастова зависимост	НСИ		
Смъртност на 1000 души в популацията под 65 г.	НСИ		
Детска смъртност на 1000 новородени	НСИ		
Заболеваемост на деца до 18 г. от болести на дихателната система (на 1000)	НСИ		
Достъпност			
Дял на третокласните пътища в общата пътна мрежа	НСИ		
Дял на жилищата с достъп до Интернет	НСИ		

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Дял на жилищата с достъп до широколентова връзка	НСИ		
Околна среда			
Относителен дял на антропогенно натоварените територии (инфраструктура, селища, промишлени обекти) - %	НСИ		
Съотношение между горските, земеделските и урбанизираните територии - %/%/%	НСИ		
Емисии на парникови газове (приравнени към CO ₂ еквивалент) на жител от населението - т/човек/година	НСИ		
Разходи за ДМА с екологично предназначение - млн. лв.	НСИ		
Разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението	НСИ		
Дял от територията с висок риск от ерозия - %	НСИ		
Разходи за енергийна ефективност и ВЕИ - млн.лв./година	НСИ		

Индикатори за резултати (не се формулират базови стойности)

Индикатор	Стойност
Стратегическа цел 1: Достъпност и мобилност	
Разработен интегриран транспортен план	
Дял от домакинствата с широколентов Интернет достъп	
Изградени интермодални транспортни решения (информационни системи, услуги, инфраструктура, и т.н.)	
Медиана на бързина на достъпност до София (независимост от модалността)	
Максимално време за пътуване от Общ. Перник до населено място в областта (независимо от модалността)	
Рехабилитирана / реконструирана пътна мрежа II и III клас (% от цялата)	
Рехабилитирана / реконструирана пътна мрежа - общинска (% от цялата)	
Въведени от общините мерки, програми, проекти за повишаване на икономическата мобилност на работната сила	
Приоритетна ос 2: Интелигентно и устойчиво икономическо развитие	
Специализирани услуги, проекти, институции, информационни системи за подкрепа на предприемачеството, функциониращи в областта	
Структури за съвд финансиране и/или менторство в рамките на областта	
Процент от новоосновените предприятия от млади предприемачи (под 30 години)	
Процент от новосъздадените предприятия във високо-технологични сектори (по методологията на ОИСР)	
Дял нови предприятия с бърз (до 2 седмици) достъп до кредитиране (вкл. обратно)	
Максимален дял нови предприятия без достъп до кредитиране	
Брой кълстери, функциониращи на територията на областта	
Брой индустриални форуми, панаири, конференции (средно годишно) с участници над 100 предприятия, проведени в областта	
Дял от услугите за бизнеса, които са предоставени изцяло по електронен път	
Брой ПЧП в сферата на бизнес услугите	
Приоритетна ос 3: Качество на живота	
Брой рехабилитирани здравни и образователни заведения (бр.)	
Брой училища в областта в 15-тия персентил по представяне в държавните зрелостни изпити ¹⁶	

¹⁶ Брой училища със средно представяне на зрелостниците на матурите за завършено средно образование сред първите 15% от училищата в България по резултати на матурите.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Брой партньорства между училища и компании в областта	
Разработени иновативни проекти в областта на образованието и заетостта	
Брой инициативи / проекти / организации с фокус ученето през целия живот (вкл. пре-/ квалификация), действащи на територията на областта	
Брой комерсиални културни и спортни продукти / услуги, разработени в областта	
Брой активни спортни и/или културни прояви с обща публика/участници над 10,000 човека	
Приоритетна ос 4: Устойчиво развитие и опазване на околната среда	
Спад на енергийната зависимост (внос на енергия като процент от общото енергийно потребление) на областта	
Дял на ВЕИ мощностите в общото енергийно потребление (вкл. спестяванията от проекти за енергийна ефективност)	
Общи мащабни проекти за интелигентно управление на територията (вкл. умни градове, управление на сметосъбирането, потреблението на ресурси, и тн), от които поне 33% базирани на ИКТ	

Индикатори за измерване постигането на целите на НПП 2020

Цели Европа 2020	Настоящо състояние България	Настоящо състояние община...	Национална цел 2020 в НПП	Цел община
3 % от БВП на ЕС се инвестира в научноизследователска и развойна дейност	0,6 %		1,5 %	
Намаление на емисиите на парникови газове (GHG) с 20 % ¹⁷ в сравнение с нивата от 1990 г.	-12 % (прогнозни емисии през 2020 г. ¹⁸ в сравнение с 2005 г.) +11 % (емисии през 2010 г. в сравнение с 2005 г.)		+20 % (национална обвързваща цел за секторите извън СТЕ в сравнение с 2005 г.)	
20 % от енергията е от възобновяеми енергийни източници	13,8 % (2010 г.)		16 %	
20 % увеличение на енергийната ефективност	17,4 Mtoe ¹⁹ (2010 г.) ²⁰		- 3,20 Mtoe = 15,8 Mtoe	
Заетост на 75 % от населението на възраст 20—64 години	63,9 % (2011 г.)		76 %	

¹⁷ 30 %, ако условията го позволяват

¹⁸ Въз основа на съществуващите мерки, доклад на Комисията „Напредъкът при постигане на целите по Протокола от Киото“ (2012 г.)

¹⁹ Милиона тона нефтен еквивалент

²⁰ Брутно потребление на първична енергия минус неенергийните употреби

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Намаляване на дела на преждевременно напусналите училище деца под 10 %	12,8 % (2011 г.)		11 %	
Поне 40 % от лицата на възраст 30—34 години са със завършено висше или равностойно на висше образование	27,3 % (2011 г.)		36 %	
Намаляване на броя на хората в ЕС, изложени на риск от бедност или изключване, с поне 20 милиона (в сравнение с нивото от 2008 г.)	67 000		260 000	

В допълнение, всички задължително обект на наблюдение са и всички индикатори, изисквани задължително в приложенията към Методическите насоки.

Добре е да бъдат ползвани индикаторите, формулирани в оперативните програми, защото това впоследствие ще улесни общините при разработването и представянето на качествени проекти, допринасящи за постигане на националните цели.

- Компонент 5: Необходимите действия по наблюдението, оценката и актуализацията на плана;

Общините трябва да опишат механизмите, които ще прилагат за наблюдение, оценка и актуализация на плана. Добре е да се ползват европейските наръчници, регламентиращи типовете оценка, както и начина на тяхното осъществяване. Да се предвидят ресурси за осъществяване на задължителните по ЗРР оценки, както и да бъдат планирани във времето. Задължително трябва да се извършва текущ мониторинг на изпълнението, вкл. и на Програмата за реализация на общинския план.

Мониторингът предоставя информация за напредъка на изпълнението на програмата по отношение на вложените ресурси, реализираните продукти, както и текущи наблюдения относно реализацията на резултатите (особено проявлението на идентифицираните рискове). Целта на мониторинга е ефикасният мениджмънт!

Оценката дава представа доколко програмата е:

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

- Релевантна (целите отговарят на нуждите)
- Ефективна (постига заложените цели)
- Ефикасна (постига заложените цели по оптимален начин)

Има разлика между мониторинга и текущата оценка (как напредваме по плана vs. дали планът е все още добър).

Това, което е много важно да се знае е, че през следващия програмен период фокусът е поставен върху резултатите и мониторинга на напредъка. Също така, акцентът е върху интеграцията на данните и обединението им на ниво ЕС. В този смисъл, общините трябва да предвидят наблюдение на всички индикатори, включени в оперативните програми, по които планират да кандидатстват с проекти. Всяка една оперативна програма трябва да съдържа план за оценка и екипите, които е добре да бъдат съобразени при разработването на общинските планове за оценка, особено в частта им за наблюдение изпълнението на проектите, финансирани чрез ЕС подкрепа.

- Компонент 6: Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност

В Методическото ръководство са описани основните типове дейности, както и резултатите, които целим с тяхното изпълнение. Добре е общинските планове да включват информационен и комуникационен план, да предвидят всички възможни канали за информиране и ангажиране на заинтересованите страни както на етапа планиране, така и

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

на етапа изпълнение на общинския план. Областната стратегия за развитие предвижда създаване на постоянно действащи работни групи, на които ще се обсъжда изпълнението на стратегията и ще се вземат корективни мерки при идентифициране на проблеми и/или рискове. Всички заключения и препоръки от работните групи ще бъдат публично оповестяване или на интернет страницата на областната администрация или на профил в някоя от социалните мрежи. Подобен подход може да бъде приложен и на ниво община.

- Компонент 7: Програма за реализация на общинския план за развитие, с която се конкретизират проектите за неговото изпълнение, съответните финансови ресурси и звената за изпълнение на проектите

Структурата на програмата е детайлно описана в Методическото ръководство. Програмата трябва да бъде много конкретна, а проектите да бъдат правилно разпределени към съответните цели и приоритети на база на резултатите и ефектите, които ще постигнат. Задължително е планирането на финансовите ресурси да бъде в максимална степен реалистично. Индикаторите за изпълнение да съответстват на тези в общинския план и да няма разминаване между програмата и индикативната финансова таблица. Програмата трябва да е обобщение на общинския план за развитие и да изпълнява функцията на логическата матрица като инструмент за планиране, изпълнение и наблюдение.

- Компонент 8. Предварителната оценка на плана.

Разработва се от външен независим екип, който се препоръчва да бъде включен във възможно най-ранния етап на стартиране изработването на общинския план.

7. Описание на необходимите действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност

Основните принципи при провеждането на регионалната политика са ефективното партньорство, осъществявано с участието на администрацията, социално-икономическите партньори и представителите на гражданското общество, както и осигуряването на информация и комуникация със заинтересованите страни по отношение на целите,

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

възможните ползи и резултатите от изпълнението на плановете и програмите за регионално развитие.

В контекста на ОСРП, партньорството е активно участие на всички дефинирани целеви групи в процеса на планиране, програмиране, финансово осигуряване, наблюдение и оценка на стратегията, както и съвместно вземане на решения и споделена отговорност в създаването на политики и постигането на нейните цели. Прилагането на принципа на партньорство само по себе си е механизъм за повишаване на устойчивостта на взетите решения и ефективността на тяхната реализация, а чрез осигурената публичност и прозрачност на процесите, се гарантира успеха на стратегията и широка обществена подкрепа.

Осигуряване на информация и публичност, комуникационни канали

Целта на дейностите за популяризиране на областната стратегия за развитие е да се спечели доверието на общностите в региона, така че те да бъдат привлечени към активно участие в изпълнението ѝ. Това ще бъде постигнато чрез повишаване на осведомеността за възможностите за участие и за достигане до иновативни решения на регионалните проблеми.

Отговорни структури и целеви групи – областна администрация Перник, икономически и социални партньори, НПО, граждански сдружения, широка общественост.

За тези целеви публики ще бъдат използвани различни комуникационни канали – писма, съобщения в медиите, работни срещи и др., но общото е, че с тях трябва да се контактува не спорадично, кампанийно, а редовно, чрез предварителен план. Този метод гарантира, че възможностите на ОСРП ще бъдат разяснени в дълбочина и в развитие – т.е., освен намеренията и плановете до целевите публики ще достига точна и навременна информация за напредъка на изпълнението на стратегията и постигането на целите ѝ.

Действия за прилагане принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Ще бъдат прилагани следните форми на взаимодействие за осъществяване на партньорства и осигуряване на публичност:

- Информиране – изготвяне и предоставяне на информация на всички заинтересувани лица. Ще се осъществи чрез официални документи, изготвени доклади и оценки; провеждане на пресконференции и използване на традиционните комуникационни канали, други;
- Консултиране и съгласуване – целевите групи осъществяват непрестанен обмен на информация, консултации и съгласуваност, като консултациите включват работни обсъждания, експертни съвети, и др.
- Активно участие – взаимодействие, основаващо се на партньорство между всички целеви групи, при което всички участници вземат активно участие в процеса на разработване и прилагане на конкретните дейности и политики в ОСРП. По този начин отговорността за окончателното решение или формулирането на дадена политика е споделено.

За да се прилага адекватно принципът на партньорство, като същевременно се осигурява и публичност, ще бъдат използвани следните инструменти:

- Учредяване на експертна работна група към Областен съвет за развитие на Област Перник, включваща минимум 10 представители на местните и регионални власти, териториални звена на централната изпълнителна власт, бизнеса, НПО и др., които да упражняват системен мониторинг на изпълнението на стратегията за развитие. Създадените в процес на разработване на ОСРП работни групи могат да се трансформират в групи за мониторинг и контрол на изпълнението, а именно:
 - Работна група “Икономика и пазар на труда”;
 - Работна група “Образование, култура и спорт”;
 - Работна група “Здравеопазване и околна среда”;
 - Работна група “Устройство на територията и градска среда”;
 - Работна група “Енергетика и инфраструктура”;

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

- Работна група “Регионални политики, управление и административен капацитет”.
- Съгласуване на стратегията и последваща актуализация с Регионалния съвет за развитие и Областния съвет за развитие;
- В процеса на изпълнение на ОСРП основен механизъм за информиране за напредъка по изпълнение на общинските планове ще бъде регулярно докладване от страна на общините чрез тримесечни стандартизирани отчети, които биха могли да се попълват и онлайн.
- Доклади, отчети, протоколи и други документи за вземане на решения, регистриране на напредъка и достигане на целите – публично достъпни, освен в случаите на изрична конфиденциалност.
- Организиране на информационни срещи, пресконференции, публикуване на прессъобщения.
- Публикуване на стратегията и свързаните с нея документи на сайта на Областна администрация Перник.

В процеса на изпълнение на ОСРП основните инструменти за осигуряване на информация и публичност са текущите, междинният и окончателният доклади. Изготвянето им се организира от областния управител.

Текущите доклади ще бъдат основен инструмент за вземане на управленски решения относно необходимостта от бързи реакции спрямо драстично променяща се среда, която изисква адекватни решения за целенасочени интервенции в определени сфери/сектори, при необходимост. Текущия мониторинг и доклад за резултатите от прилагането на политиките на развитие ще са основен механизъм за наблюдение и оценка през следващия програмен период. Ето защо областната администрация ще разработи и специална методология за текущ мониторинг върху изпълнението на стратегията. Цялата информация ще бъде публично достъпна и ще се представя пред тематичните работни групи и областния съвет за развитие за формулиране, утвърждаване и прилагане на съответните мерки.

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ ПЕРНИК 2014-2020

Междинният доклад и окончателният доклад за изпълнението на ОСРП се изготвят, като се отчитат резултатите от междинната и последващата оценка на изпълнението ѝ. Докладите заедно с резултатите от съответните оценки се публикуват на страницата на Областна администрация в интернет.

8. Списък на приложенията

Поради големия обем приложенията са предоставени на електронен носител.

- Приложение 1: Статистически данни за демографското, социалното и икономическото развитие на област Перник, източник: ТСБ гр. Перник;
- Приложение 2: Информация за изпълнени проекти на територията на област Перник;
- Приложение 3: Информация за изплатени проекти по Програма за развитие на селските райони на територията на област Перник;
- Приложение 4: Протоколи от проведени заседания на експертните работни групи към Областния съвет за развитие на област Перник;
- Приложение 5: Списък с официални документи, предоставени от Областна администрация Перник и общинските администрации в област Перник за целите на анализа;
- Приложение 6: Списък с проекти, идентифицирани в рамките на Общинските планове за развитие и Интегрирания план за градско развитие и възстановяване на територията на област Перник.